

Fragmenta in Psalmos

Ps 7,8. 9a

Παραγενομένου τοῦ κριτοῦ, φησίν, κυκλοῦσιν αὐτὸν ἔθνη πολλὰ συγκροτούμενα· τὴν ἐκκλησίαν δηλῶν καὶ διαγγέλλων φησίν ὁ κύριος συναχθήσεσθαι πρὸς αὐτόν, τούτου δὲ γενομένου ἄνω καὶ πρὸς τὸ ὕψος ἐπιστρέψει τὸν κριτὴν παραδόντα τὴν βασιλείαν. 2 Ps 8,1 Ληνὸν δὲ καθάπερ καὶ θερισμὸν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὴν ἐπὶ συντελείᾳ συναγωγὴν τῶν καρπῶν ὁ λόγος δηλοῖ, καρποὶ δὲ ἀνθρώπων ἔργα καὶ λογισμοὶ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν Κἀγώ, φησίν, τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἔρχομαι συναγαγεῖν. 3 Ps 8,5⁹ Ἄλλ' ὁ τῶν τηλικούτων, φησί, ποιητὴς ἔργων μικροῦ παντελῶς ὄντος ἀνθρώπου φροντίζεις, καὶ μνήμην ἐποιήσω μεταπεσόντος ἀπὸ σοῦ καὶ ἐπεσκέψω κατενεχθέντα εἰς ἀρρωστίαν· ἦν δέ σοι καὶ ἀπ' ἀρχῆς τιμία ἢ ποιήσεις αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀγγελικῆς δόξης ὀλίγον ἠλάττωτο κατὰ τὸ σῶμα τὸ γήϊνον. δόξα γὰρ αὐτῷ περιῆν οἷονεὶ βασιλεύοντι κατὰ γῆν ἔργων τῶν ὑπὸ σοῦ πεποιημένων καὶ τὴν ἄλογον ἅπασαν φύσιν ὑφ' ἑαυτῷ κατέχοντι, οὐ μόνον τὴν χερσαίαν καὶ ῥαδίως ληπτὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀέριον καὶ τὴν ἔνυδρον, ὅπερ ἐκάτερον μὲν ἐκφεύγει τὰς ἀνθρώπου χειρᾶς, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐν ὕψει φοράν, τὸ δὲ διὰ τὴν ἐν βάθει κατάκρυψιν καὶ δι' ὑδάτων πορείαν, ἀλίσκεται δὲ σοφία καὶ νῶ καὶ ὁ γήϊνος αἰρεῖ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ὕδασιν· ἐξ ὧν ἀναφαίνεται κατὰ τὸ νοερὸν ὑπερβάλλων μὲν τὴν ζώων ἄλογον καὶ ἀνόητον φύσιν, ἐφάμιλλος δὲ τῇ νοεῖ καὶ ἀγγελικῇ κοινωνῶν ὧν τοῖς ἀλόγοις κατὰ τὸ σωματικόν.

4 Ps 15,4cd Τὸν τρόπον λέγει τῆς καινῆς θεοσεβείας τὸν ἄνευ αἱμάτων, καὶ τὴν ἐξαλλαγὴν δηλοῖ τὴν ἐν ἀγίῳ πνεύματι καθ' ἣν οὐκέτι ἐσμέν οἱ πρότεροι οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων οὐκέθ' υἱοὶ ἀνθρώπων ἀλλ' υἱοὶ θεοῦ. 5 Ps 16,6 Καὶ πρότερον γὰρ εἰσακουσθεῖς, φησίν, αὐτῷ καὶ νῦν εἰσακουσθῆναι δέομαι. προσευχόμενοι γὰρ φησιν ὁ Παῦλος μετ' εὐχαριστίας· ἡ γὰρ τῶν προτέρων μνήμη χάριτας παρασκευάζει τὰς ἐφεξῆς.

6 Ps 16,10¹² Ἔργον καὶ σχῆμα τῶν ἐπιτιθεμένων αὐτῷ διηγεῖται, ἔργον μὲν ἐπιβουλήν φονικὴν καὶ ῥήματα κολακεστικά πρὸς ἐνέδραν, εἶναι δ' αὐτοὺς λιπαρωτάτους μὲν τὸ σῶμα στέατι περιπεφραγμένους, λοξὸν δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑποβλέποντας λένοντι παραπλησίως ἐπὶ θήραν ὀρμῶντι καὶ λαθραίως ὑποκαθημένῳ. τοιοῦτος ἦν πρὸς τὸν Δαυὶδ ὁ Σαοὺλ, λέγων μὲν αὐτὸν εὐρηκέναι χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ παρίστασθαι κελεύων καὶ παρεστάτην ἔχων, ὑφορώμενος δὲ καὶ ἐξ ἐνέδρας ἀποκτεῖναι ἐπιχειρῶν. 7 Ps 16,14c Παρεσκευάσται, φησίν, αὐτοῖς ἀπόκρυφος κόλασις ἥτις εἴσω τῆς ἐκείνων χωρήσει γαστρὸς κατὰ τὸ λεγόμενον ἐπὶ τοῦ Ἰουδα Εἰσέλθοι ἡ κατάρα ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ καὶ ὡσεὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ.

8A Ps 26,4 Πάλιν τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπην διὰ τῆς πρὸς τὸν ἀφιερωμένον αὐτῷ ναὸν ἀφορίζει. ὁ γὰρ τὸν θεὸν ἀγαπῶν τοῖς ἀφιερωμένοις αὐτῷ τόποις ἐπευφραίνεται, οὐκ εἰς τὴν τούτων θέαν ἀπολαύων τὸν πόθον (μικρὸν γὰρ τὸ χειροποιήτοις ἔργοις ἐπιτέρπεσθαι), ἀλλ' ὡσπερ τις καὶ ἱμάτιον τοῦ ποθομένου καὶ βιβλίον ἀσμένως ὁρᾷ ὡς εἰς τὴν ἐκείνου μνήμην διὰ τούτων ἀνεγειρόμενος, οὕτως ὁ

φιλόθεος καὶ δι' οἴκου καὶ σκεύους ἀνακειμένου θεῶ πρὸς θεὸν ἀνεγείρεται. Ἐν οὖν τοῦτο καὶ μόνον ἐζήτησα τὸν θεὸν ναὸν οἰκεῖν, ὅπερ ἡ Ἄννα ποιεῖ, καὶ τῷ κάλλει τῆς οἰκοδομίας ἀγάλλεσθαι πρὸς ταύτην ὄραν. οἶκος μὲν οὖν οὐπω θεοῦ κατεσκευάστο. ὅτε ταῦτα ἤδεν ὁ Δαυὶδ, ἀνήγαγε δὲ τὸν λόγον εἰς τὴν σκηνὴν καὶ κατελίμπανεν τοῖς πνευματικῶς ἀκούειν δυναμένοις ἐπὶ τὸν πνευματικὸν οἶκον ἀναβιβάζειν τὸν λόγον.

9 Ps 32,6 Ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐμφαίνεται ἡ τοῦ ἐνὸς θεοῦ θεολογία τὴν τριάδα περιλαμβάνουσα. εἶτα θεολογεῖται μὲν ὡς δημιουργὸς ὁ θεός, ἡ δὲ δημιουργία τοῦ λόγου ἐνέργημα καὶ τοῦ πνεύματος· καὶ δῆλον μὲν ὅτι ἀνθρώπινα μὲν αἱ φωναὶ ὅπου καὶ στόμα εἴρηται ἀφ' οὗ λόγος καὶ πνεῦμα, ἐτέρως δὲ ἐπὶ θεοῦ νοούμενα κατὰ τὸ ἀσύνθετον καὶ πάντη ἀσώματον, τουτέστιν ὡς ὁ λόγος παρὰ τῷ θεῶ ὄντι καὶ ὄν τὸ πνεῦμα, ὁ μὲν ἔκφανσις ὡς τοῦ πατρὸς (κατὰ τοῦτο λόγος ὀνομαζόμενος), τὸ δὲ τοῦ λόγου μετάληψις ὡς πνεῦμα ἐκ στόματος. οὐρανοὺς δὲ εἰπὼν καὶ δυνάμεις οὐρανῶν οὐκ ἐκείνων μὲν τῷ λόγῳ, τούτων δὲ τῷ πνεύματι τὴν δημιουργίαν μερίζει (ἀμέριστα γὰρ τὰ ἐπὶ τῆς τριάδος ἐνεργούμενα), ἀλλὰ διαφόρως φράζει ταυτόν, ὡς ἐν τῷ Εἰσηλθεν Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰσραὴλ παρώκησεν ἐν γῆ Χάμ οὐ διαιρεῖται εἴσοδος μὲν ὡς ἐτέρῳ τῷ Ἰακώβ, κατοικήσις δὲ ὡς ἐτέρῳ τῷ Ἰσραὴλ· ἐκ παραλλήλου γὰρ ταυτόν δηλοῖ, καὶ τοῦτο ἐν πολλοῖς τὸ ἔθος εὐροιμεν ἄν. 10 Ps 33,7 Ἐαυτὸν ἐπιδεικνὺς λέγει πτωχεύσαντα, τῇ φυγῇ ἀγωνιάσαντα, τὸν κίνδυνον ἀποφυγόντα τοῦτον βουλήσει θεοῦ, ὡς οὐκ ἄλλως ἰσχύσαντος ἂν τοῦ τῆς μανίας τεχνάσματος εἰ μὴ κατὰ θεοῦ βούλησιν.

11 Ps 33,9 Γεῦσιν λέγει τὴν πείραν τῶν πραγμάτων, ἧτις καὶ αὐτῷ παρῆν τότε. τὸ οὖν διαγεγονὸς ἐν αὐτῷ κατὰ χρηστότητα θεοῦ, τὸ μὴ περιοφθῆναι διωκόμενον ὑπὸ βασιλέως ἀλλοτρίου ἀλλ' ἐκ δύο χαλεπωτάτων πολεμίων καὶ δυνατωτέρων σωθῆναι, τοῦτο εἰς κοινὸν ἅπασιν προστίθησιν ὡς οὐκ ἐπ' αὐτοῦ μόνου γινόμενον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐσόμενον, ὅσοι τῇ πρὸς θεὸν ἐλπίδι συνάπτουσιν ἑαυτοὺς τῷ θεῶ. ἐν τούτῳ δεῖ εἶναι τὸ μακάριον, οὐκ ἐν ἐτέρῳ τινί, ὅπερ ὁ Δαυὶδ λέγει ἐν τῷ Ἴνα τί ἀγαπάτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος; καὶ γνῶτε ὅτι ἔθαυμάστωσεν κύριος τὸν ὅσιον αὐτοῦ. 12 Ps 33,20 Εἰς τὸ τέλος ἀφορᾶν κελεύει καὶ θαρσεῖν τῇ ἐκ τῶν θλίψεων ἀπαλλαγῇ, μὴ τὴν ἀρχὴν αὐτόθεν δυσχεραίνειν, ἐπειδὴν θλίβεσθαι συμβαίνει. οὕτω γὰρ δεῖ παρασκευάσθαι τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς μὴ πονήσουσαν ἀλλ' ὡς μὴ τῶν πόνων ἡττηθησομένην.

13 Ps 34,1³ Εἰς ὅλην ὁμοίωσιν ἀνθρώπου τὸν περὶ θεοῦ σχηματίζει λόγον καθὰ καὶ Ἡσαΐας, ἵνα τὸ ἐν αὐτῷ ἀδύνατον θεῶ δυνατόν ἐπιδείξῃ πολεμῆν ἀξίων καὶ ὀπλιζέσθαι ἀσπίδι τε καὶ λόγχῃ καὶ τὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἀποκλείειν τειχίσματι μέσω. καὶ τοῦτο δὲ ἐν Χριστῷ δείκνυσιν Ἡσαΐας, ἐκ τιμωρίας τῶν ἀδίκων ἐρχόμενον προορῶν ἠμαγμένον τε τὸ ἱμάτιον ἐκ τῆς τῶν ἀλλοφύλων σφαγῆς (Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδῶμ, ἐρύθημα ἱματίων ἐκ Βοσόρ, καὶ τὰ ἐξῆς;), ὥστε τὰ εἰς πατέρα θεϊκῶς ἀναγόμενα σαφές ἐστὶν υἱοῦ τε εἶναι καὶ εἰς υἱὸν πληροῦσθαι. 14 Ps 34,5 Εἰς ἐκείνους τὸ ἀφανεῖς γενέσθαι περιίσταται, ὡς περὶ ὁ ἀνέμῳ διωκόμενος χοῦς, ἐξωθεῖσθαι δ' αὐτοὺς οὐκ ἀνθρωπίνῃ χειρὶ ὅτι δίκαιοι τοῦτο μᾶλλον ὑπ' ἀδίκων πάσχουσιν ἀλλὰ δι' ἀγγέλων τοῦτο γίνεσθαι, καθὰ φησιν ὁ κύριος ὅτι Ἐξελεύσονται οἱ ἅγιοι καὶ ἐκλέξουσιν ἐκ μέσου τῶν δικαίων τοὺς ἀδίκους καὶ ἀφοριοῦσιν αὐτούς. νῦν μὲν γὰρ ἀναμέμικται τὰ ἀσύμφωνα, τότε δὲ διαιρεθήσεται

κατὰ τὸ διαλλάττον τοῦ τρόπου κατὰ τὸ ῥηθὲν καὶ πάλιν παρὰ τοῦ σωτήρος ὅτι Καὶ πολλὰ μοναὶ παρὰ τῷ πατρί μου. 15 Ps 34,6 Αἱ ὁδοί, φησὶν, τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί, οὐκ οἶδασι πῶς προκόπτουσιν. τοῦτο δὲ ἐπιτελεσθῆναι ἀξιοῖ, σκότῳ κατασχεθῆναι τὴν πρᾶξιν τῶν ἀδίκων εὐχόμενος, ἅτε δὴ καὶ σκότῳ προσήκουσαν, καὶ καταπεσεῖν αὐτοὺς ὀλισθόντας, ὅτι καὶ ὀλισθηρὰν ὁδὸν πορεύονται (οὐδὲν γὰρ ἐν ἀδικίᾳ στηριγμοῦ ἐχόμενον), ἀφανεῖς δὲ αὐτοὺς ὑπ' ἀγγέλων γενέσθαι διωκομένους ὅπερ αὐτοὶ κατὰ τῶν δικαίων ποιοῦσιν. 16 Ps 34,13 Ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύν, φησὶν, καταφεύγει, ἥτις ἐστὶ θεός. θεὸν γὰρ τις ἐκζητεῖ νηστεῖαις καὶ ταπεινώσεσιν, ἐπιστρέφων τὴν ὅλην ψυχὴν εἰς ἐπικλήσεις θεοῦ κατὰ τὴν ἀπὸ σωματικῶν ἡδονῶν εὐσχολίαν, ὅτε ἐνσκολάζουσι τῇ διανοίᾳ κατὰ τῆς εὐχῆς καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ψυχῆς παρεισδύονται.

17 Ps 35,6 Βέβαια γὰρ καὶ ἀσάλευτα τὰ παρὰ θεοῦ τεταγμένα οἷον τὸ πρὸς Νῶε ῥηθὲν τὸ μηκέτι κατακλυσμὸν ἐπάξει εἰς διαφθορὰν ζώων ὃ συμβαίνει τῷ περὶ ἀνεξικακίας θεοῦ λόγῳ. ὠρισταὶ γὰρ καὶ ἡ βεβαιότης τοῦ λόγου διὰ παντός, μεγάλη τις οὔσα καὶ ἐπιφανής. οὕτω δὲ καὶ ὅσα ἄλλα τέτακται καὶ ὠρισταὶ κατὰ δικαιοσύνην καὶ ἀγαθότητα θεοῦ, στερρὸν καὶ ἀσάλευτον ἔχει τὸ διαμένειν εἰς αἰεὶ οἷον ἐστὶν καὶ τὸ Ἄπαξ ὥμοσα ἐν τῶν ἀγίῳ μου εἰ τῷ Δαυὶδ ψεύσομαι. εἰς τοῦτο καὶ τὸ Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ θεοῦ τείνει. 18 Ps 35,7a Πάλιν τὸ τῆς δικαιοσύνης ὑψηλὸν ὄρεσι παραβάλλει. τοῦτο δὲ ἀπειλήν ἔχει τῶν ἀνταποδόσεων, ὅτι ἀδύνατον δικαιοσύνης οὔσης ἐφόρου τῶν γινομένων γενέσθαι τι παρὰ τὸ δίκαιον, ὥστε καὶ οἱ νῦν διαφεύγοντες τὰς κολαστικὰς ἀνταποδόσεις ἢ τῶν ἀνταποδόσεων οὐ τυγχάνοντες πάντως εἰς ὕστερον κομιοῦνται· καὶ τοῦτο ἄτρεπτον παρὰ θεῷ, ὡς θαρρῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν ὅτι αὐτῷ τὸν στεφανὸν τῆς δικαιοσύνης ἀποδώσει θεὸς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής. 19 Ps 35,10a Τὰ γὰρ εἰς ζωὴν ἄφθονα χορηγεῖται παρὰ θεοῦ, ὧν μὴ χορηγουμένων διαφθείροιο ἡ ζωὴ. 20 Ps 35,10b Καταλάμπεται, φησὶν, τῷ ἐξ οὐρανῶν φωτὶ ὑπὸ τοῦ θεμένου τὸν ἥλιον εἰς φῶς ἡμέρας· ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς κοινὸν δικαίους τε καὶ ἀδίκους ἐφ' οἷς καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἐθαύμαζεν μὴ χωριζομένων τῶν ἀχαρίστων τῆς ἀπολαύσεως τῶν παρὰ θεοῦ, τὸ δὲ ἐξαιρετὸν ἤδη καὶ ἴδιον τῶν οἰκείων θεοῦ.

21 Ps 36,7 Ἦσυχάζοντας ἐκδέχεσθαι θεὸν παρακελεύεται μὴ ταραττομένους τοῖς παροῦσιν ἀλλ' ἐλπίζοντας τοῖς μέλλουσι κατὰ τὸ ἀποστολικὸν Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, καὶ τοῦ Ἱερεμίου τὸ Ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἄρη ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ. καθήσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσεται, δώσει τῷ πταίοντι αὐτὸν σιαγόνα, ἐμπλησθήσεται ὄνειδισμῶν. 22 Ps 36,9 Μακρὰν ἀφορὰν κελεύει καὶ μὴ τοῖς παροῦσιν ἐκπλήττεσθαι, καὶ ἀπώλειαν μὲν προορᾶν τῶν πονηρῶν, κράτησιν δὲ τῶν ἀγαθῶν· ταῦτα δὲ καὶ ἐπὶ τέλος δηλαδὴ καὶ ἐν ἐτέτῳ αἰῶνι, ὡς ὁ γε παρῶν οὐκ ἔχει τὰς τούτων ἐκβάσεις, ἀλλ' ἐπικρατεῖται μᾶλλον τοῖς πονηροῖς τὰ ἐν τῇ γῆ. διὸ καὶ Ὁλος, φησὶν, ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. 23 Ps 36,14ab Αὐτοὺς φησι καθ' ἑαυτῶν κινεῖν τοὺς πονηροὺς ἃ κατὰ τῶν δικαίων παρασκευάζονται, ὡσεὶ ξίφος τις σπασάμενος τούτῳ σφαγεῖ, μάταιόν τε ἔσεσθαι τὴν ἐπιβουλήν ὥσπερ τόξον χειρὶ τοξότου συντριβόμενον. ἐπὶ δὲ τοῦ Δαυὶδ καὶ σωματικῶς τοῦτο πεπλήρωται τὸ τῇ ἰδίᾳ μαχαίρᾳ παῖσειν τὸν Δαυὶδ ἣν κατὰ τοῦ Δαυὶδ ἐσπάσαντο. 24 Ps 36,27 Παραίνεσις ἐκ τῆς προρρήσεως ἢ τοιαύτη πάλιν τὸ φεύγειν μὲν ἀπὸ κακοῦ, ἀσκεῖν δὲ πρᾶξιν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἐπ' ἐλπίδι τῆς αἰωνίου ἡσυχίας, καὶ λογισμὸς ἐπὶ τῷ πράγματι ὅτι δίκαιος ὁ ἐπόπτης καὶ τοὺς οἰκείους οὐχ ὑπερορῶν.

25 Ps 37,4a Σώματι διόλου κακουμένω παραβάλλει τὸ πολύπονον καὶ πολυπαθὲς αὐτοῦ, οἷον καὶ παρὰ τῷ Ἡσαΐα τὸ Ἀπὸ ποδῶν ἕως τῆς κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία ἀλλὰ τραῦμα καὶ μώλωψ ἢ ἀπειλῆς φλεγμαίνουσα· ὀργῆς οὖν εἶναι ταῦτα τὰ σημεῖα, τῆς δ' ὀργῆς πρόφασιν τὰς ἀμαρτίας, ὥστε εἰς αἴσθησιν ἄγει τῶν ἀμαρτιῶν τὰ παθήματα καὶ κατὰ τοῦτο ὠφελεῖ τὰς ψυχὰς ὡσπερ καὶ τὰ σώματα ἐξ ἀναισθησίας εἰς αἴσθησιν ἀγόμενα. 26 Ps 37,12 Φίλων ἀπόστασιν ὀδύρεται καὶ ἐχθρῶν ἐπανάστασιν, ἅπερ καὶ ἐν τοῖς τοῦ σωτῆρος παθήμασι θεωρεῖται, φόβω μὲν τῶν μαθητῶν σκεδασθέντων, πικρία δὲ πάσῃ καὶ κακοηθείᾳ τῶν πονηρῶν ἐπ' αὐτὸν κεχηρμένων πρὸς οὐς καὶ τὴν σιωπὴν τὴν ἐνταῦθα προλεγομένην ἐπλήρωσεν. 27 Ps 37,14 Ἔχων μὲν, φησὶν, τὰ δίκαια ἀντειπεῖν πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας, εἰδὼς δὲ οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ τὸν λόγον ἐσόμενον ἀνεξικάκως ἔφερον τὰς ψευδολογίας. καὶ ὡς οὐκ ἀκούων ἐσιώπων καὶ ὡς οὐκ ἔχων ἐλέγχειν· τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγον καὶ ἀπεκρινόμην; εἰς οὐδὲν δὲ ὡς καὶ ἔλεγεν ὁ κύριος Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. ἀνθρώπων δὲ οὐκ ἀκουόντων πρὸς μὲν ἐκείνους ὁ λόγος ἄχρητος, χρήσιμος δὲ πρὸς τὸν ἀκούοντα θεόν. 28 Ps 37,22.23 Ἄνθρωποι μὲν οὐ ταῦτα λέγοιεν ὑπὲρ ἑαυτῶν, Χριστὸς δὲ ἀντ' ἀνθρώπων ἀνθρώποις καὶ πάσχων δίκαιος ἀπὸ περ ἀδίκων τὰ ἐκείνων εἰς ἑαυτὸν ἄγων ἂν λέγοι· ὅπου μὲν τὸ Ἰνα τί ἐγκατέλειπες με; ὅπου δὲ τὸ Μὴ ἐγκαταλείψης με, καὶ τὸ Μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ, ὡς ἐπ' αὐτοῦ γε τοῦτο ἀδύνατον. Οὐ γὰρ εἰμι, φησὶν, μόνος, ἐπεὶ ὁ πατήρ μου μετ' ἐμοῦ ἔστιν. τὴν σωτηρίαν γε τῶν ἀνθρώπων ὡς ἰδίαν αἰτεῖται, ἔχων μὲν τι καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν οἰκεῖον ὅσον πρὸς τὸ ἀνθρώπινον ἐν συμμίξει θεότητος (τοῦτο δὲ ἦν τὸ παθητικὸν τὸ σαρκὶ συμφυές), ἔχων δὲ καὶ τὸ τῆς ὑπερανестηκυίας ἀξίωμα φύσεως ᾧ καὶ τὰ τῆς αἰτήσεως ἐξεπλήρου.

29 ps 38,4 Καὶ ἀκούων, φησὶν, καὶ ἀναλογιζόμενος τὰ θρασέα καὶ λοῖδορα τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὀρών, ὄση τῇ ἐξουσίᾳ τῶν λόγων χρῆται ᾧ μὴδὲ φθέγγεσθαι προσῆκον ἦν, ἐξηπτόμην ὑπὲρ τῆς ἀτιμαζομένης δικαιοσύνης. 30 Ps 38,8a Οὐ δὴ ἐν ἑμαυτῷ, φησὶν, ἔχω τι προσδοκίας ἄξιον, ἀλλὰ παρὰ σοὶ καὶ τὰ σὰ προσδοκῶν ἀναμένω, διακαρτερῶν ἐν τοῖς παροῦσι πόνοις ἐπ' ἐλπίδι μελλόντων ἀγαθῶν. 31 Ps 38,9b Φέρω, φησὶν, ὄνειδιζόμενος νῦν καὶ οὐδὲ ἀντιφθεγγόμενος, οὕτω πως εἰδὼς βουλομένου με τοῦ θεοῦ τοῖς ὄνειδεσιν ἐγκυμνάζεσθαι. οὕτως ἠνεγκεν αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τοῦ Σεμεὶ λοιδωρούμενος λέγων ὅτι κύριος εἶπεν αὐτῷ καταρᾶσθαι τὸν Δαυίδ.

32 Ps 39,2[®] 4b Τὴν ἐξ αἰῶνος ἀναμονὴν τῶν δικαίων ἐφ' ἑαυτοῦ λέγει καὶ τὰς δεήσεις, δι' ὧν ἀκούσονται τὸν θεὸν ἐπιτελέσαι τὴν ἀνοδὸν τὴν ἐξ ἄδου καὶ τὴν βεβαίαν εἰς αἰῶνα ζωῆν καὶ τὸν ἐν ταύτῃ στηριγμὸν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ φαιδρότητι καὶ ὕμνοις θεοῦ, οἷα ἦν καὶ ἐν ΚΘ τὸ Ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἰάσω με καὶ ἀνήγαγες ἐξ ἄδου τὴν ψυχὴν μου, ἔσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐν οἷς σαφῶς τὰ τοῦ Ἀδάμ εἰς ἑαυτὸν ἀνέφερε. καὶ τὴν ἀνάστασιν ἐπαγαγὼν ἐν τέλει φησὶν Ὅπως ἂν ψάλῃ σοὶ ἡ δόξα μου καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ. 33 Ps 39,4cd Εἰς γὰρ τὴν τῶν ἀπάντων σωτηρίαν διατείνει τὰ Χριστοῦ οὔτε δι' αὐτὸν γεγεννημένα οὔτε ἐν αὐτῷ μόνω ἰστάμενα. διὸ ὁ Παῦλος φησιν Εἰ μὴ νεκροὶ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ γὰρ μὴ τὸ τέλος οὐ χάριν τὸ αἴτιον ἂν ἦν γεγονὸς ἢ Χριστοῦ ἀνάστασις, φοβερὸν δὲ τὸ μυστήριον θανάτου κατάλυσις καὶ ἡ ἐξ ἄδου τῶν ψυχῶν ἀνάβασις ἢ καὶ τὰς ἀληθεῖς εἰς θεὸν ἐλπίδας ὑπάρχουσα· περὶ ἧς ἐλπίδος ὁ Παῦλος λέγει, συνάπτων αὐτῇ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ἐπιφέρων τὴν πρὸς τὸν οὕτω μεγάλη

κεχαρισμένον καὶ εἰς αἰῶνα παρατείνων τὰ ἀγαθὰ Ταῦτα μένει, φησὶν, τὰ τρία· πίστις ἐλπίς ἀγάπη. 34 Ps 39,5 Ἐν τούτῳ φησὶ τὸ μακάριον ἄνθρωπον ἐν τῷ θεῷ ἐλπίδα ποιῆσθαι καὶ τὰ αἰῶνια ζητεῖν, μὴ τοῖς πρὸς βραχὺ φαινομένοις δελεάζεσθαι μηδ' ἀποκλίνειν εἰς ψεῦδος ἐκ τοῦ ἀληθῶς ἀγαθοῦ. ψεῦδος γὰρ ἅπαν ὃ νομίζουσιν ἄνθρωποι δι' ἑαυτῶν πορίζεσθαι, μόνον δὲ ἀληθὲς τὸ παρὰ θεοῦ ὃ δὴ καὶ ἐπέδειξε δι' ὅλης τῶν ἀνθρώπων οἰκονομίας πάντα μὲν ἐλέγξας τὰ ἀνθρώπινα, τὸ δὲ παρ' αὐτοῦ τέλεον ἀγαθὸν ἐπαγαγών. 35 Ps 39,12 Ἐαυτὸν λέγων τὴν ἐκκλησίαν δηλοῖ, ἐλέου δὲ ἡμᾶς δεομένους παρίστησιν, ἴν' ἐν τῇ χάριτι μένωμεν· καὶ ἰσχυρὰ τοῦ ἐλέου ἢ αἵτησις, ὅτι οὐκ εἰς ἀνθρώπους ἀλλ' εἰς αὐτὸν χωρεῖν λέγεται. οὕτω γὰρ ἄνθρωποι τῶν παρὰ θεοῦ τυγχάνομεν, ὅτι Χριστὸς ἀνθ' ἡμῶν ὁ τὸ εἰς ἡμᾶς ἀγαθὸν ὑποδεχόμενος, ὥσπερ φησὶν Καὶ ἐγὼ διατίθεμαι ὑμῖν διαθήκην καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου. 36 Ps 39,14 Οὐδεμία γὰρ δύναμις εἰς σωτηρίαν τῇ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ πλήν ἢ παρὰ θεοῦ, ὅτι μὴθ' ὄπλα μὴτε χρήματα μὴτε τειχῶν περιβολαὶ μὴτε γῆς κράτησις μὴτε τι τοιούτων ἐν ἡμῖν οἷον ἐν Ἰουδαίοις, ὥστε θαυμάσιον καὶ οὐδενὸς τῶν ἄλλων θαυμάτων ἔλαττον πολεμουμένους ὑπὸ μυρίων ἔθνων ἀόπλους ἀνθρώπους καὶ ἀπαρασκεύους καὶ μὴ ἀμυνομένους διαμένειν τε καὶ ἐπαύξεσθαι· οἷον ἦν τὸ τοῦ βάρου θαῦμα τοῦ καιομένου καὶ μὴ κατακαιομένου, καὶ τοῦτο ἐκτύπωσις Χριστοῦ διὰ πάθους νικῶντος. ἢ γὰρ πάσχουσα ἐκκλησία καὶ μὴ καταλυομένη πάντα φέρει ἐν ἑαυτῇ τῆς σοφίας τὰ δείγματα καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας προφανῆ τὰ γνωρίσματα. 37 Ps 39,18 Εἰς δὲ ταῦτα τὰ τέλη, φησὶν, προβήσεται ἡ ἐκκλησία, πτωχεύσασα πρότερον καὶ διὰ πενίας πολλῆς ἐλθοῦσα τῆς ἐν κόσμῳ καὶ τῇ παρὰ σοῦ πλουτήσασα δυνάμει καὶ τῇ παρὰ σοῦ δοξασθεῖσα ἐπικουρίᾳ ἣν αἰτεῖ μὴ χρονίζειν. καὶ διὰ τὴν αἵτησιν οὐ χρονιεῖ, καθὰ λέγεται τὸ Ὁ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ. 38 Ps 40,1 Ἐπισυνάπτεται καὶ οὗτος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. τοῦ γὰρ σωτήρος τὸ πρόσωπον καὶ τοῦ πάθους ἢ μνήμη καὶ τῆς ἀναστάσεως ἢ πρόρρησις καὶ τῆς εἰς οὐρανὸν ἐπανόδου. ἄρτι μὲν οὖν ἔλεγεν τὸ Ἐγὼ πτωχὸς καὶ πένης, ἐπάγοιτο δ' ἂν ἀκολούθως ὡς ἐξαιρέτως ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον εἰς αὐτόν.

39 Ps 40,2a Εἶ καὶ ὅτι μάλιστα περὶ πάντας τοὺς ἐν κόσμῳ πτωχεύοντας διὰ δικαιοσύνην ἀγαθὸν ἢ σύνεσις, σύνεσις δὲ ἐν τῷ πλουσίους ἠγήσασθαι τοὺς τοιούτους πένητας, τὸν δὲ δὴ ὄντως πλούσιον, δι' ἡμᾶς δὲ πτωχὸν ὁ γινώσκων καὶ συνιὲς μακάριος ἀληθῶς· τῇ γνώσει δὲ θεοῦ πᾶσα μακαριότης ἀκολουθεῖ. 40 Ps 40,5 Πάλιν τὰς ἀνθρώπων ἀμαρτίας ἰδίας ὁ ὑπὲρ ἀνθρώπων πάσχων λέγει καὶ τὸν ἐπὶ ταύταις ἔλεον εἰς ἡμᾶς ἐφ' ἑαυτοῦ ζητεῖ, ὃς λύει τὴν τῶν ἀγνωσούντων ἐπ' αὐτῷ καταφρόνησιν ἐκφαίνων τὴν δόξαν, ἐπ' αὐτοῦ μὲν κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ἐφ' ἡμῶν δὲ κατὰ τὴν Χριστοῦ χάριν. 41 Ps 40,6 Τοῦτο γὰρ ἦν διὰ σπουδῆς, φησὶν, προηγουμένως μὲν τοῖς ἀοράτοις, ἔπειτα δὲ τοῖς ὁρατοῖς Ἰουδαίοις τῆς κατὰ φύσιν ἀρχῆς ἐκβαλεῖν τὸν ἀληθῆ βασιλέα λογιζαμένοις ἐν κατασχέσει γενέσθαι τῆς μὴ προηκούσης κληρονομίας· διὸ καὶ ἔλεγον Δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. 42 Ps 40,9 Σπεύδουσι, φησὶν, ἐπὶ τῷ θανατῶσαι τὸν δίκαιον, οὐκ εἰδότες ὕπνον ὄντα τὸν ἐκείνου θάνατον ἐπ' ἀναστάσει γινόμενον καὶ οὐκ ἀναίρεισιν τῆς ζωῆς ἀλλὰ μετάστασιν εἰς οὐρανὸν παρεισάγοντα κατὰ τὸ Ἦρθη ἀπὸ γῆς ἢ ζωὴ αὐτοῦ. 43 Ps 40,10 Ἔσται, φησὶν, ἡ ἀνάστασις διαλύουσα τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐφ' ἡμῖν συγκρότησιν καὶ τῶν φίλων τὴν προδοσίαν. ἤδη γὰρ ἐπανεστὴ καὶ μαθητῆς, εἰρήνης ἀξιούμενος τῆς παρ' ἐμοῦ καὶ ἐν τοῖς πιστευομένοις ἀριθμούμενος καὶ τροφῆς κοινῶν, ὄφισ δὲ ὦν ἐξηλέγχθη, πτέρνης ἐπιλαβέσθαι βουλόμενος. τούτου δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἐμνημόνευσεν ὡς εἰς αὐτὸν εἰρημένου λέγων Ἄλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὃ ἐσθίων ἄρτον μου ἐπῆρκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρνην αὐτοῦ. 44 Ps 40,13

Ἐξαιρέτως ἐπὶ Χριστοῦ τὴν ἀκακίαν ἀκούομεν τὴν πάσης κακίας καθαρότητα, ἣν ἐζητεῖ μὲν παρὰ ἀνθρώπων ὁ δημιουργὸς ἐπὶ τούτῳ γεγενημένων ὡς εἶναι τοῦ ποιήσαντος ἀξίους καὶ διαμένοντας ἐν τῷ καλῷ ὅτι πάντα τὰ τοῦ θεοῦ ποιήματα καλὰ λίαν, ζητῶν δὲ εὖρεν ἐν οὐδενὶ τῶν ἐξ Ἀδάμ, ἐν δὲ τῷ κατὰ σάρκα ἐξ Ἀδάμ ὄντι μόνῳ καὶ μὴ διαδεδειγμένῳ τὰ ὅμοια τῆς ἐκείνου παραβάσεως ἀλλ' ἔχοντι τὴν θεϊὰν μορφήν διαμένουσαν καὶ μετὰ τῆς σαρκικῆς περιβολῆς, καθὸ καὶ ἡ οὐράνιος φωνὴ μαρτυρεῖ τὸ Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς εἰς ὃν εὐδόκησα. ἡ δὲ ἔμπροσθεν θεοῦ διαμονὴ καὶ βεβαίωσις αἰώνιος ἐστὶν ἡ ἐν οὐρανῷ, ἡ καὶ ἐν πεντεκαιδεκάτῳ προεῖρηται μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν τῷ Πληρώσει με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ἀναβέβηκεν γὰρ εἰς οὐρανὸν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐν ἑαυτῷ προσάγων τὸ χωρισθὲν καὶ ἀπαλλοτριωθὲν ἐξ ἀρχῆς.

45 Ps 41,3 Ἐκ τούτου συνιέναι ἔστι τῷ συνετῷ ὃν ἡ ἐπιγραφή παρακαλεῖ, ὅτι ἐκτὸς προσώπου θεοῦ γέγονεν ἄνθρωπος, ἴν' ἐπὶ θεοῦ μῆση τὴν εἰς θεοῦ πρόσωπον ἀποκατάστασιν. εἰκότως δὴ τὸν ἰσχυρὸν ἐπιζητεῖ, περιπεσὼν ἀσθενεῖα κατὰ τὸ Ἐλέησόν με, κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι· ὅθεν ἀναγκαῖον τὸ τῆ νῦν ἀσθενεῖα περιπεπτωκένας. μὴ τῆ μικρᾶ γὰρ ἰσχύϊ τῆ ἑαυτοῦ ἀγαπῶν διαρκεῖσθαι μήτε δυνάμενος ζητεῖ μὴ τῆς ὄντως ἰσχύος ἀπολείπεσθαι. 46 Ps 41,4 Τῶν ἐπιλελησμένων, φησὶν, παντάπασι τῆς εἰς θεὸν ἐπανόδου ματαίαν ἡγουμένων τὴν ἐπιζήτησιν τοῦ θεοῦ καὶ ὀνειδιζόντων τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, εἰς δάκρυα προηγόμην ἐγὼ ἀντὶ τῆς ἡδεῖας τροφῆς ἀηδεστάτη λύπη συνὼν κατὰ τὸ ἐν Θρήνοις λεγόμενον Ἐψώμισέ με σποδόν, τῆς μὲν ἐπιθυμίας οὐκ ἀφιστάμενος διὰ τὸν χωρισμὸν καὶ τὸν ὀνειδισμόν, ὑπὲρ δὲ τῆς δικαιοσύνης ὀνειδιζομένης ἀχθόμενος. ἀναγκαίως ἄρα καὶ ἡ τῶν πονηρῶν παρενόχλησις καὶ τὰ ὀνειδή, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τούτων δάκρυα τοῖς δικαίοις οὐ βλαβερὰ. ἐπὶ γὰρ τούτοις ὁ μακαρισμὸς τὸ Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. εὐθύς οὖν καὶ τὸ τῆς παρακλήσεως. 47 Ps 41,6 Μὴ σε λυπεῖτω, φησὶν, τὰ παρόντα, ὧ ψυχῆ, μηδὲ ταρασσέτω, ἀλλ' ἡ ἐλπίς ἡ εἰς θεὸν παραμυθεῖσθω ὅτι τευζόμεθα τῶν εὐχαριστίας ἀξίων ἀγαθῶν καὶ σωτηρίας ἔξομεν τὰς ἐν ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ, ὅπερ κατὰ τὸν Παῦλόν ἐστι τὸ προσδέχεσθαι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κυρίου καὶ τὸ βασιλείον αὐτοῦ. ταῦτα δὲ συνετὰ περὶ τῶν μελλόντων καὶ τῶν κατὰ νόμον ἐπαγγελιῶν, ἀνωτέρω χωροῦντα καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ῥηθὲν ὑπὸ Παύλου † προφήτας ὧν τὸ κρεῖσσον τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· τὰ δὲ μετὰ τοῦτο διήγησις τῶν ἔτι λυπούντων. 48 Ps 41,7 Τήκει ψυχὴν ἐπιθυμοῦσαν ὁ τοῦ ἐπιθυμουμένου χωρισμός. κεχωρισθαι δὲ θεοῦ φησιν, ἕως οὔπω παράδεισον ὄρα τὴν ἰδίαν πῆξιν τὴν ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἔτι τὴν Ἰορδάνου γῆν οἰκεῖ καὶ τὸ Ἑρμωνεῖμ ὄρος μικρότατον ὡς πρὸς ἐκεῖνο καὶ οἶονεὶ καταγιγίσις ἀνέμων καὶ κυμάτων ἐμβολαῖς θορυβεῖται ταῖς ἐπ' ἀλλήλοις συμφοραῖς κρουνηδὸν ἐπιφερομέναις. 49 Ps 41,9 τὰ μὲν ἀγαθὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶναι διδάσκει, τοῦτον ἡμέραν καλῶν εἰς ὃν ἐπήγγελται ὁ θεὸς θῆσειν τὸν ἔλεον αὐτοῦ κατὰ τὸ ῥηθὲν ἐν ΠΘ Ἔμπλησον ἡμᾶς τὸ πρῶτας ἔλεός σου· τὸ δὲ νῦν φησιν εἰς εὐφροσύνην, ὅτε νύξ καὶ σκότος ἡ δι' ὕμνων ὁμιλία πρὸς θεὸν καὶ ἡ δι' εὐχῶν ἀπότασις. 50 Ps 41,10 Δεήσεως τὰ ῥήματα λέγεται μὲν οὖν καὶ τὰ τῆς δεήσεως ἐν ὧδαῖς. ἐπεὶ δὲ σὺν εὐχαριστίᾳ τὴν δέησιν προσάγεσθαι χρή, πρόκειται τῆς προσευχῆς ἡ ὧδή. οὐδεὶς γὰρ ἐπὶ τοῖς πρόσθεν ἀχάριστος ὢν ἰσχυρὸς ἐν ταῖς τῶν μελλόντων αἰτήσεσιν. ἡ δὲ αἴτησις θεϊὰν ἀνάμνησιν ἐπιζητεῖ παρὰ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐν μνήμῃ γε, φησὶν, ὢν παρὰ σοὶ σκυθρωπὸς ἂν διῆγον καὶ ὑπὸ τῶν ἀδίκων ἐθλιβόμεν. δῆλον δὲ ὅτι λήθη θεῖας φύσεως οὐχ ἄπτεται, μεταβολὴ μνήμης οὔσα, ὅτι τὸ θεῖον ἀμετάβλητον. διὰ τοῦτο καὶ ἐρωτᾷ τὸ Διὰ τί ἐπελάθου μου; οὐδεὶς γὰρ περὶ ἀκουσίου

πάθους τῆς λήθης λέγει τὸ Διὰ τί, ἀλλ' ἐκούσιον λήθην παρίστησι τὴν περὶ ἄνθρωπον ἀφροντιστίαν τὸν τῆς παρὰ θεοῦ ἀνάξιον ἐπιμελείας.

51 Ps 42,1 Ἀχώριστος οὗτος ὁ ψαλμὸς τοῦ προτέρου μὴδ' ἐπιγραφῆ διαιρούμενος, τῆς τε αὐτῆς ἐχόμενος δυνάμειος τῆς εἰς θεὸν ἐπανόδου, προστιθεὶς καὶ τὴν ὁδηγίαν τὴν διὰ τοῦ ἐπιλάμψαντος φωτὸς τοῦ λέγοντος Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ ἀκολουθῶν με ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη, καὶ ταύτῃ τῇ ἐπιλάμψει παραμυθίαν τῷ λυπουμένῳ παρασκευάζων, ὡσπερ ὁ πρὸ αὐτοῦ τῇ τῶν μελλόντων προσδοκίᾳ τὴν παραμυθίαν τῶν λυπηρῶν ἐποιεῖτο. ἐπεὶ οὖν κατὰ ἔθνος καὶ κατὰ ἄνδρα πολεμεῖται τῶν δικαίων ἢ μερίς, καὶ τῶν κατ' ἀξίαν οὐ δύναται τυχεῖν εἰ μὴ τὸν οὐράνιον λάβοι κριτὴν καὶ προστάτην ὡσπερ εἰ δίκης τῆς πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐκείνῳ μελούσης τῷ καὶ δικαίως ἅπαντας κρίνοντι. αὐτὸν καὶ ἐπικαλεῖται ἅτε δὴ οὐκ ἐξ ἀκροάσεως δικάζοντα ἀλλ' ἐξ ἐπιστήμης τὸ δίκαιον ἐπιφέροντα. διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἔθνους καὶ ἐξ ἀνδρῶν ἀδίκου τὴν ἀποφυγὴν αἰτεῖται. 52 Ps 42,2a Ὡς οὐχ ἕτερόν τι πρὸς ἰσχὺν ἔχων τοῦτο λέγει καὶ τυγχάνει θεοῦ, οἷόν ἐστι καὶ τὸ Ἀγαπήσω σε, κύριε ἢ ἰσχύς μου· εἶτα λέγει καὶ ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀντιστατούντων. 53 Ps 42,2 Εἰ παρὰ θεοῦ τὸ κρατεῖν, εἰκότως τὸ μὴ κρατεῖσθαι ἀπωσμὸν εἶναι φησὶν ἀπὸ θεοῦ λυπηρότατον ὃν τῷ μόνῃ ταύτην ἐπικουρίαν προβαλλομένῳ, τὸ δὲ Ἴνα τί οὐχ ὡς ἀναιτίως ἢ μάτην τι ποιῶντος τοῦ θεοῦ (πρὸς ἀγῶνα γὰρ ἡμέτερον τοῦτο γίνεται) ἀλλ' ὡς πέρας ἔχειν τοῦ ἀγῶνος ὀφείλοντος διὰ τὸν ἔλεον καὶ τοῖς πενθοῦσι παρακλήσεως ὀφειλόμενος ἀποδίδοσθαι παρὰ τοῦ τοὺς πενθοῦντας παρακαλοῦντος. τὸν γὰρ θεὸν ὑπεριδεῖν τοὺς δικαίους οὐκ ἔχει λόγον, ὅθεν τὰ παρὰ θεοῦ ζητῶν τὸ Ἴνα τί λέγει οἷον ὅτι Σοὶ πρέπει τὸ ἀντιλαβέσθαι τῶν σῶν καὶ μὴ τοῖς ἐναντίοις ἐπιτρέπειν ἠδονήν· Ἴνα τί οὖν τὸ σὸν οὐκ ἐπιτελεῖται, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἡμῶν πλεονάζει, ὡσπερ λέγεται καὶ τὸ Ἐως πότε, κύριε, ἐπιλήση μου εἰς τέλος; καὶ τὸ Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν; εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἢ κάκως ἀναγκαῖα, ἀλλ' οὐκ εἰς ἅπαν, καὶ εἰ τὸ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς εὐλόγως κακούμεθα, ἀλλὰ τό γε κατ' ἔλεον θεοῦ βοηθείας τυγχάνειν ὀφείλομεν, ὡστε τὴν παιδείαν τοῖς δι' αὐτὴν γεγυμνασμένοις καρπὸν εἰρηνικὸν ἀποδοῦναι τὸν διὰ φιλανθρωπίας θεοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου παντελῶς τὸ Ἴνα τί ἐγκατέλιπές με λέγεται, ὅταν καὶ τὸ κατ' αὐτὸν οὐκ ἄξιον ἐγκαταλείψω; διὸ καὶ ταχεῖα ἢ τῆς οὐρανοῦ βοηθείας ἐπιφάνεια περὶ τῷ πάσχοντι σώματι δι' ἐκεῖνο περὶ ἡμᾶς. 54 Ps 42,4c Τὴν φαιδρότητα δέδειχε τῇ τῆς κιθάρας προσθήκῃ καὶ τὴν ἀγάπην ἐν τῇ προσφωνήσει τῇ δις ἐπαναλαμβάνομένη. 55 Ps 42,5 Αὕτη τῆς παραμυθίας ἢ ὑπόμνησις. εἰ γὰρ καὶ τοῖς παροῦσιν ἀχθόμεθα, φησὶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν εὐχαριστήσωμεν, καὶ ἤδη τῇ προσδοκίᾳ τὸ λυπηρὸν ἀφιστάσθω προσδοκῶντων ἡμῶν τὸν θεὸν σωτηρίαν τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀφορῶντος ἀνθρώπου. 56 Ps 43,5 Σέ, φησὶν, ἔχομεν βασιλέα τὸν θεὸν τὸν προνοοῦντα τῆς σωτηρίας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, καὶ ἴσμεν ὅτι μέλλει σοι ταύτης, καὶ τῇ σὴ βουλήσει θαρροῦμεν.

57 Ps 43,6 Σέ, φησὶν, ὡσεὶ κέρας ἔχομεν εἰς τὸ ἀμύνεσθαι πάντας ἐχθρούς, καὶ τὸ σὸν ὄνομα τὸ ἐφ' ἡμῖν δώσει πάτημα τοὺς ἐπανισταμένους καὶ κρατεῖν ἡμῶν ἐλπίζοντας. 58 Ps 43,7 Οὐ γὰρ παρασκευάζομαι, φησὶν, τόξῳ καὶ δόρατι. διὰ τοῦτο τοῖς ὅπλοις οὐ θαρσῶ, ἐπεὶ μὴδὲ τοῖς πατράσι ταῦτα ἤρκεσε μὴδὲ κατὰ τὴν τούτων ἰσχὺν τὸ κατόρθωμα πεπεραῖεται ἀλλὰ πάσης ἐπέκεινα παρασκευῆς ἀνθρωπίνης τὸ ἔργον. 59 Ps 43,8 Τὰ πρότερά φησι διδάγματα πρὸς τὰ ὕστερον συμβαίνοντα. δεδιδάγμεθα δὲ ὡς ὑπὸ σοῦ γέγονεν ἡμῖν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀεὶ σωτηρία, καὶ τὴν ἐκείνων δύναμιν εἰς αἰσχύνην μεταπεπτωκυῖαν εἶδομεν. 60 Ps 43,9 Διὰ τοῦτο, φησὶν,

καθάπαξ ἀυχοῦμεν ἐπὶ σοὶ δι' ὅλου τοῦ χρόνου καὶ τῷ ὀνόματί σου χάριτας ἀναφέρομεν ᾧ σωζόμεθα, ὡσπερ καὶ λέγεται διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ Δι' ὑμᾶς ἐγὼ οὐ ποιῶ νῆκος Ἰσραὴλ ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομά μου. 61 Ps 43,10.11 Ἄλλ' αἱ μὲν ἐλπίδες, φησὶν, αὐταὶ βέβαιοι καὶ ἀμετακίνητοι ὦν οὐκ ἀποστησόμεθα διὰ τὰ συμβεβηκότα, τὰ γε μὴν συμβεβηκότα τούτοις ἐναντία νῦν. ἀπολελείμεθα γὰρ φησὶν σοῦ ἀπωσθέντες καὶ οὐ παρόντος ἡμῶν ταῖς στρατιαῖς, καὶ περιέστηκεν εἰς ἡμᾶς ἢ τότε κατασχοῦσα τοὺς πολέμους αἰσχύνη, καὶ γεγόναμεν ἡλαττωμένοι παρ' ἐκείνοις ὦν ἐκρατοῦμεν τὸ πρότερον, καὶ διηρπάσθημεν ὑπ' αὐτῶν οὐς διηρπάζομεν. ἐν τούτῳ γὰρ καὶ μᾶλλον ἀποδέδεικται παρὰ θεοῦ τὸ κράτος ὑπᾶρξαν Ἰσραηλίταις ἐν ᾧ καταλειφθέντες ἡττώνται, καθὰ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ καταλειφθῆναι θανάτου πρόφασιν γέγονεν ἐπιδεικνύον τὸ μὴ εἶναι τὴν ἀνάστασιν ἄλλως ἢ παρὰ θεοῦ. 62 Ps 43,12 Δειλία κατεσχήμεθα, φησὶν, οὐ δυναμένη ἀμύνεσθαι τοὺς κατεσθίοντας ἡμᾶς ὡς πρόβατα, δειλίαν ἦν καὶ Μωυσῆς ἠπέιλησεν ἐπὶ ταῖς παρανομίαις καθέξειν αὐτοὺς ὅτι διώξει αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου· καὶ γεγόναμεν, φησὶν, αἰχμάλωτοι καὶ διεσπάρημεν εἰς τὰ ἔθνη οἱ πρότερον ἐξαχθέντες ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ γῆν ἀγίαν σχόντες. ἀνάλυσις αὕτη τῆς τιμῆς ὡσπερ ἀνθρώπῳ τῆς πλάσεως τὸ Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση, οὕτω δὴ καὶ περὶ τοῦ λαοῦ φησὶν Ἡσαΐας Ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἦρξας ἡμῶν οὐδὲ ἐκλήθη τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς. 63 Ps 43,13a Δωρεὰν ἐπράθησαν, ὡς καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει, λέγει δὲ καὶ ὡς ἐπράθησαν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν, ὡς καὶ ἐπ' ἀνθρώπου Παῦλός φησὶν Ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν. πρᾶσις δὲ ἡ ἀπαλλοτριώσις καὶ τὸ ὑπ' ἀνθρώποις γενέσθαι δεσπόταις ἀντὶ θεοῦ, ὅπερ καὶ ἠπειλήσατο Ἰεροβεὰμ καὶ τῷ μετ' αὐτοῦ λαῷ διὰ Σεμεεὶ τοῦ προφήτου, ὅτι τῷ Αἰγυπτίῳ βασιλεῖ γενήσονται, τῷ Σουσακεῖμ, εἰς δούλους καὶ γνώσονται τὴν δουλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δουλείαν τῶν βασιλέων τῶν γεῶν. 64 ps 43,15 Παραβολὴ γὰρ τὸ τοιοῦτο τὸ ἐπὶ ταῖς ἀραῖς μνημονεύεσθαι αὐτοὺς, ὡσπερ ὁ Ἰερεμίας φησὶ κατὰ τῶν ψευδοπροφητῶν Λήψονται ἐπ' αὐτῷ κατάραν ἐν τῇ ἀποικίᾳ, Ἰούδα, ἐν Βαβυλῶνι λέγοντες Ποιήσαι σοι κύριος ὡς Σεδεκία ἐποίησε καὶ ὡς Ἀχιάθ οὐς ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν Ἰσραὴλ. Παράσχου δὴ ταῦτα νῦν καὶ μάλιστα δικαίως· ὡς πρόβατα μὲν κατ' εσθιόμενοι ὅτε Χριστὸν ὡς πρόβατον ἤγαγον ἐπὶ σφαγὴν, πεπραμένοι δὲ τοῖς ἔθνεσιν ὡς τὸν κύριον ἀργυρίου προδοθέντα καὶ τινὰ τρόπον παραθέντα εἰς θάνατον ἐξωνήσαντο, γελῶμενοι δὲ καθάπερ ἐπὶ τῷ κυρίῳ σταυρωθέντι γέλωτα ἐποιοῦντο καὶ κίνησιν κεφαλῶν. 65 ps 43,18²¹ Τοῦτο μόνον ὑπολείπεται τῷ Ἰσραὴλ εἰς ἐλπίδα τῆς ἀνακλήσεως τῶν ὑπολειπομένων, ὅπερ ἡ προφητεία προορωμένη λέγει, τὸ μὴ μεταβάλλεσθαι πρὸς τὰ Ἑλλήνων ἔθνη κατὰ τὴν εἰδωλολατρείαν ἣν συνέθεντο μὴδ' ὡσπερ ὁδοῦ τῆς ἐπιταχθείσης ἀποκλίνει τῆς πρὸς ἕνα θεὸν εὐσεβείας καίτοι ταπεινωθέντας οὕτω καὶ ἐξοικισθέντας καὶ ὑπ' ἐξουσίαν τῶν θανατούντων θέντας· ὅπερ ἐξαιρέτως τοῖς περὶ τὸν Ἀνανίαν καὶ Ἀζαρίαν καὶ Μισαὴλ ἐφυλάχθη καὶ πῦρ ὑπεμείνασιν ὑπὲρ τοῦ μὴ προσδέξασθαι προσκύνησιν. οὐκ εὐσεβῆ πρόσεσι δὴ πως καὶ τοῖς ὑπολειπομένοις Ἰουδαίων κατὰ τὸν παρόντα χρόνον· αὐτὸ γοῦν τὸ μὴ φοιτᾶν εἰς εἴδωλα ἢ καὶ τὴν περὶ ἐπωδὰς Ἑλληνικὰς νόσον οὐ παντελῶς ἀπολείπουσιν, ἢ δὲ εἰς Χριστὸν ἀσέβεια καὶ οὕτως ἐλέγχεται βλαβερωτάτη ὅτι καὶ μὴ εἰδωλολατροῦντες ὡς πρότερον δεδούλωνται ὡς οὐδέποτε πρότερον.

66 Ps 44,2 Τῶν Ἰσραηλιτικῶν πρὸ τούτου μνησθεὶς κακῶν καὶ καταλιπὼν τὴν λυτήριον τῶν κακῶν χάριν ἀρχομένην μὲν ἀπὸ ἐθνῶν, προσλαμβάνουσαν δὲ καὶ

ἐκείνων οὐχὶ μικρὰν μερίδα (πολλοὶ γὰρ καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων πεπιστευκότες), προοίμιόν τι τῆς περὶ τούτων μυσταγωγίας ποιεῖται, λόγον ἀγαθὸν ἐπαγγελλόμενος περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιδημίας ἐφορῶντος τὰ τῶν δικαίων ἔργα εἰς τὴν ἐποπτεῖαν αὐτοῦ καὶ οἷον ἀκρόασιν ὑπ' αὐτῶν ἀναγόμενα καὶ τούτοις ἀποδιδόντος τὴν θείαν πλήρωσιν, ὅτι πληρωτῆς ἦκει τῶν μὴ πληρουμένων ἀληθῶς ἐν ἀνθρώποις, νόμιμον τῇ θείᾳ καθαρότητι καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγιαστικῆ μεταλήψει. πολλά τε καὶ ταχέως ἐρεῖν ὑποφαίνει, καλάμω γραμματέως ὀξυτάτου τὴν ταῦτα δηλοῦσαν ὁμοίων. 67 Ps 44,3ab Ὁ μὲν Ἡσαΐας τὸ ἕξωθεν αὐτοῦ εἶδος προορᾷ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων τὴν κατὰ σάρκα προφητεύων ἀδοξίαν, ὁ δὲ Δαυὶδ τὸ θεϊκὸν ἐρμηνεύει κάλλος, ὅπερ καὶ αὐτὸ παρὰ Ἡσαΐα δεδήλωται διὰ τοῦ βασιλέα μετὰ δόξης ὄψεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν τῆς ἀπορρήτου δόξης δηλωτικὸν καὶ κάλλους τοῦ ἀοράτου, τὴν δὲ τοῦ κάλλους ἔκφανσιν διὰ τε λόγων καὶ ἔργων γινομένην προαγορεύει, χάριν ἐν χεῖλεσιν αὐτοῦ φάσκων ἐκκεχύσθαι, καθὰ καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις δηλοῦται πάντας θαυμάζειν ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις διὰ στόματος αὐτοῦ. 68 Ps 44,8bc Ὡς οὖν ἐν καθαρῷ, φησὶν, δεκτηρίῳ τὸ θεῖον ἐπικέχρισται μύρον φύσει καὶ οὐ μετοχῇ διὰ τὴν οἰκειότητα συναπτόμενον (οὐ χάριτι δεδόμενον ὡσπερ καὶ τοῖς μετόχοις σου), καὶ θεὸν μὲν προσφωνεῖ τὸν Χριστόν, θεὸν δὲ αὐτοῦ λέγει τὸν χρίοντα, οὐκ ἀναιρῶν τὴν ἀνθρωπίνην σύστασιν καὶ τὴν πρὸς σάρκα σχέσιν τοῦ λόγου καθ' ἣν καὶ πνεύματος χρίσις, προηγιασμένης τε καὶ ἐφηγιασμένης τῆς σαρκὸς διὰ τοῦ καὶ ἀπ' ἀρχῆς παρόντος πνεύματος καὶ πάλιν παραγενομένου. καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· καὶ πάλιν Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρετ ὃς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἀγίῳ καὶ δυνάμει. εἰ δὲ μὴ ὡς φυσικῶ κάλλει συναπτομένου τοῦ πνεύματος κατ' οἰκειότητα εἴρηται, τοῦτο δι' ἄσκησιν ἂν ἢ χρίσις λέγοιτο. καὶ ποῦ τὴν ἄσκησιν ἔχει τις ἐπιδειξαι; τίς δὲ μαθήσεως πόνος παρὰ Χριστῶ, ἵνα καὶ πόνων ἀντίδοσις ἢ ἀγιασμός; καὶ τῇ μὲν φιλοπόνῳ μαθήσει τὸ τῆς σοφίας ἐπιγένηται πνεῦμα, τῇ δὲ πρὸς τὰ ἡδέα μάχη τὸ καρτερὸν καὶ δυνατὸν διὰ πνεύματος ἐπισφραγισθῆ; δῆλον ἄρα ὅτι ὡς ἐπόμενον φύσει καὶ οὐχ ὡς ἀντιδεδομένον πόνῳ τὸ τῆς κρίσεως εἴρηται καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ μισθὸς τὸ πνεῦμα ἐδίδοτο (καίτοι καὶ τοῦτο δυνατόν· χάριτι γὰρ καὶ οὐ μισθῷ τὸ πνεῦμα δίδωσιν ὁ θεός) ἀλλ' ὡς θεῷ ἅμα καὶ ἀνθρώπῳ τὸ οἰκεῖον παρ' αὐτοῦ τε καὶ εἰς αὐτὸν ἐξεφαίνετο, καθάπερ θεῷ ἀνθρώποι τὸ οἰκεῖον προσάγοντες λέγομεν Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε. Τοὺς δὲ μετόχους εἰπὼν ἔδειξεν ἅμα καὶ τῆς κρίσεως τὴν πρόφασιν· ἵνα γὰρ ἢ κατὰ μετουσίαν προχωρήσῃ χρίσις, διὰ τοῦτο καὶ ἢ κατὰ μετουσίαν προσελήλυθεν. ἐπεὶ ὅσον γε ἐπὶ τῷ κυρίῳ κρίσεως οὐκ ἔδει αὐτοφυῶς ἀγίῳ ὄντι καὶ ἀγίῳ γενομένῳ καὶ τὴν ἀγιότητα τῷ σώματι ἔμφυτον ἐντεθηκότι καὶ ταύτῃ τὸ ἀνθρώπειον εἶδος πρὸς τὴν ἡλικίαν τελειοῦντι, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο οὐκ ἦν ἐν ἡμῖν οὐδὲ δυνατόν ἐν ἀνθρώποις τὸ ἐκ φύσεως ἅγιον, δωρεᾶς δὲ δεῖ καὶ χάριτος οὐρανόθεν, διὰ τοῦτο ἐπὶ Χριστὸν τὸ πνεῦμα, ἵνα εἰς ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὴν μετοχὴν τοῦ πνεύματος ἀγομένους δεῖξῃ διὰ τῆς κατὰ σῶμα συγγενείας. 69 Ps 44,12a Ἡ τῶν πονηρῶν ἀπόστασις ἐθνῶν καλὴν ἀποδείκνυσι τὴν νύμφην καὶ ἐπιθυμητὴν τῷ βασιλεῖ. τοῦτο γὰρ ἡμῶν τὸ καλὸν καὶ τούτῳ καλλωπιζόμεθα καὶ τούτῳ πρὸς θεὸν οἰκειούμεθα, καὶ οὕτω σφόδρα θεῷ περισπούδαστοι γενόμεθα ὡς κατ' ἐπιθυμίαν αὐτοῦ λέγειν, ὅποια ἂν ἐρῶν τις περὶ τοῦ κάλλους λέγοι τῶν ἐρωμένων. 70 Ps 44,15 Ἡ μὲν νύμφη πλησίον τοῦ βασιλέως, παρθένοι δὲ ταύτης πλησίον καὶ ταύτης ἀκόλουθοι καὶ διὰ ταύτης οἰκειούμεναι τῷ βασιλεῖ καὶ ὡς ἐπὶ νύμφης ἄβραι συνακολουθοῦσαι νεάνιδες. ταύτῃ κατὰ τὸ Σολομώντειον ἄσμα καὶ προσφυέστατα εἶεν ἂν αἱ Ἰουδαίων συναγωγαί, δεύτεραι οὔσαι καὶ ἐπόμεναι κατὰ τὸ Ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ τὸ Ὁ προσήλυτος ἐν σοὶ ἔσται

εις κεφαλήν, καὶ σὺ ἔση εἰς οὐράν. ὅτι δὴ οἱ τὸ παλαιὸν ἐπήλυδες νόμου γενόμενοι πρὸς τὸ οἰκτιοῦσθαι θεῶ νῦν αὐτοὶ τῆς πρὸς θεὸν συνόδου κατάρχουσιν, δῆλον δὲ τοῦτο ἔτι ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. 71 Ps 44,16b.17 Αὕτη μὲν γὰρ ἡ βασιλὶς παραστάτις ἐστὶ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν ἅγιον αὐτῷ συνεισέρχεται ναόν, τὴν δὲ κόσμου κληρονομίαν καὶ βασιλείαν τὴν ἐπαγγελθεῖσαν τῷ Ἀβραάμ ἀποδίδωσι τοῖς ἐξ ἐκείνου κατὰ γένος σωματικόν, τοῦ βασιλέως τοῦ βουλομένου καὶ τῆς βασιλίδος ἐπινευούσης. οὐκοῦν ἄς εἶπεν νεάνιδας πατέρας εἶναι, νῦν υἱοὺς λέγει τάξιν υἱῶν εἰληφότας καὶ ὡς υἱοὺς παρὰ μητρὸς κληρονομίας ἀξιουμένους.

72 Ps 45,6 Ἀκαθαίρετον ἔσσεθαί φησι τὴν πόλιν, ὥστε ἔσται θεὸς ἐν αὐτῇ, τοῦ δὲ περιόρθρου παυομένης τῆς παρουσίας νυκτός. ἔστι γὰρ νύξ, ἕως οὐπω τὸ σκότος ἀνήρηται πάντη οὐδὲ κατήρηται πᾶσα ἐξουσία καὶ δύναμις ἀλλ' ἔτι πολεμῶν ἐγχειρήσεις κατὰ δικαίων κινουσιν. 73 Ps 45,11 Οὐδ' ὅτε, φησὶν, ἐξεδόθητε τοῖς ἔθνεσιν ἐαθέντες ὑπὸ θεοῦ, μάτην ἐξεδόθητε, ἀλλ' ἵνα γνῶτε τοῦ θεοῦ τὸ δυνατὸν τὰ ἔθνη πάντα προσ κτησαμένου πρὸς τὸν ὑμέτερον ἔλεγχον καὶ ἀντὶ μιᾶς χώρας πᾶσαν χώραν ὑπὸ τῷ σεβασμῷ τῷ ἑαυτοῦ κτησαμένου, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ παραπτώματι κατὰ τὸν ἀπόστολον ἢ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

74 Ps 46 arg Εἰς τὸν Ἰσραὴλ ὁ πρὸ τούτου ψαλμός, οὗτος δὲ εἰς τὰ ἔθνη συναναβαίνοντα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ συναπτόμενα τοῖς ἐκ γένους Ἀβραάμ. χαρὰν οὖν τοῖς ἔθνεσι προαγγέλλει καὶ κρότους ἐπινικίους καὶ ἀλαλαγμοὺς ὑμνητικούς δι' ἐπιφάνειαν κυρίου τὴν ἐξ ὕψους τὴν σὺν φόβῳ μεγάλῳ γεννησομένην, ὅτι κρατήσῃ τῆς γῆς κατὰ τὴν ὀπτασίαν τοῦ Δαυιδ παραδιδούσας τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, καθὰ καὶ τῶν διαδόχων τις τῶν ἀποστόλων εἶρηκεν ὅτι Ὀφθήσεται τῷ βασιλεῖ τοῦ κόσμου ἐν τῷ Ἰησοῦ οὐκ αὐτοῦ βασιλείαν τινὰ ταύτην εἰς δόξαν προσλαμβάνοντος εἰς ἑαυτὸν ἀλλ' εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς διὰ τῆς ἐκλεκτῆς νύμφης τῆς βασιλίδος εἰς τὴν βασιλείαν καθισταμένους, ὡς ἐν τῷ Δαυιδ προεῖρηται Καταστήσεις αὐτούς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. 75 Ps 46,4.5 Βασιλείας, φησὶν, ἀπέδειξας ἡμᾶς πάντων ἔθνῶν. καὶ τὸν κληρὸν ἀπέδωκεν ἡμῖν τὸν ἐκ πατέρων ἡμέτερον τὴν Ἰσραηλιτικὴν χώραν τὴν παρ' αὐτῷ τιμίαν. ἰδίαν δὲ κληρονομίαν λέγουσι τὴν Ἰσραηλιτικὴν χώραν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ προφηταὶ καὶ ἀπόστολοι καὶ κατὰ γένος αὐτοῖς ἀποδιδόμενην, ὡσπερ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος οὐκ ἔξω τῆς τοῦ σαρκικοῦ γένους διαδοχῆς ἦν. ἠγαπημένην δὲ τὴν γῆν ἐκείνην φασὶν, οὐχ ὅτι παρὰ θεῶ διαλλάττειν ἐτέρας δύναται ᾧ μηδὲν τίμιον μηδὲ καλὸν μηδὲ τιμιώτερον ἢ κάλλιον, ἀλλ' ὅτι τοὺς οἰκήτορας ἠγάπησεν ἀπαρχὴν εὐσεβείας ὄντας ἐν κόσμῳ καὶ τὴν ἀγάπην φυλάττει πρὸς αὐτούς καὶ πρὸς ἣν ᾤκησε γῆν οὐδὲν παυόμενον ἔχων ἀλλ' αἰώνια πάντα. 76 Ps 46,9 Ἀδιαστόλως ἐν τῷ υἱῷ σημαίνει τὴν θεότητα. οὗτος γὰρ δήπουθεν ὁ ἀναβαίνων, οὗτος ὁ βασιλεύων, οὗτος ὁ καθήμενος ἐν οὐρανῷ θρόνῳ, καθεσθεις δὲ καὶ ἐπὶ γῆς πρὸ τῆς ἀναβάσεως συναθροίζων περὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἔθνῶν ἡγεμόνας καὶ πᾶν τὸ κράτιστον ἐξ ἀνθρώπων καὶ ὑψοῦν εἰς δόξαν οὐράνιον.

77 Ps 47,11c.12 Αὕτη δικαιοσύνη σου, φησὶν, οὐκ ἔχουσα προσωποληψίαν· καὶ ὁ Πέτρος λέγει τῆς ἔθνῶν αἰσθανόμενος κλήσεως Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήπτης ὁ θεός. προσαχθέντα δὲ ἰδὼν τὰ ἔθνη καὶ τὸν ἔλεον συνειὶς ὁ σοφὸς Ἰσραὴλ οὐ φθονήσει, ἀλλ' εὐφρανθήσεται τῷ θεοῦ κρίματι, ὡσπερ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι τότε.

78 Ps 48,4.5 Λόγου, φησίν, ἄψομαι σοφοῦ κεκρυμμένου, μιγνύς ὡδῆ τὸ αἶνιγμα. πῶς οὐχὶ τὸ στόμα εἶπεν ἀνοίγειν εἰς παραβολὴν ἀλλὰ τὸ οὐς κλίνειν; ἢ ὅτι δεικνύειν ἑαυτὸν βούλεται μᾶλλον ἀκροατὴν ὄντα πνεύματος λαλοῦντος ἢ αὐτὸν ἐξηγητὴν ἢ καὶ διὰ στόματος αὐτοῦ λαλεῖ τὰ λεγόμενα. καὶ γὰρ Ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἔμοι ὁ θεὸς ἐν ΠΔ λέγεται ψαλμῷ. 79 Ps 48,10a Ἀλλὰ θάνατον μὲν φησιν ἐκὼν ὅσον πρὸς τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑποστήσεται κόσμῳ τελευτῶν, αἰρόμενος ἀπὸ γῆς τῆς ζωῆς αὐτοῦ, θεῷ δὲ ζῶν. 80 Ps 48,13 Τὸ δὲ τοῦ θανάτου πάθος, φησίν, οὐ γενομένῳ τῷ ἀνθρώπῳ συνῆπτο, ἀλλ' ἐξ ἀτιμίας ἐπισυμβέβηκεν, ὅτι τῇ πρὸς ἀθανασίαν ἀξίησει τετιμημένος οὐκ ἤσθετο, μείζον ἔχων τῆς φύσεως τὸ ἐκ τιμῆς ἀγαθόν, ὅθεν ἀποπεσὼν τῆς τοῦ θεοῦ ὁμοιώσεως τῆς ἐν ἀθανασίᾳ κτήνεσιν ὁμοιοῦται κατὰ τὸν θάνατον. Ὡς γὰρ ὁ θάνατος τούτου, οὕτως ὁ θάνατος τούτου, φησίν ὁ Ἐκκλησιαστής, καὶ πνεῦμα ἐν τοῖς ἅπασιν· καὶ τί ἐπερίσσευσεν ὁ ἀνθρωπος παρὰ τὸ κτῆνος; οὐδὲν, ὅτι πάντα ματαιότης. τὰ πάντα εἰς τόπον ἕνα· τὰ πάντα ἐγένετο ἀπὸ τοῦ χοῦς, καὶ τὰ πάντα ἐπιστρέφει εἰς τὸν χοῦν. 81 Ps 48,15bc Τοῦ δὲ μέλλοντος αἰῶνος, φησίν, ἐνστάτος, ὅπερ ἐστὶ πρῶτῃ τῆς μελλούσης ἡμέρας, τῶν ἀγαθῶν ἡ βασιλεία ἔσται, πάσης ἀνθρωπίνης δυνάμεως πεπαυμένης, τῆς δὲ παρὰ θεοῦ κρατούσης, ὅτε τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν γένος ἔνδοξον καὶ βασιλικόν, τὸ δὲ τῶν οὐκ ἀγαθῶν ὑπήκοον καὶ δοῦλον, ἐπειδὴ παρελήλυθεν ἡ κατὰ πλοῦτον ἰσχὺς, μένει δὲ ἡ κατ' ἀρετὴν καὶ πᾶν τὸ ὑπολειπόμενον ἀνθρώπων ἐν γῆ τοῖς ἀγαθοῖς ὑπακούσεται βασιλεύουσι κατὰ θεόν. 82 Ps 48,17 Μηδὲν τοίνυν λογιζέσθω μέγα πλοῦτος καὶ δόξα· τὰ γε μὴ συναπτόντα τῷ κτησαμένῳ, ὥσπερ ἡ δικαιοσύνη συναπέρχεται, καὶ ἐπανάγει τοὺς καταχθέντας.

83 Ps 49,6 Ἐφουμνήσει δέ, φησίν, τῇ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη τὰ τέλεια γένη τὰ οὐράνια, τοῖς τελείοις ἐπευφημοῦντα λόγοις τοῖς τὸ δικαιοτάτον ἔχουσιν καὶ κριτικώτατον, τῷ μὴ θύμασιν ἀλλὰ κρίσει θεὸν εὐφραίνεσθαι καὶ ταύτην ἔχειν τὴν εἰς αἰεὶ διαθήκην. 84 Ps 49,13 Μὴ γὰρ ἐνδεὴς ἐδεσμάτων, φησίν, ὁ θεὸς καὶ ποτῶν, ἵνα προσέχη κρέασιν ὡς ἐδέσμασι καὶ ὡς ποτῶν αἷματι. εἶτα ἀντεισάγων τὴν ἀληθῆ θεοῦ τιμὴν τῷ τῆς θυσίας ὀνόματι τὰ ἐχόμενα προστίθησι. 85 Ps 49,14 Ταύτην, φησίν, ἡγοῦ θυσίαν τὴν τῶν εὐεργεσιῶν αἴσθησιν καὶ τὴν ἐκ καρδίας ὁμολογίαν καὶ τὴν τῶν εὐχῶν πλήρωσιν χρέος ὀφειλόμενον παρὰ ἀνθρώπων θεῷ. 86 Ps 49,15 Καὶ ταῦτα ποιῶν, φησίν, εὐέλπις ἔσο τεύξεσθαι θεοῦ βοηθοῦντος ἐν θλίψεσιν, ἵνα καὶ δοξάσης αὐτὸν εὐεργετούμενος, ἀπαύστως ἀνάγων εὐχαριστίας. 87 Ps 49,17[®]19 Παράλυσιν ταῦτα τοῦ νόμου, τοῦ μὲν Οὐ κλέψεις τὸ κλέπτη συντρέχειν, τοῦ δὲ Οὐ μοιχεύσεις τὸ μετὰ μοιχῶν συντετάχθαι, τοῦ δὲ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σαυτὸν καὶ Οὐ πορεύσει δόλω ἐν τῷ ἔθνει σου τὸ λαλεῖν ἐπιβουλευτικὰ καὶ δολερὰ καὶ κατηγορεῖν καὶ μηχανᾶσθαι τῷ πλησίον προσπταίσματα. 88 Ps 49,21c Ἀλλ' ἡ κρίσις ἐπιδείξει τὴν γνῶσιν ὅτι καὶ αὐτόν σε ποιήσω σεαυτῷ θεωρεῖσθαι. τοιοῦτον γὰρ ἑαυτὸν ἕκαστος ὄψεται τῶν καρδιῶν ἀπο καλυπτομένων, οἷος ἐκ τῆς καρδίας ἐτυπώθη. Τὸ δὲ Προσθήσω Στοιβάσω Θεοδοτίων ἐρμηνεύσας τὴν ἀθρόαν τῶν πράξεων ἐδήλωσεν ἄθροισιν ὑπ' ὀφθαλμοῦς τῷ πράξαντι γινομένην. 89 Ps 50,5 Τοῦτο ἦν τὸ Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος. οὐ γὰρ ἀναμένω, φησίν, τὸν παρ' ἐτέρου ἔλεγχον, εἰ καὶ ὁ προφήτης ἤλεγξεν. ἐκεῖνος μὲν γε εἰς ἅπαξ, ἐγὼ δὲ διὰ παντὸς ὀρῶ τὸ πταισθέν, ἀλλ' οὐκ ἀπογινώσκω τὴν ἴασιν διὰ τὸν ἔλεον.

90 Ps 50,7 Συγγνώμης αἵτησις ὅτι συμπέφυκεν ἡμῖν ἡ ἁμαρτία κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν ἐκ μητέρων τῶν κυουσῶν ἐφ' ἡμᾶς παραπεμπομένη. ὅτι Δι' ἐνός

άνθρωπου ἢ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ ἐρρίζωται τὸ κακὸν ἐν τῇ πρώτῃ γυναικὶ καὶ ἐξ ἐκείνης διὰ τῶν τοκετῶν ἐπὶ τὰ τικτόμενα διαβαίνει. οἰκειότερον δὲ ἐπὶ τῆς μητρὸς τοῦτο λέγεται, καίτοι καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς διηκούσης τῆς ἀμαρτίας, ὅτι σπερματικῶς μὲν ἐκ πατρὸς, ἐντελῶς δὲ ἐκ μητέρων ἐσμὲν ἀποκουόμενοι καὶ διὰ τῶν τοκετῶν εἰς φῶς προϊόντες. 91 Ps 50,8a Ἡμεῖς μὲν, φησίν, ἐν ἀνομίαις ἐρριζώθημεν καὶ ἐν ἀμαρτίαις γεννώμεθα, σοὶ δὲ ἀρέσκει τὸ ἀληθῶς καλὸν καὶ μηδαμῶς παρατετραμμένον. πῶς οὖν ἔστιν ἄνθρωπος παρὰ τῷ τοιούτῳ κριτῇ δοξασθῆναι ἀλλ' οὐκ αἰσχύνῃ ἀπενέγκασθαι κατακρινομένους; 92 Ps 50,8b.9 Ἐκ τῆς προὑπαρξάσης εἰς αὐτὸν χάριτος ἀξιοῖ καὶ τὴν νῦν γενέσθαι φείδω. ταῖς γὰρ ἀρχαῖς ταῖς παρ' ἑαυτοῦ θεὸς ἐπάγει τὰ ἐφεξῆς ἕνεκα τῆς ἰδίας προθέσεως καὶ βεβαιότητος, εἰ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν μὴ παντάπασιν ἄξια εἶη, ὡσπερ καὶ τῆς διαθήκης ἕνεκα τῆς πρὸς Ἀβραὰμ οἰκτεῖρει τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος κακούμενον, τῇ ἀρχῇ τὰ ἐφεξῆς ἐπιφέρων καὶ τὸ τῆς ἐπαγγελίας βέβαιον ὑπὲρ τὸ τῆς ἐξουσίας ἴσον φυλάττων. ἐπεὶ τοίνυν σοφίας οἶδεν παρὰ θεοῦ τετυχηκῶς καὶ ταύτῃ τετιμημένος ὡς καὶ τὰ κεκρυμμένα συνιέναι περὶ ὧν ἠύχεται Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου, διὰ τοῦτο χάριτας μὲν ὁμολογεῖ τῇ τῆς σοφίας δωρεᾷ, ἀξιοῖ δὲ τὸν ἐπιγεγονότα ῥύπον ἀφελεῖν αὐτοῦ προστιθέντα, καὶ τοῦτο τῇ χάριτι. 93 Ps 50,10 Ὁ μὲν σωτὴρ τὸν Ἀβραὰμ ἔφη προσδοκῶντά τε τὴν ἡμέραν αὐτοῦ προ ηγαλλιάσθαι καὶ παραγενομένης αὐτῆς ἰδεῖν καὶ χαίρειν Ἀβραάμ, λέγων, ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη· ὁ δὲ Δαυὶδ ἀντὶ τῆς ὄψεως ἀκοὴν λέγει, ἀκούσεσθαι λέγων ἐν ἄδου τὴν αἰτίαν εὐφροσύνης μεγάλης τὴν τῆς παρουσίας ὑπὸ τοῦ πνεύματος αὐτῶ σημαυνομένην καὶ εὐφρανθήσεσθαι μὲν ἐν ἄδου τῷ πνεύματι, συναγάλλεσθαι δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ εἶσω μνημάτων ὁστέα τῇ ἀμαρτία καὶ τῷ θανάτῳ τεταπεινωμένα, συνταφέντος αὐτοῖς τοῦ τῆς ἀναστάσεως αἰτίου σώματος.

94a Ps 70,7 Ἀσθενὲς ἢ ἀμαρτία καὶ ἀσθενείας αἴτιον, ἰσχυρὸν δὲ δικαιοσύνη καὶ ὁ ταύτης προστάτης θεός· τοιαύτη καὶ ἡ θεοῦ προσδοκία καὶ μάλιστα ἡ διηνεκῆς· καὶ ὡσπερ ἐκ πρώτης γενέσεως νοουμένης ὡς οὐκ ἂν ὑπῆρξεν ἄνευ θεοῦ, ἀνθισταμένη δὲ πρὸς λυπηρῶν ἐναντιότητα μᾶλλον γυμνάζεται. 95a Ps 70,9 Ἐπεὶπερ ἐν τῷ νέῳ τῆς ἡλικίας καιρῷ τὴν σὴν βοήθειαν, οὐ τὴν σώματος ῥώμην, ἰσχὺν ὑπέλαβον, διὰ τοῦτό μοι καὶ ληγοῦσης τῆς νεότητος ἢ ἰσχὺς αὕτη παραμεινάτω καὶ παρελθούσης παντάπασι τῆς ἀνθρωπίνης ἰσχύος τὸ παρὰ σοὶ δυνατὸν παρέστω, οἷόν τι τῷ Δαυὶδ ὑπῆρξεν αὐτῷ κατὰ τὸ γῆρας. νέῳ μὲν γὰρ ὁ υἱὸς ἐπανέστη, πρεσβυτῆ δὲ οὐδεὶς· ἀλλ' ἐψυγμένος τε ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρωσ καὶ ἄπρακτος ἐπ' εὐνῆς κείμενος ἦρχε τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐπέταττε τῷ ἔθνει. [... ἦρχε τοῦ Ἰσραὴλ καὶ καθίστη διάδοχον Σολομῶνα τὸν παρὰ γνώμην αὐτοῦ πειραθέντα βασιλεύειν ἐκβαλὼν Ἀδωνίαν.] 96a Ps 70,10.11 Ἀρμόζοι ἂν εἰς τὸν καιρὸν ταῦτα τὸν τῆς ἐπαναστάσεως Ἀβεσαλῶμ εἰς ὃν κάκεινα εἴρηται διὰ τοῦ Γ ψαλμοῦ· Πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ. κοινωνία δὲ τῇ περὶ τοὺς δικαίους καὶ ὁ κύριος πέπονθε τὴν τοιαύτην τῶν ἐχθρῶν ἐπανάστασιν λεγόντων Ῥυσάσθω αὐτὸν ὅτι θέλει αὐτόν, καὶ οἰομένων ἐγκαταλελειφθαι τὸν κατὰ βουλήν πάσχοντα τὴν πατρός. Σφαλήτωσαν οὖν, φησίν, τῆς προαιρέσεως οἱ πονηροί, καὶ κατ' ἐλπίδα τὴν ἐμήν μὴ καθ' ὑπόληψιν τὴν ἐκείνων ἔχον φαινέσθω τὸ πρᾶγμα. 97A Ps 70,12 Μὴ γάρ μοι γένη μακράν, ἀλλ' ἐπίσπευσον τὴν βοήθειαν καὶ μετάβαλε τὸ καύχημα τὸ ἐκείνων εἰς αἰσχύνῃν, ἵν' ἐπὶ πλεῖον ἐμοὶ τὰ τῆς ἐλπίδος αὐξήται καὶ τὰ τῶν ὕμνων τῶν σῶν. 98a Ps 70,15 Ὁ δὲ Σύμμαχος Οὐκ οἶδα ἐξαριθμῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ ὑπέσχετο διηγεῖσθαι τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν εἰς αὐτὸν γεγεννημένην σωτηρίαν, μεῖζον δὲ ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἡ

ὑπόσχεσις ἐπήγαγε ταῦτα. 99A Ps 70,19.20 Αὐτόθεν ἄρχεται τοῦ ὕμνου ὅθεν ἐπήγγελται παραχρήμα ποιῶν, τὸ ὑψηλὸν τῶν τοῦ θεοῦ τεραστῶν μεγαλοφώνως ἀναβοῶν, τὸ διὰ πολλῶν κακώσεων ἀχθέντας ἀνθρώπους τυγχάνειν ἀγαθῶν ἐν αἰωνίῳ ζωῇ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντας· ὁ δὴ τῶν θείων ὕμνων κεφάλαιον καὶ θεοῦ μάλιστα δεικτικόν, καθὼς μηδεὶς τῶν λεγομένων εἶναι θεῶν ἀμιλλήσαιτο ἄν. θεὸς γὰρ ὁ πάντα ζωογονῶν ἐν ᾧ γινώσκειται Χριστὸς υἱὸς ὢν θεοῦ ἀνάστασίν τε καὶ ζωὴν εἶναι λέγων ἑαυτὸν καὶ τοῦτο ἔργῳ δεικνύς, ὥστε, εἰ καὶ παρὰ Χριστοῦ ταῦτα ὡς ἀνθρώπου πρὸς τὸν πατέρα λεγόμενα, προσήκει καὶ πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι παρὰ ἀνθρώπων ὡς πρὸς υἰόν τε καὶ εἰκόνα θεοῦ· πρωτότοκος γὰρ ἐστὶν ἐκ νεκρῶν ἀνθρώπου τρόπῳ κατελθὼν, ἀνελθὼν δὲ δυνάμει θεοῦ αὐτουργὸς ὢν τῆς ἀνόδου, ὡς λέγει πρὸς Ἰουδαίους, ἐν ᾧ τὸ τῆς θεότητος ἐξάαιρετον δείκνυται. 100α πς 70,21 Εἰ καὶ ἐμφανῆ σου τὴν μεγάλην κατέστησας δύναμιν παραδοὺς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς θάνατον, ἀλλὰ τῷ παρὰ ἀνθρώποις ἀπελπισθέντι τὴν νέαν ἀπέδωκας καὶ μακαρίαν ζωὴν.

101a Ps 71,1.2 Ἡ Χριστοῦ δόξα μετὰ τὸ πάθος ὑμνεῖται. τύπος δὲ ὁ Σολομῶν καὶ ἡ τῆς ἐκείνου βασιλείας εἰρήνη καὶ ἡ τοῦ δικαίου προστασία καὶ τὸ τῆς σοφίας ἔνδοξον καὶ ἡ παρὰ πάντων ἀνθρώπων τιμὴ, ὑπὲρ δὲ τὸν τύπον τὸ μέχρι συντελείας διαμένειν τὰς ἡμέρας τοῦ βασιλέως καὶ τὴν εἰρήνην αὐτοῦ καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ διαφανέστατον γίνεσθαι. ταῦτα γὰρ οὐδαμῶς ἤρμοσε Σολομῶνι τῷ βραχύν μὲν διαγενομένῳ χρόνον, ἐσχηκότι δὲ καὶ τοὺς ἐναντιουμένους, καρπὸν δὲ οὐδένα ἐξ αὐτοῦ καταλιπόντι ἀλλ' ἕνα παῖδα καὶ τοῦτον οὐ διαφυλάξαντα τὴν παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν· Χριστοῦ δὲ τὸ διενεκὲς καὶ ἀσάλευτον κράτος καὶ καρπὸς ἐπιφανέστατος οἱ πιστεύσαντες· τελεώτερα δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τυπικῶς ἐπὶ τοῦ Σολομῶνος πεφθακότα γενέσθαι ἂν καθ' ἕκαστον ἐπιῶν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. Ὁ θεός, τὸ κρίμα σου τῷ βασιλεῖ δὸς καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ καὶ τὸν πτωχόν σου ἐν κρίσει. Καὶ βασιλεὺς ἐστὶ καὶ υἱὸς βασιλέως τοῦ Δαυὶδ ὁ δεσπότης Χριστὸς κατὰ τὴν σάρκα καὶ διὰ τοῦτο ἐκ γένους ἀναστὰς τοῦ βασιλικοῦ, ἵνα τὴν πατρῶαν κατορθώσῃ βασιλείαν κατὰ τὴν Ἡσαΐου προφητείαν καὶ θείαν αὐτὴν ἀντ' ἀνθρωπίνης ποιήσειεν καὶ, ὅπερ οὐκ ἦν ἐν ἀνθρωπίνῃ βασιλείᾳ, τὸ τῆς δικαιοσύνης ἀκριβὲς ἐφαρμόσῃ τοῖς ὑπηκόοις καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀποδοίῃ τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο ἐφυλάχθη τοῦ Δαυὶδ· εἰ καὶ τὰ μάλιστα δίκαιος καὶ ἀρέσκων θεῷ παρὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ αὐτουργὸς ἀδικίας ἐγένετο τῆς πρὸς τὸν Οὐρίαν. τὸ γὰρ τοῦ Σολομῶνος καὶ μείζων ἀδικίας ἦν εἰς ἀσέβειαν τεῖνον ἢ τῶν εἰδώλων κατασκευή· ἀλλ' οὕτως ἐστὶν ὁ καὶ διὰ Ἡσαΐου καὶ διὰ Ἰερεμίου προειρημένος βασιλεὺς δίκαιος καθήμενος ἐπὶ θρόνου μετ' ἐλέους κατορθουμένου, κρίνων καὶ ζητῶν κρίμα καὶ σπεύδων δικαιοσύνην ὡς ὁ Ἡσαΐας φησὶν, συνιεῖς δὲ καὶ ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ὡς ὁ Ἰερεμίας λέγει. 102a Ps 71,5 Ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκε Καὶ φοβηθήσονται αὐτὸν ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος· σύμφωνον τῷ πρὸς τὴν ἀγίαν παρθένον ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Καὶ δώσει αὐτῷ κύριος τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας. 103A Ps 71,10.11 Πρὸς δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ ταῦτα καὶ Ἡσαΐας φησὶν Ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σέπλοῦτος θαλάσσης καὶ ἔθνῶν καὶ λαῶν· καὶ ἤξουσιν ἀγέλαι καμήλων καὶ καλύψουσι κάμηλοι Μαδιάμ, καὶ ἐλέφαντες ἐκ Σαβὰ ἤξουσι φέροντες χρυσίον καὶ λίβανον οἴσουσι καὶ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ εὐαγγελιοῦνται. καὶ διὰ Ἀγγαίου δὲ λέγεται Ἔτι ἐγὼ ἄπαξ σείσω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν καὶ συσσειῶ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἤξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν ἔθνῶν, καὶ πλήσω τὸν οἶκον τοῦτον δόξης, λέγει κύριος παντοκράτωρ. 104 Ps 71,16 Κομᾷ

γὰρ καὶ τέθηλεν οἰκουμένη πᾶσα τῷ Χριστοῦ καρπῷ καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον τῶν ἔφ' ἐκάστης πόλεως ἀναφαινομένων Χριστοῦ παίδων ὡς ἀπὸ τῆς γῆς πόα. 105 Ps 71,20 Ἐνταῦθα τοῖνον πληροῦνται τοῦ Δαυὶδ αἱ εὐχαὶ ἅς ὑπὲρ τῆς εἰς αἰῶνα μονῆς τοῦ θρόνου πεποίηται λέγων Κύριε, ὁ λόγος ὃν ἐλάλησας ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ παιδός σου καὶ ἐπὶ τὸν παῖδά σου πιστωθήτω ἕως αἰῶνος καὶ ποιήσον καθὼς ἐλάλησας καὶ ὑψωθήτω τὸ ὄνομά σου ἕως αἰῶνος λεγόντων Κύριος παντοκράτωρ θεὸς Ἰσραὴλ, καὶ ὁ οἶκος Δαυὶδ τοῦ παιδός σου ἀνωρθωμένος. Ἀλόγως οὖν τῷ ἐξῆς ἐγράφη ψαλμῷ τὸ Ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαυὶδ τοῦ υἱοῦ Ἰεσσαί· τέλος γὰρ ἐστι τούτου καὶ τῆς εὐχαριστίας μέρος ἐπὶ τῇ πληρώσει τῶν Δαυὶδ προσευχῶν.

106a Ps 72 arg. Κατέληξε καὶ ἡ δευτέρα τῶν ψαλμῶν βίβλος εἰς εὐλογίαν τὴν ἐπιφωνοῦσαν τὸ Ἀμήν, ὡσπερ καὶ ἡ πρώτη Γένοιτο δηλοῖ Καθὰ εἶρηκεν. ἐκείνης μὲν γὰρ ἦν τέλος ὁ Μ εἰς Χριστὸν εἰρημένος, ταύτης δὲ τέλος ὁ νῦν προειρημένος ΟΑ· καταλήγει δὲ ἡ τρίτη, ἴν' ἤδη καὶ περὶ ἐκείνης προεἰπόμεν εἰς τὸν ΠΗ ψαλμόν, ὡς εἶναι πάντας ψαλμοὺς ΙΖ ὧν ΙΑ μὲν εἰσι τοῦ Ἀσάφ, εἴτα τῶν υἱῶν Κορὲ Δ καὶ τοῦ Δαυὶδ Α καὶ Αἰμάν τοῦ Ἰσραηλίτου τελευταῖος. 107 Ps 72,7b⁹ Ἀντὶ δὲ τοῦ Διήλθοσαν εἰς διάθεσιν καρδίας ὁ Ἀκύλας ἠρμήνευσεν Παρῆλθον σκοπίας καρδίας, ἀντὶ τοῦ οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν ἐννοημάτων ἐπιτελεῖν ἐθέλουσιν οὐδ' ἂ νοοῦσιν εὖ ἔχοντα πράττουσιν ἀλλ' ἀφίστανται τούτων. γέλως δὲ αὐτοῖς ἡ ἀρετὴ, συκοφαντία κατὰ τῶν ὑποδεεστέρων εὐκόλος· ἔτοιμος ἡ κατὰ θεοῦ βλασφημία, πρόχειρος κατὰ ἀνθρώπων ἡ γλῶσσα. καὶ τοῦτο ἐστι Καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. 108 Ps 72,11¹³ *λους κακο..... δίκαιοι ἐν τῇ μελλούσῃ καταστάσει, ὁποῖόν τι καὶ Ἰερεμίας λέγει τὸ Ἐὰν ἐπιστρέψῃς, καὶ ἀποκαταστήσω σε πρὸ προσώπου μου. ἐκεῖ δὲ φησιν Καὶ μεταγνώσονται πάντες κακῶς βουλευσάμενοι οἱ τὸ κακὸν προελόμενοι. ἀναφάντων γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ γένει τῶν δικαίων ἐροῦσιν Ἔστιν ἄρα πρόνοια θεοῦ· καὶ πῶς γινώσκει τὰ πραττόμενα; ἡ φωνὴ δὲ ἀπολωλεκότων τὸν κατὰ φύσιν λογισμόν ὑπὸ τῶν ἀσυμφόρων ὑπαρξάντων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἐπὶ τὰς ἀδικίας. τὸ γὰρ μὴ κατὰ λόγον εὐπραγεῖν παρίστησι λογισμοὺς ὡς μὴ κατὰ λόγον διεξαγομένου τοῦ κόσμου μηδὲ δυσκολ.. τέρας ἡμῶν γινώσεται· τῆς δὲ προνοίας ἐφεστῶσης τοῖς ὅλοις ἀλλ' ὅμως, φησίν, οἱ δυσσεβεῖς οὗτοι οἱ καὶ ἐν εὐθυμίαις ἀφόρητοι τῷ φρονήματι καὶ τοῖς κατὰ θεοῦ λόγοις καὶ ἐν ταῖς τῶν δικαίων εὐδοκίαις οὕτω πειθόμενοι τῶν ἀπαν... * * καὶ τὸν χειρῶν καρτερόν ματαία καρτερία χλευαζομένου καὶ κακῶς ἀκούοντος ἐπὶ τῷ δικαιοσύνην αἰρεῖσθαι. τοῦτο τοῦ ἀνθρωπείου λογισμοῦ τὸ χαλεπὸν τὸ μεταγῶναι τῆς ἐπ' ἀρετῇ σπουδῆς ὡς οὐκ ἀγαθῆς οὐδὲ λυσιτελοῦς. ἐπεισέρχεται δὲ πολλοῖς πολλακίς ἐνθυμήματα τοιαῦτα ἃ δὴ καὶ θεραπεύειν μέλλει τῷ λόγῳ. [Εἰς ἀναίρεσιν δὲ τοῦ δυσσεβοῦς λογισμοῦ τὸν εὐσεβέστερον βεβαιοῖ διὰ προσώπου τοῦ θεοῦ· θεοῦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐγγυητοῦ τὸ λεγόμενον δεῖται τὸ μακαριωτέρους εἶναι τοὺς εὐσεβεῖς ἐν τῇ μελλούσῃ καταστάσει δυσπραγοῦντας νῦν, τῶν διὰ τέλος ἀσεβῶν εὐπραγούντων. τοιοῦτον παρ' Ἰερεμίας τὸ Ἐὰν ἐπιστρέψῃς, καὶ ἀποκαστήσω σε πρὸ προσώπου μου. τὸ δὲ Καὶ εἶπον Πῶς ἔγνω ὁ θεός; ἀπολωλεκότων τὸν κατὰ φύσιν ἐστὶ λογισμόν ὑπὸ τρυφῆς ἀσυμφόρου· προνοίας γὰρ οὔσης, μὴ ἂν ἑαυτοὺς εὐπραγεῖν τῶν ἀγαθῶν δυσκληρούντων.] 109 Ps 72,24 Παρὰ μὲν *** 110A Ps 72,24 Ὁ δὲ Σύμμαχος ὕστερον ἔφη Τιμὴ διεδέξατο. καὶ ἄλλως δὲ· ἀνεπαυσάμην συνειδῶν σιωπᾶν καὶ σοὶ πιστεῦειν ὡς καλῶς διοικοῦντι τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ οὕτω σοὶ συνεῖναι διὰ παντός· διὸ μου ἀντελάβου· δόξαν ἐνέθηκας ἀγαθὴν, εἰς δόξαν μακαρίαν προσήγαγες.

111a Ps 73,4a Ἀναγκαίως ἡ τῶν τόπων μνήμη διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παρανομίαν. ὅτι κατὰ τῶν τόπων οὐκ ἦν ἀγανακτήσεως πρόφασις, καὶ οἶονεὶ διὰ τὴν τοῦ τόπου φειδῶ κατασκευάζει πρὸς τὸν λαὸν γενέσθαι φιλανθρωπίαν. τοῦτο δὲ οὐχ ὡς χωρίου τινὸς θεοφιλοῦς εἶναι δυναμένου· θεὸς γὰρ οὐ τόπων ἀλλὰ δικαιοσύνης. 112a Ps 73,15b [Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἀρχαίους. τὸ γὰρ πηγὰς τε ἀναβλυστάνεσθαι καὶ ποταμοὺς ἐξ αὐτῶν προχεῖσθαι, ἐτέρωθι δὲ ξηραίνεσθαι ποταμῶν ἀρχαίων ρεύματα, τοῦτο ἐστὶ τὴν τῶν θαυμασίων ἐργάτιν παρέστησε δύναμιν. τοῦτο καὶ ἐν ἐτέρῳ λέγει ψαλμῶ· Ἔθετο ποταμοὺς εἰς ἔρημον καὶ διεξόδους ὑδάτων εἰς δίψαν. ῥάδιον γὰρ αὐτοῦ ὡς βούλεται μετοχετεύσαι τῶν ὑδάτων τὴν ρεῦσιν. διὰ μέντοι τούτου καὶ ἕτερον ὁ λόγος παραδηλοῖ· ὡς Ἰουδαίους μὲν διὰ τὴν παρανομίαν τῶν προφητικῶν ποταμῶν οὐ προσοίσει τὰ νάματα, τὰ δ' ἔθνη τὰ πάλαι ἔρημα τοῖς ἀπὸ τῆς πέτρας καταρδεύσει κρουνοῖς· Ἡ δὲ πέτρα, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἐστὶν ὁ Χριστός, καὶ ἅπαντα δὲ τὰ εἰρημένα ἀπὸ τοῦ Εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς ἡμετέρων εὐεργεσιῶν περιέχει τὸν τύπον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἰσιδῶρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης ἐν ἐπιστολῇ φησὶν ὡς Ἡθὰμ τόπος ἦν οὕτω καλούμενος οὐ πόρρω διεστηκὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐνυδρὸς τε καὶ ἀμφιλαφῆς καὶ σύσκιος· τοῦτον ἐξηράνθαι κατὰ θεοῦ μῆνιν ἐπὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λέγεται πολέμου, καθὼς καὶ ὁ Ἰωσήπος ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ φησὶν.] 113A Ps 73,20–22 Μνήσθητί σου τῆς συνθήκης καὶ τοὺς εἰς τόπους σκοτεινοὺς ἀπαχθέντας εἰς οἴκησιν [εἰς] τὴν πεφωτισμένην σου πάλιν ἐπανάγαγε, χώραν δεξάμενος δέησιν ταπεινωθέντων κακοῖς καὶ κατησχυμένων καὶ διδοὺς ὑμνῆσαι μετ' εὐφροσύνης.

114a Ps 74,2–4 Λέγει τῷ προφήτῃ τὰ λεγόμενα νῦν ὁ τῆς ἀφθαρσίας αἴτιος καὶ δημιουργὸς Χριστός, ὁ σώζων ὡς θεὸς καὶ χάριν ἀναφέρων τῆς σωτηρίας ὡς ἄνθρωπος τῷ πατρί. σοὶ τοίνυν φησὶ τὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἀνοίσομεν ἐξομολογήσεις καὶ εὐχαριστίας, τὰ σὰ θαυμάσια διηγησόμεθα, πάτερ. ὅτ' ἂν ἡ ἐκ πάντων ἀνθρώπων ἐκκλησία συνελθοῦσα, λέγων, ἀκούειν δύνηται τῶν περὶ σοῦ, καὶ προσάγονται πάντες ἄνθρωποι πρὸς τὸ δουλεύειν σοι. ἐμὴ δὲ φησὶ καὶ ἡ διάκρισις ἐφ' ἅπασιν τοὺς ἀξίους σωτηρίας ἐκ τῶν ἀπολομένων διασώζουσα, τῶν μὲν τὰ γῆϊνα πεφρονηκότων συνδιαλυομένων τῇ γῆ, τῶν δὲ οὐράνια φρονησάντων μενόντων ὡσπερὶ στύλων εἰς τὴν τῆς νέας ἴδρυσιν κτίσεως. 115a Ps 74,5⁸ Οὐ δεῖ κατατολμᾶν θεοῦ οὐδὲ σοφίας ὑπολήψει θρασύνεσθαι ἢ ὑψοῦσθαι, δεινὰ καὶ ἄδικα κατὰ θεοῦ λέγοντας ὡς οὐ προνοοῦντος οὐδὲ δικαίως ἐκάστῳ βραβεύοντος ἀλλ' ἀνατολαῖς τε καὶ δύσεσιν ἄστρων ἀφιέντος τὰ πράγματα καὶ ὡς τῶν ἄστρων ἢ καλῶς ἢ κακῶς τὰ περὶ ἀνθρώπου διατιθέντων, ἥδη δὲ καὶ οὐκ ἄστρων μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ὕψει ὀρίων θρησκευομένων δαιμόνων. ἔχει γὰρ οὐχ οὕτως ταῦτα οὐδ' ἐγγὺς ἀλλὰ κρίσει θεοῦ δίκαια τὰ σύμπαντα περιείληπται, ταπεινώσεώς τε πέρι καὶ ὑψώσεως ἀνθρώπων τῶν μὲν καθαιρουμένων, τῶν δ' ἐπαιρομένων. [ὁμοίως καὶ Δίδυμός φησὶν.] 116A Ps 74,10.11 Ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ τέλει, φησὶν, ἐν ᾧ συναπολοῦντες τῇ κακίᾳ οἱ κακοὶ τὴν διήγησιν ποιήσομαι τῶν θεοῦ θαυμασίων, καὶ καθαιρίσω τὰ τῶν ἀσεβῶν ἰσχυρὰ καθάπερ κέρατα περικόψας· τὰ δὲ τῶν δικαίων ὑψωθήσεται κέρατα τὴν ἀκαθαίρετον κομησαμένων παρὰ θεοῦ δύναμιν. τότε δὲ ὑψωθήσονται ἐπειδ' ἂν συμβασιλεύσωσιν τῷ ἑαυτῶν βασιλεῖ.

117a Ps 75 arg. Τέλος ἀγαθὸν καὶ νίκη δικαίων κατὰ θεὸν ἐσομένη προφητεύεται, προ ἀχθείσης ἐπὶ τὸ σαφέστερόν τε καὶ λαμπρότερον τῆς ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδηλωμένης προφητείας. 118A Ps 75,5⁷ Ὅρη θήρας τὰ ἡγιασμένα καλεῖ

τουτέστιν ὄρη τροφῆς. τὴν γὰρ τροφήν θήραν καὶ ἐν τῷ ΡΛΑ κέκληκε λέγων τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, ὃ δὴ Σίτησιν ἐν ἐκείνῳ Σύμμαχος εἶρηκεν. ἐν δὲ τῷ Τροφήν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν ἐν ΡΙ θήραν Ἀκύλας ἔφη καὶ Σύμμαχος. τὰ οὖν ὄρη τῆς γῆς τῆς ρεούσης γάλα καὶ μέλι θήρας καὶ τροφῆς ὄρη καλεῖ ἐξ ὧν ἐπιφανῆ καὶ ὑπὲρ μεγέθη τὸν θεὸν ὀφθήσεσθαί φησιν. καὶ τότε τοὺς ὑπερηφάνους παθεῖν τὰ προκείμενα μηδὲ εἰς τὸ ποιεῖν τι τὰς χεῖρας εὐρήσοντας οἶονει νυσταγμῶ καταφερομένους. ἐξέπληξας γὰρ αὐτοὺς τοῦ σοῦ λαοῦ καὶ τῶν σοι καθιερωμένων ὑπερασπίζων χωρίων ὡς ἀρμόσαι τὸ Ψευδῆς ἵππος εἰς σωτηρίαν, καὶ τὸ Οὔτοι ἐν ἄρμασι καὶ ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα· αὐτοὶ συνεποδίστησαν καὶ ἔπεσαν, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν. ταῦτὸν δὲ τῷ συμποδισμῶ καὶ τῇ πτώσει διὰ τῆς καταφορᾶς καὶ καρώσεως ἐνταῦθα δεδήλωται. 119a Ps 75,11 Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· θυμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐξομολογήσεται σοι, λείψανον θυμοῦ περιζωσθέν. ἐπεὶ ὁ γε θυμῶδης καὶ ὀργίλως καὶ πρὸς ὀργὴν ἅπαντα πράττων οὐ πρὸς τὸ δίκαιον, ἐξομολόγησιν ὑπόκειται καὶ μεταγνώσεσιν περὶ ὧν ἔξαμαρτάνει. εὐκόλον γὰρ εἰς ἀμάρτημα θυμὸς, μέχρι καὶ αὐτοῦ φόνου τολμηρός, ὥστε ὁ μετ' αὐτὸν ὑπολειπόμενος ἐν τῇ ψυχῇ λογισμὸς ἰσχυρὰς ἐπιφέρει μετανοίας περιβαλλούσας ἅπασαν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς οὐκ ὀρθῶς διὰ τοῦ θυμοῦ πεπραγμένοις καὶ εἰρημένοις.

120a Ps 76 arg. Ἀπὸ τοῦ προκειμένου μέχρι τοῦ ΠΒ τὰ χαλεπὰ καὶ τὰ ὀδυνηρὰ περὶ τοῦ λαοῦ διέξεισιν ὁ λόγος καὶ οὕτως εἰς φαιδρότερα καταλέγει τὰ ἐξῆς. λέγει δὲ ἐν τῷ νυνὶ ψαλμῶ χρόνον εἶναι πολὺν ἐν ᾧ τὸ ἔθνος ὑπερῶπται ἱκανὸν περιελεῖν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς παρὰ θεοῦ βοηθείας, εἰ μὴ τῶν προτέρων τις μνημονεύσας εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιρρωσθεῖη. 121A Ps 76,2.3 Οὕτω δὴ κὰν τῷ ΟΒ προευφημήσας εὐσεβῶς, οὕτως εἰσάγει λογισμοὺς ἀσθενεῖς ἐπιόντας ἀνθρώποις ἐν ταῖς μακροτέραις κακώσεσιν. καὶ νῦν γὰρ χάριν πρῶτον ὁμολογεῖ τῷ τὰς ἰκετείας δεξαμένῳ θεῷ, τὴν ἐπίμονον εὐχὴν διηγούμενος καὶ τὴν δι' ὅλων νυκτῶν ἔκτασιν τῶν χειρῶν. 122a Ps 76,17¹⁹ Τῆς σῆς δυνάμεως, φησὶν, ἐπιφαινομένης ἐκινεῖτο τὸ πᾶν ὕδατά τε ὠδινεν ἐν φόβῳ καὶ τὰς ἀβύσσους εἶχεν ἀγὼν ταραχώδης. ἠφίετο δὲ καὶ ἄνωθεν ἐκ νεφῶν ὕδατα καὶ νέφη δι' αἰθέρος ἔτρεχεν σὺν ἤχῳ πολλῶ καὶ τὰ ἐξ οὐρανοῦ βέλη κατεφέρετο· καὶ βροντῆς ἤχοι κατὰ τὸν αἰθέριον κύκλον ἐγίνοντο τῶν νεφελῶν διατρεχουσῶν, καὶ ἀστραπαὶ τὴν οἰκουμένην κατηύγαζον καὶ σεισμὸν ἀνεκίνει τὴν γῆν. ταῦτα δὲ τῶν τε κατ' Αἴγυπτον καὶ τῶν κατὰ τὴν ἔρημον καὶ τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ φανέντων φοβερῶν θαυμάτων ἐστὶ μνηστικά. ἐπεὶ καὶ Αἴγυπτος ἐβλήθη χαλάζῃ μετὰ πυρὸς καταφερομένη, καὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἶξεν ὕδατα καθάπερ εἰ φόβῳ τινὶ συστελλόμενα. βρονταὶ δὲ ἐρράγησαν ἐν αἰθέρι καὶ χάλαζαι κατηνέχθησαν καὶ κατὰ Χαναναίων ἐν τῷ πρὸς Ἰουδαίους πολέμῳ. πρόδηλον δὲ ὅτι καὶ ἀστραπαὶ συνεξέλαμπον. τὸ δὲ τὴν βροντὴν ἐν τροχῶ λέγειν ἠχεῖσαι ἄλλος μὲν φησὶν ἠνίκα συνέδησεν τοὺς ἄξονας τῶν ἀρμάτων καὶ κατήγαγεν εἰς θάλασσαν μετὰ τῶν προστάτων αὐτῶν. 123a Ps 76,19 Κύκλον ἡμῖν αἰθέριον ὑποβάλλει καθ' ὃν τὰ ἄστρα ὑποδινεῖται καθάπερ ἄλωνα βόες περιελίττοντες. σφαιροειδῆ γὰρ οὐρανὸν κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς θείοις λογίοις εὐρεῖν, ἴν' ὑπὲρ γῆς τε καὶ ὑπὸ γῆς τὴν τροχοειδῆ περιφορὰν ἐννοήσωμεν. ὕδωρ γὰρ ὑπὸ γῆν, οὐκ οὐρανόν, αἰθεῖαι γραφαὶ παριστᾶσι καὶ ὑπὲρ οὐρανὸν δὲ ὕδατα τέλους δίκην ὑποκείμεναι. Ἐκτείνων γὰρ φησὶ τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ. ἀπ' ἄκρου τε εἰς ἄκρον ἥλιον διαθεῖν, ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δύσιν, λέγεται καὶ οὐχὶ μέρος ἐλάχιστον αὐτοῦ τῆς ἡμέρας ἐκ δύσεως ἀνατρέχειν· καὶ Ὁ στήσας φησὶν οὐρανόν

(οὐχ ὁ κύκλω περιάγων αὐτόν) καὶ διατείνας αὐτὸν ὡς σκηνὴν κατοικεῖν (οὐχ ὡς κύκλον περιελίττεσθαι)· καὶ Ἄπ' ἄκρου θεμελίου οὐρανοῦ φησιν Ἡσαΐας ἔρχεσθαι τοὺς ἐκ γῆς πόρρωθεν ἐρχομένους, ὥστε τεθεμελιωμένου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐστῶτος ἄλλ' οὐκὶ κύκλω περιθέοντος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν βραχείας ὑπομνήσεως χάριν πρὸς τὸ μὴ ἐκφέρεσθαι ἡμᾶς πρὸς τὰ Ἑλλήνων πλάσματα τῶν θείων ἀμελοῦντας γραφῶν. 124 Ps 76,20.21 Τὴν θείαν ὁδὸν λέγει μηδὲν ἴχνος ἔχειν θεωρητὸν ὡσπερ τὴν ἀνθρωπίνην· διὸ καὶ πορείαν αὐτὴν εἶπεν Ἐν θαλάσῃ καὶ ὕδασι, ἐπεὶ μηδὲ τρίβους νηὸς ποντοπορούσης ὁ Σολομὼν ἐπιγινώσκεσθαι λέγει ὥστε παραβολικὸν τὸ λεγόμενον. καὶ οὐκέτι πορεία τις θεῶ μεταβατική· οὐδὲ γὰρ διὰ θαλάσσης ἐβάδιζον οἱ Ἑβραῖοι, ἵνα καὶ διὰ ταύτης αὐτοῖς καθηγῆσαιτο, ἀλλὰ βραχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ τῆς ἐρυθρᾶς ἐγένετο κατὰ τὴν πορείαν, πολὺ δὲ καὶ πολυχρόνιον τὸ διὰ γῆς. Ὡδήγησας ὡς πρόβατα τὸν λαὸν σου ἐν χειρὶ Μωυσῆ καὶ Ἀαρών. Πλὴν καίτοιγε ἀθεάτου τῆς σῆς πορείας οὔσης, τοῦτο γνώριμον καὶ ἐμφανὲς ἀνθρώποις ἐγένετο ὅτι καθηγῆσω τῷ λαῷ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου πορείαν ὡς προβάτοις ὑπὸ Μωυσῆ καὶ Ἀαρών ἀγομένοις. οὕτω δὲ παράγγελμα ὁ ψαλμὸς ... συμφοραῖς διαπρ... *

125 Ps 77,1 [Ἄλλοι δὲ ταῦτα οὕτως ἐξηγήσαντο·] κατέληξε μὲν εἰς σιωπὴν ὁ προειρημένος ψαλμὸς οὔτε ἀναζητήσας οὔτε ἐξειπὼν τὰς αἰτίας δι' ἃς ὁ λαὸς ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερώφη παρὰ τῷ κηδεμόνι θεῷ, οὗτος δὲ ἄνωθεν τῆς ἀποστροφῆς τοῦ θεοῦ τὴν αἰτίαν ὑποδείκνυσιν ἥνπερ καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ Ἡσαΐου θεὸς ἐξέφηνε λέγων· Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ κυρίου τοῦ σῶσαι; ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς τοῦ εἰσακοῦσαι· ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν διίστῶσιν ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν τοῦ μὴ ἐλεῆσαι, καὶ τὰ ἐξῆς. μνήμη τοίνυν ἐν τῷ ψαλμῷ γίνεται τῆς ἐν ἐρήμῳ δυσπιστίας καὶ ἀντιλογίας τοῦ Ἰσραήλ, ὅσον εἰς τὸ δεῖξαι τοὺς ἀφισταμένους θεοῦ τῶν κακῶν αἰτίους ἑαυτοῖς γινομένους αὐτοῦ τὰ πράγματα διηγουμένου σαφῶς τοῦ Δαβὶδ. καὶ ἄρχεται γε βασιλικῶς εὐθύς λαὸν τὸν ἑαυτοῦ κελεύων προσέχειν τῷ οἰκείῳ νόμῳ, ἢ ταῖς ἰδίαις ὑποδείξεσιν ὡς Σύμμαχος ἐρμηνεύει· οἷον γάρ τινα νόμον, φησί, τὴν προκειμένην προσφέρω παραίνεσιν. 126 Ps 77,38³⁹ Καὶ εἶ γέ φησιν μὴ φιλανθρωπία καὶ οἶκτος θεοῦ καὶ πολὺς ἰλασμὸς διεφύλαξεν αὐτῶν τὴν διαδοχὴν ἀλλ' ὄλω θυμῷ μετῆλθεν αὐτούς, ἀπώλοντο ἂν καὶ ἀνώνυμοι κατέστησαν, τὴν μὲν προαίρεσιν οὐκ ἀποδεξαμένου αὐτῶν τοῦ θεοῦ, τὴν δὲ ἀσθένειαν αὐτῶν οἰκτείραντος ὡς ἐπὶ σαρκῶν φθειρομένων καὶ πνεύματος ἐξιόντος.

127a Ps 78 arg. [Διαφόρως τὴν ὑπόθεσιν τοῦδε τοῦ ψαλμοῦ οἱ ἐρμηνεύσαντες ἐκδεδώκασιν. ὁ μὲν γάρ φησιν ἀποδύρεσθαι τὸν προφήτην ἀπλῶς αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῇ γεγενημένα τῇ Ἱερουσαλήμ, μὴ διορίσας ποίαν· ὁ δὲ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων φησὶ δηλοῦσθαι τὴν γενομένην μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προδοσίαν· ἄλλοι δὲ τὴν ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ ἐπίκλην Ἐπιφανοῦς. διὸ ταύτην ἔασαντές τινα τῶν ῥητῶν ἐξετάσωμεν.] 128 Ps 78,1b³ Κατὰ τῶν ἐθνῶν ἢ ἔντευξις ὅτι δὴ δυσσεβήσαντες καὶ ἀκάθαρτοι γῆν ἁγίαν ἔχραναν καὶ ναὸν ἱερὸν ἐμόλυναν, ὑπὲρ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἢ παρὰ κλησὶς ὅτι πόλις ἁγία κληθεῖσα θεοῦ χῶμα γέγονε καὶ λίθων σωρὸς ὅπερ Θεοδοτίων φησὶν εἰς λιθολογίαν. Ἀνάμνησις δὲ ταῦτα δύναται τῆς ἐκλογῆς τῆς περὶ Ἱερουσαλήμ γεγονυίας. ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν οἰκητόρων αὐτῶν λέγει τὸ ἐλεεινόν, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἄταφοι καὶ πτηνοῖς ἐξετέθησαν βορά, πολὺ καὶ ὠμὸν ἀποδεικνύς τὸ τῶν πολεμίων ἐπὶ τοῖς ἡλωκόσι καὶ δούλους θεοῦ καλῶν τοὺς ταῦτα πεπονθότας, ὅπερ οἰκείωσιν πρὸς θεὸν καὶ παράκλησιν δύναται πρὸς τὸν

δεσπότην. εἰ γὰρ καὶ ἐγκλήματα κατὰ τῶν δούλων εἶη δίκαια, ἀλλὰ καὶ φειδῶ περὶ τὸ οἰκεῖόν ἐστιν ἀπανθρώπως ὑπὸ τοῦ ἀλλοτρίου πορθούμενον. λέγει δὲ καὶ ὁσίων σώματα θηρίοις γεγενῆσθαι βρώματα καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἀφειδῶς ὕδατος δίκην ἐκκεχυῖσθαι πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἴσως μὲν που καὶ διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐκλογὴν ὁσίων καλῶν τοὺς ἑπταικότας, ὡσπερ αὖ καὶ ὁ ἀπόστολος ἀγίας λέγει καὶ τοὺς δι' ἀσεβίαν ἀποκεκλασμένους κλάδους (διότι τῆς ρίζης ἦσαν ἀγίας), ἴσως δὲ καὶ συναπολωλότας δηλοῖ τοῖς ἀδίκους ὁσίους, ὅπερ ἐν ἀλώσει καὶ συντελεία πόλεως τε καὶ ἔθνους γίνεται καὶ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ δεδήλωται γινόμενον· τάδε γὰρ λέγει· Φησὶν κύριος Ἴδου ἐγὼ πρὸς σὲ καὶ ἐκπετάσω τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κολεοῦ αὐτοῦ καὶ ἐξολοθρεύσω ἐκ σοῦ, Ἀκύλας δίκαιον καὶ ἀσεβῆ, Ὁ καὶ ἐκκόψω ἐκ σοῦ δίκαιον καὶ ἀσεβῆ. ὃ δὴ καὶ ἀλληγορικώτερον προεῖρητο οὕτως· Ἴδου ἐγὼ ἀνάπτω ἐν σοὶ πῦρ, καὶ καταφάγεται ἐν σοὶ πᾶν ξύλον, Ἀκύλας ὑγρόν, Ὁ καὶ πᾶν ξύλον ξηρόν· ὑγροῦ μὲν ἀλληγορουμένου ξύλου τοῦ δικαίου ἀνδρός, ξηροῦ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς, ὅπερ καὶ τὸ ἀληθὲς δίκαιον ξύλον ἑαυτὸν ὁ κύριος ἐδήλωσε λέγων Εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γίνεται; εἰ δὲ ὁ κύριος ἐκοινώνησεν τῶν ἐπιφερομένων τῷ κόσμῳ καθὸ τῆς σαρκὸς ἐκοινώνησεν, ἀμαρτίας δὲ οὐδεμιᾶς, οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ ἀνθρώπους δικαίους, μετόχους ἀμὴ γέ πη καὶ ἀμαρτίας ὄντας, μετόχους καὶ τῶν ἐφ' ἀμαρτίαις γίνεσθαι συμφορῶν, ἐν ἴσῳ μὲν τοῖς ἀδίκους πάσχειν φονευομένους ὡσπερ καὶ αὐτὸς ἐν ἀνόμοις ἐλογίσθη, παρὰ θεῶ δὲ διακεκριμένους· οἷον ἦν τὸ τοῦ Ἱερεμίου μεταξὺ τῶν ἀσεβῶν αἰχμαλώτου λαμβανομένου, ἔχοντος δὲ τινα καὶ παρ' ἀνθρώποις διάκρισιν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν τῇ τιμῇ τῇ παρὰ τοῦ αἰχμαλωτίσαντος. ὁ δὲ καὶ μέχρι θανάτου κοινωνήσειεν τοῖς ἀμαρτωλοῖς δίκαιος ὢν, τούτῳ τὰ μετὰ θάνατον ἤδη χρηστὰ πρὸς διάκρισιν τὴν ἀπὸ πονηρῶν ἀποκρίσεται, καθάπερ Ἰωσὶά τῷ βασιλεῖ· δικαιοτάτος γὰρ δὴ καὶ οὗτος ὢν ἐν πολέμῳ τέθηκεν ἐπικρατοῦντος τοῦ Αἰγυπτίου, τῆς Ἰσραηλιτικῆς ἀσεβείας πολλῆς τε προγεγεννημένης καὶ οὐ δεχομένης συγχώρησιν. αὐτοῖς τε οὖν τοῖς δικαίοις, εἰ μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν πάθειεν, ἀπόκειται τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ μετὰ τὸ πάθος καλλίονα· καὶ δὴ καὶ τοῖς δι' ἀμαρτίας πάσχουσιν ἀδελφοῖς καὶ ὁμογενέσι πολλῇ δι' αὐτῶν ἐπικουρία, ὥστε τῆς ἐκείνων ἀναιρέσεως ἔνεκα γενέσθαι θεοῦ τινα εἰς τὸ γένος ἐπιστροφὴν, ὅπερ καὶ νῦν ὁ προφήτης ἀξιοῖ. 129 Ps 78,4 Ταῦτα δικαιολογίας ἤρτηται δεκτῆς παρὰ θεῶ. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀξιοί, φησὶν, ὢν πεπόνθαμεν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τὸ σὸν συνονειδίζεται, ὡσπερ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου λέγει Διὰ παντὸς δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. 130 Ps 78,7 Ὅτι θηρίων δίκην, φησὶν, ἔλυμήναντο τὸ θεοσεβὲς ἔθνος καὶ χώραν ἠρήμοσαν ἱεράν.

131 Ps 79,3.4 Καθήμενον ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ὀνομάσας τὴν ἐξουσίαν δηλοῖ τὴν οὐράνιον δι' ἣν ὑποχείρια πάντα αὐτῷ καὶ οὐδὲν ἀντιστατεῖν δύναται, εἰ μόνον φανείη· καὶ τὴν δυνάστηαν ἐξεγερθῆναι παρακαλεῖ διὰ τὸ παρασιωπῆσαι καὶ ἡσυχάσαι καὶ περιῖδειν τὸν λαὸν πάσχοντα· οἷα πέπονθεν ὑπὸ Ἀσσυρίων ἐλθεῖν τέως, οὐ παρόντα, αὐτοῖς ἀξιοῖ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν. πῶς δ' ἐλθεῖν ἢ κατὰ τὴν ἐνέργειαν; διὰ τοῦτο φησὶν Ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, ὡσπερ εἰ ἔλεγεν Ἐλθὲ κατὰ τὸ σῶζειν. τὸ δὲ Ἐπίστρεψον ἡμᾶς καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου διότι τῆς ἐπιφανείας οὐχ οἷός τε τυχεῖν ὁ ἀπεστραμμένος θεοῦ, εἰ μὴ πρότερον ἐπιστραφεῖ πρὸς αὐτόν· Ἐπιστράφητε γὰρ φησι πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς. αἰτεῖ δὴ τοῦτο παρὰ τῆς ὁδηγίας καὶ συνεργίας τοῦ θεοῦ, οἷόν ἐστι καὶ τὸ Κλίνον τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά σου. θεῶ γὰρ οἱ εὐσεβεῖς τὸ σύμπαν ἀνατίθεισιν. εἰ δὲ ἐπιφανείη, φησί, τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα· ἐπιφάνεια γὰρ θεοῦ σωτηρία. 132 Ps 79,9¹⁴ Τῇ

σκιᾶ μὲν τὰ ὄρη ἐκάλυψεν ἢ προειρημένη ἄμπελος διὰ τὸ πᾶν ὕψος καὶ πᾶσαν δύναμιν τὴν ὑπὲρ γῆς ὑπερβαλέσθαι, ταῖς δὲ τῶν ἀκρεμόνων ἐκτάσει τὰς κέδρους τοῦ θεοῦ διὰ τὸ ταῖς θείαις δυνάμεσιν ὑπερίδεσθαι διήκειν τε ἕως θαλάσσης καὶ ποταμοῦ. διότι καὶ ὄρια τῆς χώρας τῆς Ἰουδαϊκῆς οὕτως ὑπὸ θεοῦ καλεῖται· Ἄπὸ ἐρήμου ἕως Εὐφράτου καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς ἕως θαλάσσης Φυλιστιεῖμ. ἦν οὖν αὐτός, φησίν, ἐξήγαγες ἐξ Αἰγύπτου καὶ μεταφύτευσας ἄμπελον, ἦν οὕτως ἐμφανῆ κατέστησας καὶ εἰς τοσοῦτον ἐξέτεινας, διὰ τί περιεῖδες οὕτως ἀπογυμνωθεῖσαν τῆς ἀσφαλείας καὶ τρυγωμένην ὑπὸ τῶν παριόντων;

133 Ps 80 arg. Σάλπιγγες κατάρχουσι ληνῶν κατὰ τὸν νόμον. νουμηνία μὲν τοῦ ἑβδόμου μηνὸς σαλπισμὸν ἐπέταξε, πεντεκαίδεκάτῃ δὲ τὴν τῶν σκηνῶν ἑορτήν. αὕτη δὲ ἦν συγκομιδῆς καρπῶν ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἔργων τῶν ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ὡς ἐν τῇ Ἐξόδῳ δεδήλωται. καὶ εἶη ἂν τῷ πνευματικῶς θεωροῦντι τὸν νόμον ὁ μὲν σαλπισμὸς δῆλωσις τῶν οὐρανόθεν ἐρχομένων σαλπίγγων, ἡ δὲ πρὸς ἐξίλασμον ὠρισμένη νηστεία τῇ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μήνυσις ἐκείνου τοῦ λεγομένου παρὰ τῷ κυρίῳ· Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. εἰς γὰρ τὴν τῶν σκηνῶν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐφροσύνην τὴν ἐν αὐτῷ παρασκευαστικὸν ἐποίησατο τὴν νηστείαν ὁ νόμος καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ταπείνωσιν προεισαγαγὼν τὰς σάλπιγγας αἰ τὸν φόβον δηλοῦσι τῆς ἐξ οὐρανοῦ παρουσίας τοῦ κριτοῦ. ὣν προκαταγγελουσῶν τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἢ πρὸς ἐξίλασμον ταπείνωσις ἔπεται, καὶ οὕτως ἢ πρὸς ἀνάπαυσιν ἑορτὴ γίνεται. Ὁ δὲ ψαλμὸς ἐπὶ ληνοῖς ἀδόμενος ἔστω μὲν καὶ τῷ καιρῷ τῆς ἑορτῆς διαφέρων κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ νόμου καὶ διὰ τοῦτο σαλπίγγων ἐν ἀρχῇ μεμνημένος ὡς προοιμίου τῆς σκηνοπηγίας. σημαίνετω δὲ τὸ τέλος περὶ οὗ καὶ ἄδεται αὐτὸν ἢ ἐπιγραφὴ δηλοῖ· ὅτε συναγαγεῖ ὁ θεὸς καρποὺς ἅπαντας, καὶ τὰς αἰωνίους δίδωσι τοῖς ἑαυτοῦ σκηνάς. ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ τέλει τὰ ἀγαθὰ τοῖς σωζομένοις ἀποκαθίσταται καὶ ἢ ἐκ τῶν νῦν κακῶν σωτηρία περὶ ὧν οἱ προειρημένοι ψαλμοὶ τὰς δεήσεις ἐποιοῦντο πρὸς θεόν. [τὰ δ' ἐξῆς τῷ πρὸ αὐτοῦ ἀκολουθῶς.] 134 Ps 80,7 Ἄρσεων τουτέστι τῶν βασταγμάτων τῶν ἐπάρσεων· οἱ γὰρ τοῖς τῆς πλινθείας ὑπηρετοῦντες πόνοις κοφίνῳ τὸν πηλὸν ἐκβάλλοντες φέρουσι κατὰ νότου. τὸν τοίνυν νῶτον αὐτῶν, φησίν, ἀπέστησεν ἀπὸ ἄρσεων, τουτέστιν ἠλευθέρωσε τῶν βασταγμάτων.

135 Ps 82,4 [Ἄλλοι δὲ ἀπόκρυφον ἔφασαν εἶναι τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην καὶ τὰ μυστήρια.]

136 Ps 83 arg. [Ἰστέον δὲ ὡς τινες ἐκ προσώπου τῶν ἐν Βαβυλῶνι λελέχθαι τὸν ψαλμὸν ἐξειλίφασιν ἐπιποθούντων τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν ἐν αὐτῇ νεῶν καὶ τὸ θυσιαστήριον θεάσασθαι.] 137 Ps 83,5 [Οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν αἰσθητῶς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ νεῶν ἐξειλίφασιν.] 138 Ps 83,10 Τὴν εὐμένειαν ἄγει τοῦ θεοῦ καὶ τὴν διὰ παντὸς ἐσομένην ἐπακοὴν τῶν προσευχῶν περὶ ἧς ἐν προφητεία Ἡσαΐου λέγεται τὸ Ἔτι λαλούντων αὐτῶν ἐρῶ Ἴδου πάρειμι, ὅτε τῆς διὰ Χριστὸν ἀπολαύσομεν τιμῆς οὕτως ἀφορῶντος εἰς ἡμᾶς τοῦ πατρὸς ὡς εἰς τὸ τοῦ υἱοῦ πρόσωπον, διότι ἔσται Χριστὸς ἐν ἡμῖν.

139 Ps 84,11 Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, ἐπειδὴν τῷ ἐλέῳ δι' οὗ τὰ ἔθνη κέκληται συνέλθη καὶ ἢ ἀλήθεια δι' ἧς ὁ Ἰσραὴλ ἐπαναχθήσεται· Ὑπὲρ ἐλέους μὲν γὰρ τὰ ἔθνη κέκληται, καθὰ φησιν ὁ ἀπόστολος, ὑπὲρ ἀληθείας δὲ θεοῦ ὁ Ἰσραὴλ εἰς τὸ βεβαιωθῆναι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. νῦν μὲν οὖν ἢ ἀποβολὴ αὐτῶν

καταλλαγή φησι κόσμου, ὕστερον δὲ ἢ πρόσληψις ζωὴ ἐκ νεκρῶν, τελείας τῆς εὐμενείας τοῦ θεοῦ φανείσης ἀνθρώποις, ἐπειδὴ τῶν ἐπαγγελιῶν πληροῖ τῶν πρὸς τοὺς πατέρας, τὸ γένος τὸ ἐξ αὐτῶν προσαγόμενοι οὐ διὰ τὴν ἐκείνων ἀξίαν ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν ἀλήθειαν. τέως μὲν γὰρ οἱ δι' ἀλήθειαν κληθέντες ἀντεῖπον καὶ πρὸς τὴν κλῆσιν οὐχ ὑπήκουσαν ἀλλ' ἔφθασαν οἱ δι' ἐλέου κλητοί, τότε δὲ ἀμφοτέρα συνδραμεῖται καὶ ὁ ἔλεος καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ τότε ἡ ἀδικία πεσεῖται παντελῶς καὶ οἱ ἄδικοι τῆς κατὰ τῶν δικαίων ἰσχύος ἐξωσθήσονται ὥστε εἰρήνης ἀπολαύειν τὸν δίκαιον καὶ οἰονεῖ φιλήματι πρὸς ἀλλήλας ἐνωθῆναι δικαιοσύνην τε καὶ εἰρήνην. 140 Ps 84,12.13 Τῷ ἀνατεῖλαι τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς γῆς ἐπιφανεῖται τὸ δίκαιον ἐξ οὐρανοῦ καὶ τὰ χρηστὰ πάντα παρὰ θεοῦ, καὶ τὰ ἐκ γῆς ὑπάρξει πάντα ἀγαθὰ. διότι τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην ὁ κύριος ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐπηγάγετο, οὐκ ἄλλως τῆς οὐρανοῦ κρίσεως μελλούσης τὰ κατ' ἀνθρώπους δικάζειν καὶ διατιθέναι καλῶς εἰ μὴ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς τῶν πραγμάτων κατορθώσεως ἐγεννήθη κατ' ἀνθρώπους καὶ τὸ ὅλον πρᾶγμα τῆς ἀνθρωπείας φύσεως εἰς ἑαυτὸν ἀνεδέξατο.

141 Ps 85,11–13 Ἄλλος ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ τὸν ψαλμὸν εἰρησθαι εἰπὼν φησιν· τὴν ἐξαίρετον γὰρ καὶ θείαν ἀρετὴν εἰς ἡμᾶς αἰτεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα λέγων ἅπερ ἡμῖν γενέσθαι βούλεται, ὥστε θεὸν εἶναι τὸν ἄγοντα ἡμᾶς κατὰ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Παύλου Ὅσοι πνεύματι θεοῦ ἄγονται οὗτοι υἱοὶ εἰσι θεοῦ, καὶ πορεύεσθαι ἡμᾶς ἐν ἀληθείᾳ θεοῦ τὴν ἀληθῆ καὶ ὄντως λατρείαν τὴν τοῦ πνεύματος λατρεύοντας καὶ περὶ μόνον τὸν θεῖον φόβον ἔχοντας τὴν καρδίαν ἀμέριστον εἰς ἑτέραν φροντίδα, ὀλόκληρον εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ. εἶτα τὸν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως ὕμνον καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναφέρει θεῷ αὐτός τε ὁ κύριος, ἐπεὶ κατῆλθεν εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, ὡς γέγραπται, κάκειθεν ἀνῆλθεν βουλήσει πατὴρ καὶ τῆ τῆς θεότητος ἐξουσία, ἡμεῖς τε ἀκολουθῶντες χάριτι τῆ παρ' αὐτοῦ τὴν ἄνοδον εὐρισκόμενοι.

142 Ps 87 arg. Προεῖρηται μὲν ἡμῖν ὅτι τοῦ Κορὲ ἀπόγονος Αἰμᾶν, ὁ δὲ Κορὲ τοῦ Καὰθ υἱωνὸς τοῦ τιμιωτάτου τῶν Λευιτῶν, ἐξάρχου δὲ τοῦ τάγματος τῶν Λευιτῶν, ὡδὴν ἄδει κυριωτάτην. χορεύει γὰρ τῷ Χριστῷ καθὰ καὶ ἐπιγέγραπται ἡ ὡδὴ Ἐπὶ χορείᾳ· ἄδει δὲ τὰ πάθη τοῦ σωτήρος τὰ κοσμοσωτήρια, παράγων αὐτὸ τὸ τοῦ κυρίου πρόσωπον ἐν τῷ λόγῳ, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων δήλον γίνεται. 143 Ps 87,2 Καὶ πολιτείαν ἐπουράνιον ὑπογράφοντος πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν διδάσκοντός τε, ἐπειδὴ ἡμᾶς περιστῆ τὰ κακά, μόνην καταφυγὴν ἠγεῖσθαι θεόν, ὡσπερ καὶ ἐκ τῶν Εὐαγγελίων ἐδιδάχθημεν ἠνίκα ἤδη προσήει τὸ πάθος, συνεχεῖς δεήσεις αὐτὸν καὶ προσευχὰς ποιούμενον. 144 Ps 87,6 Ἐπιμένων τοῖς τῆς ὁμοιώσεως ῥήμασι λέγει ὅτι Ὡς οἱ ἀνηρημένοι καὶ ἐν τάφῳ κείμενοι γέγονα οἱ τοῦτο πάσχουσιν ὅτι τῆς σῆς ἐχωρίσθησαν δυνάμεως τῆς ζωοποιου. δήλον γὰρ ὅτι τοῦτο οὐκ ἦν ἐπ' αὐτοῦ. τῆς γὰρ τοῦ θεοῦ δυνάμεως πλήρες ἦν τὸ Χριστοῦ σῶμα καὶ μετὰ θάνατον. ταύτη τοι καὶ αἷμα καὶ ὕδωρ ἐξ αὐτοῦ ἔχεϊτο ὅπερ ἀπὸ νεκρῶν σωμάτων οὐδὲν τῶν τοιούτων πρόεισιν. 145 Ps 87,9b[®]10a [Ἄλλος φησὶ τὸ Ἔθου με βδέλυγμα αὐτοῖς ἐξηγούμενος] ὡσπερ ἠσχύνθησαν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ, οὐκέτι σωτήρα οὐδὲ λυτρωτὴν ἐλπίσαντες οἱ γε δὴ καὶ ἔλεγον ὅτι Παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἄρχοντες εἰς κρῖμα θανάτου· ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ. δήλον δὲ ὅτι καὶ συνεσχέθη ταῖς χερσὶ τῶν ἐχθρῶν παραδοθεὶς ἐκὼν μὲν, κατεχόμενος δὲ ὅμως. ἔνθα δὴ καὶ εἰς κάκωσιν ἦλθε τὴν ὑπὲρ ἡμῶν· πάντα γὰρ ὅσα σῶματι βαρέα καὶ κακωτικά ταῦτα ἤνεγκεν. ἀντὶ γὰρ τοῦ Οἱ

ὄφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ πτωχείας ὁ Σύμμαχος Ὁ ὄφθαλμός μου ἐξέρρευσε ἀπὸ τῆς κακώσεως ἐξέδωκεν. 146 Ps 87,13 Σῶζε οὖν γένος ὑπὸ σοῦ πεπονημένον ἐπιγνώσει τῇ σῆ καὶ πρὸς ζωὴν ἐπάναγε τοὺς εἰς θάνατον ἐκάτερον πεπτωκότας ἀνθρώπους, οὓς θεατὰς εἶναι δεῖ τῶν σῶν θαυμάτων καὶ τῆς σῆς δυνάμεως ἐξηγήτας· καὶ μὴ μενέτωσαν ἐν λήθῃ παρεωραμένοι ἀλλὰ μνημονευθέντες πάλιν ὑπὸ σοῦ εἰς τὸ ζῆν ἐπαναγέσθωσαν. ταῦτα ὁ προστάτης ἀνθρώπων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πάντων ἐντυγχάνων γένους καὶ τὴν τοῦ κόσμου ζωὴν ἐξεργαζόμενος βουλήσει πατρός. 147 Ps 87,14 Αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν παρίστησιν ὁ πρεσβευτής τε καὶ ἱερεὺς διηνεκεῖ τῇ παραστάσει ἐξ ἕω καὶ διὰ νυκτὸς μειλίσσεται τε ὄργῃν θεοῦ τὴν καθ' ἡμῶν ἦν τοῖς πάθεσιν αὐτὸς ἀνεδέξατο. 148 Ps 87,16β Ὑψωσιν λέγει τὴν ἐν τεραστίοις καὶ σημείοις περὶ ἧς λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ ὅτι Ἐδόξασα, λέγοντος τοῦ υἱοῦ Δόξασόν σου τὸν υἱόν. ταύτην εἰς ταπεινώσιν μεταβεβλήσθαι φησιν, ἡνίκα εἰς τὸ παθεῖν ἐλήλυθε πάσχων τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων καὶ ὑπ' αὐτῶν ὑπὲρ ὧν ἔπασχεν ἐγκαταλιπόμενος.

149 Ps 88,13β Κεῖται δὲ τὸ Θαβῶρ ὄρος ἐν τῇ Γαλιλαίῳ χώρᾳ, τὸ Ἑρμωνιεῖμ δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ πρὸς τὸ Σινᾶ. ὑμνεῖσθαι δεῖ τὸν θεόν, φησίν, οὐ μόνον ταῖς περὶ τὸ Θαβῶρ ἐνεργείαις αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῇ περὶ τὸ Ἑρμωνιεῖμ ἐπιφανείᾳ γενομένη. 150 Ps 88,14.15 Ἡ σῆ, φησί, δύναμις ἐπικρατεῖ. φανείτω δὴ σου τὸ καρτερόν, ἐπιφανές τε καὶ ἔνδοξον ἐν ἀνθρώποις γενέσθω. ταῦτα δὲ πάντα ὡς πρὸς ἕνα λεγόμενα θεὸν ἐμπεριείληφε· τὴν δύναμιν αὐτοῦ τὴν μίαν καὶ μόνην καὶ βραχίονα καὶ χεῖρα τελείαν οὖσαν ἐπιστάμεθα· δι' αὐτῆς ἀπάντων καὶ γενομένων καὶ γινομένων, ὥστε αὐτὴν καὶ τελείαν οὖσαν ἐφ' ἑαυτῆς συναριθμεῖσθαι θεῷ κατὰ τὸν ἕνα τῆς θεότητος ἀριθμὸν καὶ μηδαμῶς περιπίπτειν τοῖς περὶ τῶν πολλῶν υἱῶν εἰρημένοις ὧν οὐδένα ὁμοιοῦσθαι πρὸς τὸν ὄντως ὁ λόγος προεῖρηκεν. οὐ γὰρ οὕτως ἡ μία καὶ ἀληθὴς δύναμις ἀλλ' εἰκῶν ἀληθινὴ καὶ γνώρισμα τοῦ θεοῦ μόνον, πάντα δι' αὐτῆς ἐπιτελοῦντος θεοῦ. διὸ καὶ τῇ εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημίᾳ αὐτῆς ἤρμοσε τὰ θεικᾶ, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ κρίσις ὑπὸ Χριστοῦ κρίνεται. ὑπάρχουσα μὲν ὡς δυνάμει θεοῦ, δοθεῖσα δὲ ὡς ἀνθρώπῳ, καθάπερ αὐτὸς εἶρηκε, διεῖλε δὲ τοῖς χρόνοις τὸν ἔλεον καὶ τὴν κρίσιν. τὴν μὲν κρίσιν ἔκτοτε προλέγων, ἐπειδὴν ἐλθῶν ὁ βασιλεὺς καθεσθῆ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ ὁ θρόνος ὡσπερὶ βάσιν ἔχει τὴν δικαιοσύνην, καθὰ καὶ ἐν Θ προεῖρηκε ψαλμῷ Ἀκύλας Ἦδρασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. πρὸ δὲ τῆς ἐπιφανείας ἐκείνης ἔλεος κατὰ γῆν πολὺς ὡσπερὶ πρόδρομος τῆς κριτικῆς παρουσίας ἐλέω τοὺς ἀνθρώπους εἰς σωτηρίαν προευτρεπίζοντος τοῦ μέλλοντος ἐπιφανήσεσθαι φοβεροῦ κριτοῦ, μετὰ τοῦ ἐλέου τε ἡ ἀλήθεια ὅτι μὴ οἶόν τε γενέσθαι τι τῶν οὐκ ἀληθινῶν οὐδὲ ὀρθῶν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ χρηστῇ μακροθυμίᾳ, κἂν φαίνεται τοῖς ἀγνοοῦσι τὸ μέλλον οὐκ ὀρθῶς ἐπιτρέπεσθαι τοῖς φαύλοις εὐπραγεῖν οὐδὲ εἰκότως περιορᾶσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἐλαττωμένους. 151 Ps 88,20²⁵ Ῥητῶς ἤδη τὴν ἐπαγγελίαν διέξεισι τὴν γεγεννημένην διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου, προφήτας πληθυντικῶς δηλῶν ἐξ ἑνὸς οὓς καὶ Υἱοὺς θεοῦ καλεῖ ἢ ὡς οἱ λοιποὶ ἐρμηνεύουσιν Ὅσιους θεοῦ. φησὶ δὲ εἰρηκεῖν τὸν θεὸν ὅτι δυνάμεως μετέδωκε τῷ Δαυὶδ καὶ εἰς δόξαν προήγαγεν αὐτὸν ἐπιλεξάμενος κατὰ τὸ Ἐλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας ἐξόπισθεν τῶν ποιμνίων τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ, εὐρών τε αὐτὸν ἀρεστὸν ἐλαίῳ τῷ ἀγίῳ πρὸς τὴν βασιλείαν ἔχρισε παρῆν τε αὐτῷ συγκατεργαζόμενος ἅπαντα καὶ τῶν ἐχθρῶν τὰς ἐπαναστάσεις ἀκύρους ποιῶν καὶ συγκόπτων τὰς ἐκείνων στρατιάς καὶ εἰς φυγὴν καθιστὰς κατὰ τὸ Ἦμην μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύθης καὶ ἐξωλόθρευσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου ἀπὸ προσώπου σου,

ἄπερ εἴρηται διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν. ἔλέω δὲ τῷ παρ' ἑαυτοῦ καὶ τῇ προσηκούσῃ περὶ τὸν δίκαιον σπουδῇ φησιν ὑψοῦσθαι αὐτόν, καθὰ καὶ παραδόξως ἤρατο νίκας ἐν πολέμοις καὶ ἀήττητος ἦν. 152 Ps 88,36 Καθ' ἑαυτοῦ ὄμνυσι θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς ἔχει μείζονος ὁμόσαι, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν. Ὡμοσα γάρ φησιν ἐν τῷ ἀγίῳ μου, ἢ ὡς ἡ Ε ἔκδοσις Κατὰ τοῦ ἁγιασμοῦ μου ἀντὶ τοῦ Κατὰ τῆς ἀγιωσύνης μου. 153 Ps 88,39⁴⁶ [Ταῦτα μὲν ὁ Θεοδώρητος ὁμοίως Ἀπολιναρίῳ ἐξέθετο.] 154 Ps 88,49 Μειζόν τι καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπιζητῶν φαίνεται, τὸν μὲν βίον ὃν ζῶμεν ἐξευτελίζων ὡς ὄντα οὐδέν, εἰς μάταιόν τι χωρεῖν φάσκων ἀνθρώπους, οὐ μὴν εἰς ματαιότητα γενέσθαι ὅπερ λέγων ἀξιῶ μὴ προσθῆναι φθορᾶ ὡς τότε καὶ τῆς βασιλείας ἀνορθωθησομένης δηλαδή, ἐπειδὴν καὶ φθορᾶ λυθῆ καὶ τὸ εἰς αἰῶνας ζῆν δοθῆ. πόθεν δ' ἂν ἡμῖν ἡ θανάτου γένοιτο ἀποφυγή; πόθεν δὲ εἰ μὴ παρὰ σοῦ; οὐ γὰρ παρ' ἑαυτοῦ ἂν τοῦτό γε ὑπάρξειεν ἀνθρώπῳ· οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ἀποθανεῖται, οὐδ' ἑαυτὸν ἐκ θανάτου δυνήσεται ῥύσασθαι. ταῦτα δὲ ἀντικρυς τὸν οὐράνιον ἐπιζητεῖ βασιλέα τὸν λυτῆρα τῆς ματαιότητος τὸν αὐτόν τε θανάτου κρείττονα καὶ ἀνθρώποις ἐκ θανάτου σωτῆρα καὶ τὸ μάταιον τῆς νῦν ζωῆς εἰς ἀλήθειαν μεταβάλλοντα καὶ τὴν βασιλείαν αἰώνιον ἐπ' αἰωνίου ζωῆς κατασκευάζοντα. 155 Ps 88,51^{53a} Οὐκ ἀπέγνω τὸν ἔλεον, ἀλλ' ἐπιζητεῖν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὸ δίκαιον ἐπικαλεῖται τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἔθνῶν τῶν ὄνειδιζόντων τὸν δίκαιον κακοπραγήσαντα περὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος καὶ πεπτωκότα· οὓς θεοῦ μὲν εἶναι φησιν ἐχθρούς, ὄνειδίζειν δὲ τὸ τοῦ δικαίου βασιλέως ἶχνος ὡς ἐξαηλιμμένον. ταῦτα παρακαλέσας εὐλογεῖ. ἐλπίζοντος δὲ ἡ εὐλογία. τί δὲ ἐλπίζοντος ἢ τὰς εὐχὰς περαιωθῆσθαι τὴν ἐπαγγελίαν καὶ μὴ διαπεσεῖσθαι καθὰ ἐξ ἀρχῆς πιστεύων φαίνεται, ὡς καὶ ὁ Παῦλός φησιν Οὐχ οἶόν τε ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ;

156 Ps 89,4a Εἰ δὲ περὶ χιλίων ἐτῶν οὕτως εἴρηκεν, δῆλον ὅτι βίος ἀνθρώπου διάστημα ἔσται τὸ λεπτότατον καὶ ὡσπερ ἀμέριστον. 157 Ps 89,10 Ὅλος μὲν οὖν, φησίν, ὁ ἀνθρώπινος βίος ἐν ἑβδομηκοστῷ που περιγράφεται χρόνῳ. ἐκ τοῦ πλείστου δὲ λέγει τοῦτο. οὐδὲ οὗτος δὲ ἐν ἀνέσει δοθεὶς ἀλλὰ σχεδὸν ὅλος ἐν ταλαιπωρίᾳ· ἢ γὰρ ὡς νήπιοι παιδευόμεθα ἢ ὡς νεανίσκοι κάμνομεν ἢ ὡς γέροντες ταλαιπωρούμεθα. καλῶς οὖν εἶπεν Καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος. οὕτως γὰρ τῆς τάξεως τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐχούσης ὀλίγος ἄγαν ὁ ὑποκλεπτόμενος εἰς εὐφροσύνην εὐρίσκεται χρόνος. 158 Ps 89,17 Νύκτα μὲν εἰκότως τὸν χρόνον ἐκάλεσεν ἅπαντα τοῦτον ἐν ᾧ καθεῦδει θανατούμενος ἄνθρωπος, πρωΐαν δὲ τὸν ἐπιόντα ἐν ᾧ ζησόμεθα φανέντος κυρίου καὶ τοῦ ἔλεου κατελθόντος ἐξ οὐρανοῦ. ἀξιῶ δὲ παραγενέσθαι τὸν ἥλιον καὶ ἡμέραν διαλάμψαι καὶ δοθῆναι διηνεκῇ τοῖς δικαίοις εὐφροσύνην ἀντὶ τῶν ἡμερῶν ἐν αἷς ἐκακώθημεν μυρίοις κακοῖς περιπίπτοντες. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Καιροὶ τῆς ἀναψύξεως οὓς καὶ Πέτρος προλέγει, εἰς οὓς ἀποσταλήσεσθαί φησι τὸν προκεχειρισμένον Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν.

159 Ps 90,7.8 Ἐξῆς χιλιάδα μὲν ἐξ εὐωνύμων πεσεῖσθαί φησιν, μυριάδα δ' ἐκ δεξιῶν πρὶν καὶ συνεγγίσει καὶ κακόν τι προστρίψασθαι ὥστε αὐτὸν ἀδεῶς ἐπόψεσθαι πίπτουσι καὶ ἀπολλυμένοις ἀνταποδόσει τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ, οἷον τῷ Ἴωσαφάτ ὑπῆρξε κατ' ἐπαγγελίαν ὥστε μὴ διαπολεμήσαντι ψάλλοντι δὲ καὶ αἰνοῦντι θεὸν δι' ἀλλήλων ἰδεῖν τοὺς πολεμίους ἀπολλυμένους· Ἦλθον γὰρ φησιν ἐπὶ τὴν σκοπιὰν τῆς ἐρημίας καὶ ἐπέβλεψαν καὶ εἶδον τὸ πλῆθος, καὶ ἰδοὺ πάντες νεκροὶ πεπτωκότες ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐκ ἦν σωζόμενος. παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ ἐφ'

ἐτέρων βασιλέων εἰς θεὸν ἐλπίζοντων γέγονεν, ἀληθευομένης τῆς ἐπαγγελίας τοῦ θεοῦ τῆς λεγούσης Ἐχθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σου καὶ ἀντικείμενοι τοῖς ἀντικειμένοις σου. οὐ δεῖ δὲ πάντως αἰεὶ νομίζειν ἀμάχους τὰς νίκας τοῖς δικαίοις περιγίνεσθαι. ἐπεὶ καὶ διὰ μάχης ἐλθόντες πολλάκις ἐνίκησαν, ἀλλὰ τὴν ἐπιφανεστάτην ἐν τούτοις λέγει βοήθειαν ἐν ἧ μάλιστα θεὸς ὁ βοηθῶν φαίνεται. 160 Ps 90,9.10 Πρόσωπον τὸ τοῦ ἐλπίζοντος παρεισηγάγε λέγων παρ' ἑαυτοῦ πρὸς θεὸν ὅτι αὐτὸν ἔθετο τὴν ἐλπίδα. καὶ πάλιν ἐπιφωνεῖ τῷ τοιούτῳ ὅτι Ἐπειδήπερ εἴλου τὸν ὕψιστον ὡσπερ οἶκον ἀσφαλείας, πρὸς οὐδενὸς κρατηθῆση κακοῦ οὐδὲ οἶκος ὁ σὸς πληχθήσεται θεηλάτοις πληγαῖς. δῆλον γὰρ ὡς, εἴ τι πάθοι δίκαιος, καὶ οἶκος δικαίου ἀγώνισμα τοῦτο ἐξ ἀδίκων ἀνθισταμένων καὶ οὐ κόλασις παρὰ θεοῦ. δῆλον δὲ ὅτι μὴ κρατήσῃ τὰ κακὰ τοῦ γυμναστικῶς πάσχοντος ἀλλ' ὡσπερ ἐξ ὕπνου διαναστήσεται καθάπερ ἐν τῷ τρίτῳ ἐλέγετο ψαλμῶ· κὰν ἐπτάκις πέσῃ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀναστήσεται.

161 Ps 92,1b^d Δυνατὸν οὖν καὶ ὅσον πρὸς τὴν εἰς ἀνθρώπους ἐπίγνωσιν λέγεσθαι τὸ ἐνδύεσθαι δόξαν καὶ περιζωννύεσθαι δύναμιν, οἰκειότερον δὲ πρὸς τὴν ἐν προτέρᾳ παρουσία γενομένην ἀδοξίαν Χριστοῦ καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἀσθενές. αὐτὸς δὴ καὶ εἰς ἀγαθὰ βέβαια τὴν οἰκουμένην στηριζομένην προάγει ἐν αὐτῷ ἦν οὐδενὶ τρόπῳ μετακινεῖσθαι ἔτι δυνατόν.

162 Ps 93,20²³ Μὴ ταῖς ἀδίκαις φησὶ βασιλείας δυνατὸν μετεῖναι τῆς σῆς δυνάμεως αἰὶ πόνον ἐπιφέρουσι τοῖς νόμον φυλάττουσιν, ὑφ' ὧν ὁ δίκαιος εἰς σύλληψιν ἀγρεύεται καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν φονεύεται. καθόλου δὴ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀδικίας ἐν τούτοις ἐνδείκνυται τῇ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη συνισταμένη. οὐ δώσεις οὖν ἔφη κακοῖς κράτος, ἀλλὰ τῷ δικαίῳ περιθήσεις ἀσφάλειαν ἀντ' ἐρύματος αὐτῷ καταστάς καὶ τὰς εἰς σὲ κρατύνας ἐλπίδας· καὶ ἅπερ ὦντο οἱ φαῦλοι προχωρήσειν αὐτοῖς κατὰ τῶν δικαίων, ταῦτα εἰς ὀπίσω καὶ ἐπ' αὐτοὺς ὑποστρέψει· καὶ ὡς ἐπονηρεύσαντο τοὺς δικαίους ἀφανεῖς καταστήσῃ, οὕτως εἰς ἀφανές οἰχήσονται· τοῦτο τέλος τῆς ἐκδικίας τῆς παρὰ σοῦ.

163 Ps 95,6 Γινωσκέσθω θεὸς ὃν ἡμεῖς σέβομεν, ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν δόξαν ἔχων ὑπερουράνιον, ᾧ καλλονὴ πάρεστιν, ᾧ δύναμις καὶ σεμνότης ἐν ἀπορρήτῳ· κατὰ τὴν ἀσώματον δηλαδὴ καὶ θεῖαν ὑπεροχὴν, ἐπεὶ τά γε σωματικὰ νῶν μεγέθη καὶ κάλλη τεχνικαῖς ἀκριβείαις καὶ πλούτου πολυτελείαις ἐπιτετὴ δευταὶ καὶ τοῖς ἔθνεσι περὶ δαίμονας. ἐν Ἰσραὴλ δέ, εἰ καὶ ταῦτα προσῆν, κατὰ τύπον τῶν ἀοράτων ἀπ' ἀρχῆς ἐγεγόνει καὶ διὰ Μωσέως εἴρηται καὶ τοῖς ἀοράτοις παραχωρεῖ, μάλιστα μὲν νῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐαγγελισμοῦ ὅτε ἡ πνευματικὴ ζητεῖται καὶ θεωρεῖται σεμνότης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ παλαιὸν παρὰ γε τοῖς συνετοῖς ὡς καὶ παρὰ τῷ Σολομῶνι μέγιστον μὲν καὶ πολυτελέστατον ὡς ἂν μεγίστῳ ὄντι τῷ θεῷ φήσαντι ναὸν οἰκοδομεῖν, λέγοντι δὲ ὅτι τὴν θεοῦ δόξαν οὐδὲ ὁ οὐρανὸς χωρεῖν δύναται. 164

Ps 96,1⁶ Τὸ Ὁ κύριος ἐβασίλευσεν ἐτέρως ἄρτι καὶ ἐτέρως νῦν ἀκουστέον· καὶ γὰρ ἐκ τῆς προτέρας παρουσίας ἐβασίλευσεν ὡς ἐν κεφαλαίῳ κατακρίνας τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ ἀγία σαρκὶ καὶ καταργήσας τὸν θάνατον, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ βασιλεύσει διὰ τῶν καθ' ἕκαστον τῶν μετόχων αὐτοῦ λευκῶς τὸ κακὸν καὶ τὴν φθορὰν, ὅτε δὴ καὶ ἀφίξονται ἄνθρωποι θεάσασθαι τὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς ταμίαν πληροῦσθαι τῆς παρ' αὐτοῦ ζωῆς ἤδη δυνάμενοι καὶ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ θεωρεῖν ἐν αὐτοῖς μὲν ἐμφανιζομένης ὡς ἐν οἴκῳ βασιλείῳ, τοὺς δ' ἐναντίους ἀφανεῖς καθιστάσης ὡς πῦρ τήκει κηρόν. Ἀγαλλιᾶσθαί τε οὖν πάλιν τὴν γῆν

φάσκων καὶ εὐφραίνεσθαι τὰς πολλὰς νήσους τουτέστι τὰ ἔθνη, εἶτα ἐξῆς ὠδίνειν τὴν γῆν καὶ τὰ ὄρη τήκεσθαι· πῆ μὲν τοὺς ἀγίους λέγει, πῆ δὲ τοὺς ἐναντίους ὧν καὶ τὸ ὑψηλὸν δι' ὑπερηφανίας ὄρεσι ἀπεικάζει καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ὑπερηφανίας αὐτῶν ὀρέων τήξει ὁμοιοῖ. Καὶ τοῖς μὲν ἀλλοτρίοις νεφέλην καὶ γνόφον πρὸ τῆς τοῦ κυρίου θεᾶς ἀπαντῶντα δείκνυσι τὸν φόβον καὶ τὴν συνοχὴν ὑποσημαίνων, τοῖς δὲ φωτὸς δεκτικοῖς ἀστραπὰς αὐτοῦ λέγει ἐμφαινούσας καὶ δόξαν θεωρουμένην, ἔτι δὲ καὶ πῦρ τὸ δικαστικὸν καταφλέξειν τοὺς ἀσεβεῖς, ἀποκαλυπτομένης τῆς τοῦ κυρίου δικαιοσύνης ἀπ' οὐρανοῦ καθά φησιν ὁ ἀπόστολος· ὁ δὲ ψαλμωδὸς τὸ ἀποκαλύπτεσθαι ἀπ' οὐρανοῦ ἀναγγέλλεσθαι φησιν ὑπὸ τῶν οὐρανῶν τὴν ἐκφάνειαν ἀγγελίαν ὀνομάζων, ἰδρῦεσθαι δὲ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ὑπὸ δικαιοσύνης καὶ κρίματος οἷον ἐπὶ τινος ἐρείσματος λέγων. σαφὲς ποιεῖ μὴ σωματικὸν εἶναι τὸν θρόνον ἀλλὰ θρόνον τὴν βασιλείαν καλεῖσθαι. 165 Ps 96,7ab Τοὺς διὰ πολλὴν ἀναισθησίαν καὶ ἠλιθιότητα προσκυνοῦντας οἷς αὐτοὶ ἔγλυψαν ἀγάμμασιν αἰσχυνθῆναι εὐχεται αἰσθησθῆναι εἰληφότας. πρὸς καλοῦ γὰρ αὐτοῖς ἔσται τὸ τοιοῦτον. ἀποστήσονται γὰρ αἰσχυνθέντες τῆς μωρᾶς ταύτης ὑπολήψεως ἧς ὥσπερ εἰ θεῶν εἶχον. 166 Ps 96,10a Ἐναντίον καὶ ἐχθρὸν τῷ θεῷ τὸ πονηρὸν, οὐκ ἐναντιοτάσει φύσεως ὄν. οὐ γὰρ ἀντιδιαίρεται τῇ ἀγαθῇ φύσει πονηρὸν τὸ παρὰ φύσιν, οὐδὲ φύσιν τινὰ δεικνυμένην ὑπολαβεῖν ἔστιν ἢν καλεῖ πονηρὸν· οὐδὲ γὰρ ἔχομέν τινα τοιαύτην ἐν γνώσει, ἴν' εἰδότες μισήσαιμεν, ἀλλὰ πονηρὸν ἅπαν τὸ κατὰ κακίαν ἔργον ἐπιστάμεθα καὶ τὸ τούτου μῖσος, ἄνπερ εὖ φρονῶμεν, ἐπιτηδεύομεν ἴσον τοῦτο νομίζοντες ἐκείνῳ τῷ Παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

167 Ps 98,5bc Τὸ ὑποπόδιον φησι προσκυνεῖν τὴν παγκόσμιον ἐξουσίαν τὴν τότε φανησομένην ἢ μὴ μόνου τοῦ ἡγιασμένου γένους ἀλλὰ καὶ πάντων κρατεῖ, ὑποπόδιον ἀλληγορούμενη θεοῦ τὴν πᾶσαν ἐπέχον γῆν οἰκουμένην ὁμωνύμως καὶ αὐτὴν ὑποπόδιον καλουμένην, ὥσπερ καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἐξουσία κέκληται. ὁ ὑπὲρ τὴν ἐξουσίαν ὧν θρόνος δ' ἂν ἀλληγοροῖτο ἢ πρὸς τὰ ἡγιασμένα οἰκειότητος τοῦ θεοῦ, μάλιστα μὲν πρὸς τὰ οὐράνια, ἡδὴ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐν γῆ. ὁμωνύμως δὲ ταύτη κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ἀλληγορεῖται θρόνος ὁ οὐρανός, θρόνος δὲ καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀγίους ἐν τῷ οὐρανοῦ τρόπῳ· ὁ δὲ τεκμήριον τοῦ μὴ σωματικῶς καλεῖσθαι θρόνον τὸν οὐρανὸν μηδὲ σωματικῶς ὑποπόδιον τὴν γῆν, ὅποτε θρόνον καὶ Ἱερουσαλήμ τὸ βραχὺ γῆς μέρος, ὑποπόδιον δὲ τὴν ἐποῦσαν τοῖς ἐξουσιαζομένοις ἐξουσίαν φαμέν. ὥσπερ καὶ θρόνος θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἶναι λέγεται ἢ οἰκειότητος ἢ τοῖς οὐρανίοις ὡς ἀγίοις ἐποῦσα, ὁμωνύμως καὶ τοῦ οὐρανοῦ θρόνου θεοῦ καλουμένου, οὕτω δὲ καὶ ὁ κύριος τοὺς δεξαμένους τὸ καλὸν σπέρμα τὸ τῆς βασιλείας καλεῖ σπέρμα καλῶν ὁμωνύμως, ὥστε οὐ τὴν ὑπεξούσιον γῆν ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐπ' αὐτῇ κελεύει προσκυνεῖν αἰσθανομένοις αὐτῆς ἐν τοῖς ἔργοις. Καὶ τὸ Ἅγιός ἐστιν ἐπιφέρων τῶν οὐχ ἀγίων κατατρέχει ψευδωνύμων θεῶν· καὶ τὸ εἰκότως ἀναιρεῖν ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς ἀνάγνους ἐνδείκνυται, ἵνα τῆς ἀγιότητος δεκτικὴ γένηται. 168 Ps 98,9 Οὐ μόνον τὸ ἐξουσιαστικὸν τοῦ θεοῦ προσκυνεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγιαστικὸν οἰκειότερως ἤδη παρακελεύεται, σύμβολον τούτου διδούς τὴν ἐν τῷ ἡγιασμένῳ ὄρει προσκύνησιν.

169 Ps 100,8 Ἡ πρωΐα δηλοῖ τὸν σπουδαῖον ὥσπερ θεὸς τῇ σπουδῇ πέμπειν τοὺς προφήτας δηλῶν Ὁρθρίζων φησὶν ἀποστέλλων. νόμιμος δὲ ἡ τῶν πονηρῶν ἐξαίρεσις· Ἐξαιρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. καὶ τοῦτο οὐδ' ἐφ' ἡμῶν πέπαυται, εἰ καὶ κολαστικῶς γίνεται. χωρίζονται γὰρ οἱ φαῦλοι, καὶ εἰ μὴ θανάτῳ, μέχρι τῆς μετανοίας.

170 Ps 101,3 Ὅμοιον δυνάμει τὸ λεγόμενον τῇ Σαλομῶνος εὐχῇ προΐκετεύοντος περὶ τῆς μελλούσης τῷ λαῷ θλίψεως, ἵνα δὴ ἀκουσθεῖεν ἰκετεύοντες ἐν αὐτῇ, πλὴν ὅτι τὸ λέγον πρόσωπον ἔφ' ἑαυτοῦ λέγει τὰ πάντων καὶ τὸ μὴ περι οφθῆναι ὑπὸ θεοῦ ὅπερ ἐκινδύνευσε παθεῖν ἕνεκα τῆς ἰδίας κακίας ὁ Ἰσραήλ, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν μακρῷ χρόνῳ κἀκωσιν. 171 ps 101,14 Ποιεῖ τὸν καιρὸν ἢ τῶν θεοῦ δούλων ἰκεσία καὶ ὁ τοῦ θεοῦ οἶκος, οὐκ ἄλλη τις αἰτία οἷα περὶ χρόνων εἰρμαρμένων ἐν Ἑλλησι πέπλασται. οὗτος δ' ἐστὶ περὶ οὗ αὐτὸς διὰ Ἡσαΐου φησὶ Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου· τοῦτον δὲ καὶ ὁ Παῦλος πεπληρῶσθαι τὸν καιρὸν ἐπιδημήσαντος τοῦ σωτήρος γράφει φάσκων Ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος. κυρίως γὰρ καὶ ἢ τοῦ σωτήρος κάθοδος γέγονεν ἐπιλάμπαντος ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων. ἐπεὶ γὰρ ἄραι τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου ἐλήλυθεν ὁ σωτήρ, οὐκ ἔδει δὲ τὸν τηλικούτον ὑπὲρ ὀλίγων ἀμαρτωλῶν ἐλθεῖν καὶ παθεῖν. ὅτε διενέστηκεν ὁ χρόνος καθ' ὃν εἴρηται Πάντες ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, οὐκέτι δὲ ὄντος ἐπὶ γῆς δικαίου συνιέντος τε καὶ ἐκζητοῦντος τὸν θεόν, ἐλήλυθεν ὁ ὑπὲρ πάντων αὐτῶν χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύομενος θανάτου. Ῥηθείη δ' ἂν καὶ ταῦτα· τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους εἰς κακίαν τραπέντος ἔδει τὸν προνοούμενον τῆς σωτηρίας αὐτῶν θεὸν κωλύσαι τὴν κακίαν. καὶ δὴ τοῦτο διὰ μηχανημάτων πολλῶν γεγένηται. ἀποσταλέντων πατριαρχῶν τῶν δυναμένων τῇ ἑαυτῶν πολιτείᾳ ὠφελεῖσαι τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον, ἀπειπόντος δὲ πρὸς τὴν κακίαν καὶ νόμου τοῦ διὰ Μωυσέως δοθέντος αὐτοὶ μὲν κατεφρόνου τοῦ δεδωκότος θεοῦ· προφητῶν τε καὶ ἀγγέλων ἐπιφανείας ἐπιπεμπομένων αὐτοῖς, ὁ δὲ θεὸς οὐκ ἐπαύετο τῆς αὐτῶν προμηθούμενος σωτηρίας. καὶ ὅμως οὐδὲν μᾶλλον ἐγένετο ἢ εἰς αὔξησης κακίας ἐπετρίβοντο. ἐπεὶ οὖν πᾶν φάρμακον καὶ βοήθημα διὰ τῶν ὁμογενῶν προσαγόμενον αὐτοῖς ἠτόνησε πρὸς τὰς ἀνιάτους νόσους αὐτῶν, μετὰ πάντ' ἐκεῖνα εἰκότως ὁ σωτήρ ἐλήλυθε, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν θεραπεύων ὡς καὶ τὴν νεκρότητα αὐτῶν καὶ τὸν θάνατον ἀνελεῖν. διὰ ταύτην οὖν τὴν ἀλήθειαν ἐν τοῖς Αὐγούστου χρόνοις ἐπέλαμψεν ὁ σωτήρ, τότε τοῦ καιροῦ πεπληρωμένου καθὸ καταλλήλως ἐγένετο τὰ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. περὶ τούτου καὶ ὁ παρῶν λόγος φησὶν Ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτερῆσαι τὴν Σιών, ᾧ δέσποτα, καὶ σὺ διὰ σεαυτοῦ ἀναστάς οἰκτερήσεις αὐτήν.

172 Ps 102 arg. Εὐχαριστίαν ἐχρῆν ἔπεσθαι τῇ προκειμένη προφητεία. αὕτη καὶ συντέτακται διὰ τοῦδε τοῦ ἄσματος· ἔλεός τε θεοῦ καὶ δικαιοσύνη ἢ κριτικὴ δοξάζεται ὅτι δι' ἐλέου τὸν λαὸν ἐξαιρήσεται τῶν ἀδικούντων, φθορᾶς τε ἀφαίρεσις καὶ ἢ εἰς διαδόχους φυλασσομένη χάρις καὶ ἢ ἐπὶ πάντα διαβησομένη βασιλεία οὐράνιος.

173 Ps 103,3a Οὐ σφαιρηδὸν οὐρανὸς τῷ παντὶ περικείται καὶ περιθεῖ ἀλλὰ στεγάζει γῆν τεταμένος περὶ αὐτήν, μονίμῳ καὶ ἐδραΐᾳ τῇ στάσει στεγαζόμενος ἄνωθεν ὕδασι. 174 Ps 103,4a Δῆλον δὲ ὅτι τὸ Ἐκτείνων καὶ Στεγάζων καὶ Ποιῶν ἀντὶ τοῦ ἐκτείνας ἐστὶ καὶ στεγάσας καὶ ποιήσας. οὕτω δ' ἔχει καὶ τὸ Πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ· τῆς πλάσεως ὑπὸ θεοῦ γεγονυίας εἰς ἅπαξ γῆ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα διὰ παντὸς γίνεται, καθὸ λέγεται καὶ τὸ Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. συντείνου δ' ἂν εἰς τοῦτο καὶ τὸ Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν, ὡς τῶν ποιημάτων οὐκ ὄντων ἀλλὰ γινομένων τῶν γενητῆν ἐχόντων φύσιν καὶ διὰ τοῦτο τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐν τῷ γίνεσθαι νοουμένης καὶ οὐκ ὄντως οὔσης καθάπερ ὁ ποιῶν. τοῦτο δὲ διήκει διὰ τῆς ἁγίας τριάδος ποιητικῆς οὔσης. 175 Ps 103,5.6 Τὸ θαυμαστὸν

λέγει τῆς ἰδρύσεως θεοῦ δυνάμεως δεῖγμα τὸ γῆν οὖσαν στοιχεῖον τὸ βαρύτατον ὑπὲρ ὑδάτων πεπηχθαι καὶ μένειν δι' αἰῶνος ἀμετακίνητον, οὐ δὴ που τῆς ὑπόσεως ἀβύσσου στηρίζειν αὐτὴν δυναμένης οὐδὲ ἔδρασούσης ἀλλ' ἰματίων τρόπῳ σκεπούσης, ὡς εἶναι τὴν ἔδραν ἄρρητον καὶ θεοῦ δυνάμεως, οὐ στοιχείων φύσεως. 176 Ps 103,10 Πηγὰς ὕδατος ἀναβλυστανούσας τῆς ἀρχῆς καὶ ταῦτα θεοῦ δυνάμει ἢ γῆ δίδωσι, ξηραίνοντάς τε πολλάκις θεοῦ φόβῳ φησὶν εἰς ἀφανὲς ἀπιέναι ὅπερ ἐν ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ σαφέστερον εἴρηται Σὺ διέρρηξας πηγὰς καὶ χειμάρρους, σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἑτέρους. Θαυμάζει καὶ τῶν ὀρῶν τὴν θέσιν ἀμεταστάτων ἐγηγεργμένων ὑπὲρ τὰ πεδία καὶ μὴ κατασυρομένων ὑπὸ τῆς ταχθείσης ἐρείσεως εἰς τὸ καλύψαι τὰ ὑποκείμενα κατὰ τὸ Ἑροῦσι τοῖς ὄρεσι Συγκαλύψατε ἡμᾶς. 177 Ps 103,13 Ὑπερῶα θεοῦ τὸν ἀέρα καλεῖ καθάπερ ἐπὶ μιᾶς οἰκίας τοῦ παντὸς κόσμου. ἔργον δὲ τοῦ υἱοῦ λέγει τὸν ὑετὸν ἀφ' οὗ καρποῦται πλησμονὴν ἢ γῆ. ἔργον δὲ τὴν ἐκ θαλάσσης ἀναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἂν λέγοι. 178 Ps 103,17b Καὶ περὶ τοῦ ἐρωδιοῦ δὲ λέγεται διὰ Ἱερεμίου Καὶ γε ὁ ἀρωδιὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἔγνω τοὺς καιροὺς αὐτοῦ. 179 Ps 103,26b Καταπαίζειν δὲ αὐτοῦ λέγεται ὁ θεὸς τουτέστιν ἐν μηδενὶ τίθεσθαι τὴν πανουργίαν αὐτοῦ. πάντα γὰρ τὸν ἐναντιούμενον αὐτῷ γελαῖ θεὸς διὰ τὸ μάταιον καὶ παιδιὰν τίθεται διὰ τὸ εὐάλωτον, ὡς περὶ Αἰγυπτίων φησὶν Ὅσα ἐμπέπαιχα τοῖς Αἰγυπτίοις. 180 Ps 103,27.28 [Ἄλλοι δὲ περὶ τῆς χορηγουμένης τοῖς ζώοις τροφῆς ἐξειλίφασιν τὰ προκείμενα. ταύτης γὰρ παρουσίας εὐθαλεῖ καὶ χαίρει, ἀπούσης δὲ ἐνδεία πιέζεται καὶ συγχεῖται τῇ τῶν ἀναγκαίων ἐλλείψει.] 181 Ps 103,29.30 Τοῦτο ἔργον Χριστοῦ ὃς καὶ φησὶν ἀνάστασιν εἶναι καὶ ζωὴν καὶ ἀναστήσειν πάντας ἐπήγγελται καί, ὅτε παρῆν, ἐζωοποίησεν οὓς ἐβούλετο, ὥστε τὰ λεγόμενα πατρὸς μὲν ἐστὶν ἀρχικῶς, υἱοῦ δὲ ἐξεργαστικῶς καὶ πνεύματος δὲ μετοχικῶς αὐτοῦ μετεχομένου καὶ οἶον ἐμβιβαζομένου δι' υἱοῦ εἰς τὴν ἀπάντων ζωὴν κατὰ τὸ Ζωοποιήσει τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος πνεύματος ἐν ὑμῖν. Ζωοποιὸν μὲν οὖν τὸ πνεῦμα δι' ἧς ἐργάζεται ζωῆς, θεοποιὸν δὲ δι' ἧς ἐνδίδωσι μετοχῆς καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ τὸ πνεῦμα ἀνθρώπινον κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μὸρφωσιν. 182 Ps 103,31 Αἰώνιος ἢ δόξα τοῦ φυλάσσοντος εἰς αἰῶνα τὰ ἔργα· καὶ ἐπεὶ περ αἰώνιος ἢ δόξα, αἰώνια τὰ δοξάζοντα. 183 Ps 103,32 Τὸ μέγεθος τῆς δόξης δηλοῦται τῷ τῆς κτίσεως φόβῳ, τὴν δ' ὑπόταξιν ὁ φόβος μηνύει. οὕτω τὸ θάλασσαν ὑποταχθῆναι φοβηθῆναι φησὶν ὁ ψαλμός, τὸ γὰρ φοβούμενον ὑποτάσσεται· καὶ γῆς ὑπόταξις ὁ τρόμος τῆς ἐποπτείας τοῦ θεοῦ καὶ ὀρῶν καπνισμὸς οἶον καιομένων ὃ καὶ σωματικῶς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ γινόμενον ὄρους ἐωρᾶτο. 184 Ps 103,33.34 Τοῦτο τῆς ζωῆς τὸ κέρδος, ἐπὶ τοῦτο καὶ ζῆν ἄξιον, διὰ τοῦτο δεινὸς ὁ θάνατος ὁ κατασιγάζων τὸν ὑμνητὴν· ἀπώλειά τε ὁ θάνατος διότι Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, καὶ μόνη ὑπαρξὶς ἢ ζωὴ ὅτι Οἱ ζῶντές σε, φησὶν, αἰνέσουσιν. ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸν ὄντα συναφείᾳ τὸ εἶναι ἔχομεν, καὶ ἡ διάστασις φθορά. Ἦδυνθείη αὐτῷ ἢ διαλογὴ μου, ἐγὼ δὲ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ κυρίῳ· καὶ εὐχῆς δὲ ἄξιον, ἵνα τοῖς ὕμνοις ἡμῶν θεὸς εὐφράνηται, ἡμῖν δὲ πάντως εὐφροσύνη δι' ὕμνων. κἂν ἦ δι' ὄλου τοῦτο ὥστε καὶ τὰς πράξεις ἀπάσας ἡμῶν ὕμνον εἶναι θεοῦ, εὐφρανθήσεται ἡμῖν θεὸς οἷσπερ ἐξ ἀρχῆς ἠὺφραίνετο.

185 Ps 104,7 Οὐκ ἀγνοητέον, φησὶν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν οὗ πρόνοια τὸν σύμπαντα κόσμον θείοις κρίμασι διοικεῖ ὡς μηδὲν ἀκρίτως μηδὲ ἄνευ τῆς αὐτοῦ προνοίας γίνεσθαι. 186 Ps 104,15α Χριστοὶ ἦσαν τὴν χρῖσιν λαβόντες τὴν διὰ πνεύματος ἀόρατον ἢ καὶ ὡς ἐκλεκτοὶ γενόμενοι. 187 Ps 104,27³⁶ Ἀδιαφόρως τῇ τάξει κέχρηται τῶν πληγῶν καὶ οὐδὲ πάσας καταλέγει, ὅτι, οἶμαι, τὸ δυνατόν τοῦ

θεοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐκάστοτε λεγομένων τεράτων δείκνυται· δεῖ δὲ θεοῦ γνωρίζεσθαι δύναμιν καὶ οὐχ ἱστορίαν πραγμάτων ἀπαράλειπτον πάντως γίνεσθαι. οὐκ εἰς γῆν δὲ ἀπλῶς τοὺς βατράχους γεγενῆσθαι φησιν ἀλλ' εἰς τοὺς οἴκους καὶ τῶν οἴκων τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ τὰ τούτων ἐνδοτάτω, ὡς ἂν ἀκωλύτου τῆς ἐπιφορᾶς αὐτῶν γινομένης καὶ βιαιοτάτης καὶ μηδενὸς ἀποκωλύσαι δυναμένου μηδὲ τῶν δυνατωτάτων. παράδοξον δὲ καὶ τὸ καθ' ὅλης τῆς γῆς χυθῆναι τὸν σκνῖπα καὶ τὴν κυνόμυϊαν καὶ μέχρι τῶν ὄρων ἴστασθαι μὴ περαιτέρω χωροῦντας, ὡς ἂν κατὰ μόνης Αἰγύπτου τὴν δίκην ἐνεργεῖσθαι τότε φαίνοιο. διὸ καὶ τὴν ἐξαιμάτωσιν τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῶν ὀρίων συνέβαινε ἴστασθαι, εἰς δὲ τὴν πλησιόχωρον μηκέτι τὰς ἐκροᾶς εἶναι τοιαύτας, ὅτι κατ' Αἰγυπτίων ἢ κόλασις ἦν τὴν εὐπορίαν ἀφαιρουμένη τοῦ ποταμοῦ. 188 Ps 104,37 Πρὸς τῇ σωτηρίᾳ τῇ δοθείσῃ καὶ τὴν εὐπορίαν λέγει τὴν ἐκ θεοῦ δυνάμεως ἢ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπηγάγετο παρασχεῖν αἰτοῦσι τοῖς ἐξιέναι τῆς χώρας μέλλουσι πολλά τε καὶ πολυτελεῖ. μέγα δὲ καὶ τὸ ἐκ χώρας τὰ χεῖριστα παθούσης ἀπαθείς ἀπαλλάττεσθαι μέχρις ἐνός.

189 Ps 105,14[®]18 Ὅτε μὲν τὸν θεὸν ἐπέρασαν ἐν ἀνύδρῳ, ἀπείραστος ὢν καὶ ἀμνησικακος οὐκ ἀμειψάμενος αὐτοὺς Ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ αἴτημα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτε Παρεπίκραναν ἀναβαίνοντες ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ, καὶ τότε ἐγνώρισεν αὐτοῖς τὴν δυναστείαν αὐτοῦ· ὅτε δὲ παρώργισαν τὸν Μωυσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν ἐν τῇ παρεμβολῇ, τὸ τνικαῦτα Ἐνοίχθη ἡ γῆ καὶ κατέπιεν αὐτούς. ἔδει γὰρ μὴ καταφρονηθῆναι τοὺς θεράποντας. ἀλλὰ καὶ ἐπέιπερ χρηστότης ἐστὶ καὶ ἀποτομία παρ' αὐτῷ κατὰ τὸ Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ, πρῶτα τὰ τῆς χρηστότητος αὐτοῖς παρέσχετο· ὡς δ' οὐκ ὦναντο δι' αὐτῆς, ἀκολούθως καταλλήλῳ μετέρχεται αὐτοὺς φαρμάκῳ τῷ κολαστηρίῳ. Μωυσῆν μὲν οὖν παρώργισαν οἱ περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν εἰπόντες Μὴ Μωυσῆ μόνῳ ἐλάλησεν ὁ θεός; οὐχὶ καὶ ἡμῖν; τὸν δὲ Ἀαρὼν Κορὲ καὶ ἡ συναγωγὴ αὐτοῦ πῦρ ἀλλότριον προσαγαγεῖν καὶ θυσίας τῷ θεῷ ἐν χώρᾳ τῶν ἱερέων τολμήσαντες, ἀλλὰ τοὺς μὲν καταλαλήσαντες τοῦ Μωυσέως, τὸν Δαθὰν παγγενεῖ, διανοιχθεῖσα ἡ γῆ κατέπιε καὶ συνεκάλυψεν ἐπὶ τὴν συναγωγὴν Ἀβειρῶν, τὸν δὲ Κορὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας προσφέρειν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν φλόξ ἀπὸ τῆς σκηνῆς προελθοῦσα κατέφλεξεν. 190 Ps 105,23 Κατὰ μὲν τὸ δίκαιον ὁ τῆς ἀπωλείας ὅρος, κατὰ δὲ τὸ φιλανθρώπινον ἢ τοῦ σώζεσθαι συγχώρησις, τῇ δὲ συγχωρήσει χώραν ἢ πρεσβεία δέδωκε διὰ τε τὴν ὀσιότητα τοῦ πρεσβεύοντος καὶ τὴν ὑπὲρ κόσμου πρόνοιαν καθ' ἣν ὁ πρεσβευτῆς ἰκέτευεν, ἵνα μὴ ἀτελής ἢ χάρις τοῦ θεοῦ νομισθεῖη περὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ διὰ τὴν μνήμην τῶν πατέρων καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἧς ὁ Μωυσῆς ἀπεμνημόνευσεν ἰκετεύων, ἐπεὶ κατὰ γε τὴν ἀσεβείαν καὶ τὴν πρόγνωσιν τῆς ὅλης κακίας αὐτῶν ἀπώλοντο ἄν. 191 Ps 105,24[®]27 Καὶ ἡ περὶ τῆς γῆς ἀντιλογία πρεσβυτέρα τῆς Κορὲ καὶ Δαθὰν στάσεως ἀλλὰ μείζων καὶ δυσσεβεστέρα πρὸς ἐπαγγελίαν θεοῦ διαμαχομένη καὶ οὐ περὶ θεραπείας θεοῦ φιλοτιμουμένη, εἰκότως οὖν τῇ εἰς θεὸν ἀσεβείᾳ τῇ προειρημένη συντέτακται διὰ δειλίαν γεγονυῖα καθάπερ ἐκείνη διὰ μικροψυχίαν, δυσελπιστίαν τοῦ κατορθώματος τῆς δειλίας ἐπαγούσης ὡσπερ ἡ μικροψυχία διὰ τὸν Μωυσέως χωρισμὸν δυσελπιστίαν ἐποίει τῆς ἐπανόδου Μωυσέως. οὐ γὰρ ἐπιθυμῖαι μόνον ἀλλὰ καὶ δειλίαι καὶ μικροψυχίαι τῶν πρὸς θεὸν ὀφειλομένων καὶ τῶν πρὸς ἀνθρώπους τὴν πλήρωσιν ἀφαιροῦνται, τὸ καρτερικὸν ἐν ὑπακοῇ θεοῦ καὶ τὸ εὐτακτὸν ἐν ἀνθρώπων τιμαῖς ἐμποδίζουσαι, τῆς κατὰ σάρκα φύσεως τὴν κατὰ πνεῦμα λυμαιομένης καὶ τῷ ἰδίῳ τερπνῷ καὶ ἀπόνῳ τὸ παρ' ἐκείνη καλὸν ἐξαφανίζουσης. θεὸς δὲ παιδεύσεως τρόποις ἐπάγει τὰ πράγματα· τῆς

δὲ παιδεύσεως τὸ τέλος ἢ πρὸς τὸ ὀρθὸν τοῦ ἀνθρώπου κατόρθωσις ἐν ἡγεμονίᾳ πνεύματος, ὑπακοῇ δὲ σαρκός, διὰ τοῦτο τῶν τε ἡδέων τὰς χορηγίας ὑπερετίθετο παιδεύων τὴν τούτων ἐπιθυμίαν ὑποτετάχθαι τῇ κατὰ βούλησιν θεοῦ διανοίᾳ, καὶ ἐπὶ κινδύνους ἤγε διαγυμνάζων ὑπομένειν τὰ ἄλλως φευκτὰ δι' ἐλπίδα τὴν πρὸς θεὸν ἢ προσήκει τοῖς ὀρθῶς διανοουμένοις. καὶ ἐπεὶ περ ἄνθρωποι σαρκικώτεροι τῇ νῦν καταστάσει, τὰ μὲν πρῶτα καὶ ἀνίει τῆς δίκης τοὺς ἀπειθεῖς καὶ μικροψύχους, ὕστερον δὲ πρὸς ἐπιστροφὴν ἐκόλαζεν. ἐπεὶ γοῦν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης δειλιῶντας καὶ ἀντιλέγοντας μὴ κολάσας, ἐπὶ τῇ ἐπηγγελμένῃ γῇ κολάζει τοὺς μὴ θαρρήσαντας ἐπὶ ταύτην ἀκολουθεῖν αὐτῷ. ἀπιστίας γὰρ ἦν προφανῶς τεκμήριον. τοὺς γὰρ τοσοῦτων καὶ τοιούτων θαυμάτων αὐτόπτας θαρρεῖν εἰς ἅπαντα δίκαιον ἦν τῇ τοῦ σεσωκότος δυνάμει. καὶ μὴν ἐπεὶ τῆς μοσχοποιΐας καίτοι δυσσεβεστέρας οὔσης ἐλαττόνως τιμωρησάμενος ἐν μερικοῖς, θανάτῳ τοῦ λαοῦ χαλεπώτερον ἐκόλασεν ἐν τῇ παντὸς τοῦ τότε λαοῦ ἀπειθείᾳ τῇ περὶ καθέξεως τῆς γῆς, ὅτι διὰ τῆς προτέρας δίκης οὐκ ἐσωφρονίσθησαν καὶ τῷ πειράζειν θεὸν ἐπὶ πλεῖστον ὑπέμειναν. 192 Ps 105,28 Οὐ τὸ τῆς εἰδωλολατρίας αἴτιον εἶπεν ὅπερ ἦν ἡ πορνεία εἰς κοινωνίαν τοῦ σεβάσματος αὐτοῦς ἐπαγομένη (ἦν γὰρ τοῦτο τῇ γαστριμαργίᾳ συναφές), ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα κατηγορεῖ οὗ χάριν καὶ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἄλλοφύλων γυναικῶν ἀπεῖπεν ὁ νόμος, ὡς μὴ τῇ συμπαθείᾳ τῶν γυναικῶν εἰς κοινωνίαν τῆς ἀσεβείας ὑπάγοιντο, ὃ δὴ καὶ γέγονεν. εἰς τοσοῦτον γὰρ αὐτοῦς ἀπονοίας προήγαγεν, ὡς μυεῖσθαι τὰ τοῦ Βεελφεγῶρ καὶ θυσίαις νεκρῶν τελουμέναις συμμολύνεσθαι. 193 Ps 105,46.47 Τὴν δι' ἐλέου τῶν αἰχμαλωτισάντων ἐπάνοδον οὐκ ἀσάλευτον ἐσομένην ἐν τούτῳ δείκνυσιν εὐχὴν ἐπαγαγῶν περὶ τῆς ἐξ ἔθνῶν ἐπισυνάξεως καὶ εἰς ταύτην καταλήξας, ἵνα τὴν βεβαίαν καὶ ἀμετακίνητον εὐρῶνται τὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ σωτηρίαν καὶ διὰ παντὸς εὐχαριστῶσι τῷ σεσωκότι καὶ τὴν ἐν θεῷ καύχησιν ἔχῃσι. καὶ χρὴ τὸν ἔλεον ἐκδέχεσθαι τὸν μετὰ τὴν νῦν ἀπείθειαν, ὡς ὁ ἀπόστολός φησιν, ἵνα χορεύσῃσι θεῷ πάσας τὰς ἡμέρας δεηθέντες, ὡς ὁ Ζαχαρίας προαγορεύει.

194 Ps 106,6⁹ Περὶ τῶν Ἰουδαίων εἰρῆσθαι ταῦτά φησι πάλαι μὲν ἐλευθερωθέντων ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαγωγῆς ἐκ τοῦ κεκραγένοι πρὸς κύριον, νυνὶ δὲ τὸ αὐτὸ πεισομένων καὶ τῆς παντοδαπῆς πλάνης ἀπαλλαττομένων, εἰ πρὸς κύριον κεκραξοῦντο καὶ τῆς δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τελείας ἐλευθερίας ὀρεχθῶσι τυχεῖν. 195 Ps 106,10¹² Καὶ αὕτη περὶ τῶν αὐτῶν ἢ ἀλληγορία ὅθεν οὐχ ἥκιστα καὶ ἀλληγορ οὔμενα ταῦτα φαίνεται. κυριολογούμενα γὰρ οὐ συνάδει τὸ τοὺς αὐτοὺς ἐν ἐρήμῳ πλανᾶσθαι καὶ ἐν σκοτεινῷ δεσμοτηρίῳ δεδέσθαι. δῆλος δὲ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ὁ λέγων τοῖς ἐν δεσμοῖς Ἐξέλθατε καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει Ἀνακαλύφθητε, περὶ οὗ καὶ Ζαχαρίας ὅτι Αἷματι διαθήκης αὐτοῦ ἐξαπέστειλε δεσμίους ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ. Χριστὸς οὖν παρὰ πατρὸς σωτῆρ καὶ πατὴρ διὰ Χριστοῦ. ὑπὸ θανάτου δὲ καλυπτόμενος τὰ νῦν ὁ Ἰσραὴλ καὶ ταπεινότητι δεδεμένος καὶ ἀνάγκη δουλείας, σκία μὲν γὰρ τὸ καλύπτον, πενία δὲ ἡ ταπεινότης, σιδήρος δὲ ἡ ἀνάγκη. εἰς αὐτὸ δὲ τοῖς ἔθνεσι καθιστᾶσιν ἀποβληθέντες εἰς χώραν ἔθνῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς πενήτων περὶ ὧν ὁ ΚΑ ψαλμὸς τὸ Φάγονται πένητες καὶ ἐμπλησθήσονται. 196 Ps 106,23³² Πλάνην καὶ λιμὸν καὶ δίψαν καὶ σκότος καὶ δεσμούς ἀλληγορήσας τὰ Ἰουδαίων κακὰ χρῆται καὶ θαλαττίων νῦν ἀλληγορία, τὰς ἐν θαλάττῃ ταραχὰς καὶ τὰς ἐκ τούτων εἰς εὐδίαν μεταβολὰς καὶ ἄχρι λιμένος εὐδίου σωτηρίας εἰς ταῦτον ἄγων τοῖς τούτων πόνοις· καὶ τῇ διαδεξομένη τοὺς πόνους ἀναπαυλῆ οὐκ ἄνευ θεοῦ ταραχθεῖσαν εἰς κλύδωνα τὴν πάλαι γαλήνην αὐτῶν ἀλλὰ θεῖῳ προστάγματι δείκνυσιν, ὥσπερ καταιγίδα τοῦ προστάγματος ἐγείραντος καὶ τοῖς κύμασιν

ἀνακινήσαντος αὐτῶν τὸν πρότερον εὐδίων πλοῦν, ὕφ' ὧν κορυφουμένων εἰς ὕψος ἀναγομένους αὐτοὺς καὶ ἀναρρεόντων καταγομένους, οἷον ἐν θαλάττῃ γίνεσθαι φιλεῖ, ταπεινοῦσθαί τε καὶ συγχεῖσθαι καὶ ἀσυνετεῖν ὑπ' ἐκστάσεως, εἶτα τυγχάνειν μεταβολῆς ὑπέντος τοῦ πνεύματος, ἡνίκα καὶ τοῦτο θεὸς ἐπιτάξειε καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν ἀνέμων εἰς αὐραν πρᾶξιαν ἀνείη καὶ τῶν κυμάτων τὸν ἦχον κοιμήσειεν, ἔνθα τὴν ἐκ τῆς ἐρημίας εὐφροσύνην ἔξιν αὐτοὺς καὶ ἧς ὀρέγονται τεύξεσθαι καταγωγῆς εἰς λιμένα, ἐφ' οἷς προσήκει χάριτας θεῶ ὁμολογεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τε λαοῦ καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων ὑμνεῖν τὸν ἔνεκα μὲν ἀμαρτημάτων, ὡς προεῖρηται, κλύδωνι παραδόντα τὸ ἔθνος, ἐλέω δὲ εἰς ἀγαθὰ μεταστήσαντα. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ ἔλεος αὐτὸς τὸ ἐξ ἀμαρτημάτων προκεκομίσθαι. ἔλεοῦνται γὰρ οἱ μὴ ἄξιοι τῶν ἀγαθῶν ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἐλεεινοί· οὐ δὴ κοινὸν τὸ πρᾶγμα οὐχ οἷον ἐν θαλάττῃ πολλάκις γίνεται, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς χειμάζεσθαι καὶ ναυαγεῖν, ὡσπερ καὶ τὸν Παῦλον, καὶ τοὺς φαύλους ἐξ οὐρίων κομίζεσθαι, κοινῶν ἐφ' ἑκατέροις ὄντων τῶν συμβαινόντων, ἴν' ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐξεταζόμενοι πράγμασιν ἐν τῇ γνώμῃ τὸ διάφορον ἐκφάνοιε πρὸς ἡν ὕστερον ἤξουσιν ἀνταπόδοσιν ὀρθὴν καὶ δικαίαν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς προμεμαρτυρημένην. οὐ δὴ περὶ τῶν πλεόντων θάλατταν ὁ λόγος ἀλλὰ περὶ τοῦ χειμαζομένου δι' ἀμαρτίας καὶ δι' ἔλεον ἤξοντος εἰς λιμένα λαοῦ, οὐ καὶ ἐκκλησία πρὸς ἐξομολόγησιν καὶ πρεσβυτέρων καθέδρα πρὸς ὕμνον θεοῦ.

197 Ps 108,21 Ἔλεος τὸ εἰς ἀνθρώπους ὃ ὑπὲρ ἀνθρώπων αἰτεῖ· οὐκ ὦν κατὰ γε ἑαυτὸν ἐν χρεῖα ἐλέου ὃς τοῖς ἀξίοις ἐπικουφίζει τὰ δεινὰ χρηστὸς ὦν ἐν τῷ χαρίζεσθαι καὶ οὐ τὸ ἴσον ἀντιμετρῶν, ἀλλὰ γὰρ ἡκεῖ τὰ πάντα εἰς Χριστὸν καὶ ἐλεεῖται ὑπὲρ ἡμῶν· καθὼ αὐτὸς ἐστὶν ἡμεῖς καὶ ὡς πένης καὶ ταπεινὸς οἰκτεῖρεται, καὶ ὡς ἐν ταραχαῖς ὦν καθὼ μετεῖχε τῆς ταραττομένης ἐν κακοῖς φύσεως, καὶ ὡς εἰς ἀφανὲς ἀπιὼν καθὼ ὅσον ἡ σωματικὴ διέλειπεν ἐπιφάνεια αὐτοῦ, καὶ ὡς ἀνακινήθει καὶ ἀνακουφισθεὶς οἷον δὴ τι τῶν κουφοτάτων καθὼ τοῖς συναρπάσασιν ἐξέδωκεν ἑαυτὸν τὴν τε ἐκ νηστείας ἀσθένειαν καὶ τὸ ἐξ ἀναλειψίας ἀύχμηρὸν ἐξ ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν ἀναφέρει, μηδὲν μεταξὺ τιθεὶς ἡμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ, χλεύην τε ἐπὶ τούτοις λέγει τὴν παρὰ τῶν πολεμούντων ἢν δι' ἡμῶν νῦν ἔχει τῶν ὄνειδιζομένων ἐν ὀνόματι αὐτοῦ.

198 Ps 109,1b² Ἐπὶ πάντα τὸν κόσμον διαπεμφθήσεσθαι δηλοῖ τὴν δυνατὴν ἐξουσίαν τοῦ θείου βασιλέως ἀρξαμένην ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ Ἐγὼ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὅρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, καὶ πάντας ὑπακούσεσθαι καὶ δουλεύσειν. 199 Ps 109,3c.4a Ἀπολινάριος δὲ τὴν Συμμάχου παραθεὶς ἐρμηνείαν φησὶν· τὸ διηνεκὲς τῆς ἀκμῆς καὶ ἀμάραντον οἰκεῖον αἰώνιον ζωῆ παραβαλλόμενον δρόσοις ἐωθιναῖς, ὡσπερ ἡ λυθεῖσα ζωὴ σκιᾶ παρεβάλλετο κλινομένη, Ὡμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, καὶ τὰ ἐξῆς. 200 Ps 109,4 Αἰώνιος ἱερεὺς ὁ ζῶν αἰωνίως, βέβαιος ἱερωσύνη καθάπερ ὄρκω βεβαιωθεῖσα, τύπος ὁ Μελχισεδὲκ οὐ μὴ δηλοῦται θάνατος εἰς σημεῖον τοῦ μηδὲ ὄντος θανάτου· ἄρτι δὲ βασιλεὺς δηλωθεὶς, νῦν καὶ ἱερεὺς ἐπιδείκνυται ὅπερ ἀδύνατον ἐν Ἰσραὴλ καὶ νόμῳ. ὑποτετύπωτο δὲ ἐν Μελχισεδὲκ καὶ τοῦτο. 201 Ps 109,7 Δῆλον γὰρ ὡς Χριστὸς καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ὕψωσιν ὑψωθῆναι ἦν ὑψηλός, ἄτε δὴ ὦν ἐν μορφῇ θεοῦ καὶ καταβάς ἐξ οὐρανοῦ. ταπεινότητος δὲ σύμβολον ὁδοιπορεία καὶ ποτὸν ὕδωρ ἐκ ποταμοῦ· καὶ ὀρώμεν γε πεζοποροῦντα τὸν κύριον καὶ ποτὸν ὕδωρ αἰτοῦντα τὴν Σαμαρείτινι.

202 Ps 110 arg. Λέγεται ἐν τῷ παρόντι διὰ βραχέων ὁ ὕμνος, καὶ διὰ τῶν εἴκοσι δύο στοιχείων τῶν Ἑβραίων αἱ πρῶται φωναὶ τῶν στίχων προΐασι κατὰ τὴν Ἑβραΐδα ἀπὸ πρώτου μέχρι τελευταίου τουτέστιν ἀπὸ τοῦ Ἄλεφ ἕως τοῦ Θαῦ, γραμματικὴν εὐπρέπειαν ἐχούσης τῆς τοιαύτης συνθέσεως καὶ προ καλουμένης εἰς ἐμπειρίαν γραμμάτων καὶ βιβλίων μάθησιν, καθὸ καὶ εὐθὺς ἐναργῆ προτρέπουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ νόμου μελέτην οἱ ψαλμοί, παραγγείλαντος ἄνωθεν καὶ τοῦ Μωυσέως ταύτῃ καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καταστήσαι κελεύσαντος καὶ τοὺς παῖδας διδάσκειν τὸν νόμον, ὅτι καὶ δι' ἀκοῆς εἶχον τὴν μάθησιν, οὐ διὰ πνεύματος τὴν σοφίαν ὡς οἱ κατὰ Χριστὸν τελειούμενοι.

203 Ps 111,9 Τὴν δικαιοσύνην τοῦ μακαριζομένου μὴ σβέννυσθαί φησι μηδὲ ἄχρι τοῦ παρόντος ἴστασθαί ἀλλὰ καὶ παρεκτείνεσθαί καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ἐν ᾧ αἰῶνι τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ, τουτέστιν ἡ βασιλεία ἧς καταξιοθήσεται τυχῶν τῶν σωτηρίων ἐπαγγελιῶν. σύνηθες γὰρ τῇ γραφῇ τὴν βασιλείαν Κέρας ὀνομάζειν.

204 Ps 113,16 Ἀλλὰ καὶ δίκαιον τοὺς ὡς καλλίω σέβοντας καὶ θεῖα νομίζοντας τὰ ἄψυχα εἰς ὅμοιον αὐτοῖς καταστήναι. καὶ οὐκ ἂν αὐτοῖς τοῦτο δικαίως φανεῖται κατὰ ἀλλ' εὐχῆς ἄξιον τὸ θεοὺς γενέσθαι, καθάπερ οἴονται καὶ ἔχειν ὃ θαυμάζουσιν.

205 Ps 115,2 Κενὸν γὰρ καὶ διάψευσμα ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι, ὅτι καὶ εἶναι δοκῶν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἐν εἰκόνι ζωῆς μᾶλλον ἢ ἐν ἀληθείᾳ στρέφεται. 206 Ps 115,7¹⁰ Λύσεως δεῖ τῶν ἐν ἄδου δεσμῶν, ἴν' ὁ ζώντων θεὸς καὶ μὴ νεκρῶν θεὸς ἡμῶν εἴη καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ λειτουργοὶ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἐκκλησίᾳ εἰς ἣν ἐπανερχόμεθα τοὺς θανάτου δεσμοὺς ἀποφεύγοντες.

207 Ps 117,7⁹ Θαρρεῖ μὲν ὡς ἐπακουσθεῖς, ἐλπίζει δὲ ὡς τῆς βοηθείας τευξόμενος· ῥώννυται δὲ τῇ ἐλπίδι πρὸς τὸ μὴ δεδοικέναι τὰς ἀνθρώπων ἐπιβουλάς μηδὲ θαυμάζειν τὰς ἐκείνων δυνάμεις ἀλλὰ προορᾷ τὴν πτώσιν αὐτῶν. ταῦτα δὲ πάσαι μὲν ἦν περὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐπικειμένων αὐτῷ τῶν ἄλλων ἔθνων (εἴρηται δὲ ὑπερβολικῶς ὁ λόγος), μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τὴν ἐξ ἔθνων ἐκκλησίαν πολεμουμένην ἐπαναστάσει τῶν ἀπιστῶν. οἱ γὰρ ἐν ἐκάστῳ ἔθνει πεπιστευκότες τοὺς παρὰ τῶν ἀπιστούντων θορύβους καὶ κινδύνους ὑπέμενον, ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι κάκεινοι τῷ θεῷ τεταρρηκότες τοὺς ἀντιπάλους ἐνίκησαν. 208 Ps 117,10.11 Οἱ μὲν πολεμοῦντες τοῖς θεῷ δουλεύουσιν ἀνθρωπίνῃ τε ἐπαίρονται δυνάμει καὶ ἀνθρωπίναις ἡγεμονίαις, οἱ δὲ θεοῦ σέβας ἐλόμενοι τῇ θεοῦ βοηθείᾳ θαρσύνονται καὶ ταύτην ἀπάσης ἰσχύος ἰσχυροτέραν εὐρίσκουσι· καὶ περιφανέστατά γε οἱ Χριστοῦ δι' ὀνόματος τοῦ κυρίου μόνον πρὸς τοῖς ὄρατοῖς καὶ τοὺς ἀοράτους πολεμίους ἀμύνονται. 209 Ps 117,27a Τὴν τοῦ κυρίου σαφῶς ἐπιφάνειαν ὕμνεῖ, δι' ἧς ἡ σωτηρία τοῖς πᾶσιν ἀποκαθίσταται, θεὸν τε εἰπὼν κατὰ τὸ πατρικὸν καὶ κύριον κατὰ τὸ υἱοῦ ὄνομα, διότι καὶ ὁ κύριος θεὸς καὶ ὁ θεὸς κύριος, ἐπιφανεῖς τε ὡς κύριος ἐκυρίευσεν ἡμῶν τε αὐτῶν εἰς ζωὴν κατὰ τὸ Ἴνα νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσει, καὶ τῶν ἐναντίων εἰς κόλασιν κατὰ τὸ καταργεῖν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. 210 Ps 117,27bc Σύστασιν ἑορτῆς προστάττει διὰ πλήθους ἱερέων ἐπιτιθεμένων τῷ θυσιαστηρίῳ μέχρι τῶν κεράτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐξοχῶν. ἐπὶ δὲ τὰ ἡμέτερα ἱερεῖα προΐων ὁ λόγος δηλοῖς τοὺς κατὰ τύπον Χριστοῦ παριστάντας ἑαυτοὺς θυσίαν

ζῶσαν τὴν ὄντως εὐάρεστον θεῶν, ὧν καὶ τὸ πλῆθος ἀνα πληροῖ τὸ θυσιαστήριον ἄχρι πρὸς τὸ ἀκρότατον ὕψος τὸ συναπτόμενον τοῖς οὐρανίοις ἀγγέλοις, διὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἢ τὰ τε οὐράνια πρὸς ὕψος ἀνέχει καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἀνυψοῖ θυσιαστηρίου τρόπῳ δεχομένη τοὺς θεῶν προσιόντας.

211 Ps 118,1bc Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μὴ πορευθέντες ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν μὴ στάντες ἀλλὰ τὸν νόμον ἐλόμενοι καὶ τὴν ἐν τούτῳ πορείαν. ἄμωμον δὲ οὐ τὸ παντάπασι ἀπερίπτωτον μώμοις καὶ ἁμαρτήμασι λέγει. Χριστῷ γὰρ τοῦτο ἀπέκειτο καὶ τοῖς Χριστοῦ μετόχοις δι' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκείνοις τὸ ἄμωμον ἐν τοῖς κατὰ δύναμιν ἐκρίνετο συγγνώμη τῇ παρὰ θεοῦ καὶ οὐκ ἀκριβείᾳ τῇ περὶ τὰ προστάγματα. οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ θεὸς τὸ μὴ δυνατόν, ἀλλὰ νομοθετεῖ διελέγχων τὸ ἐνδεές, συγχωρεῖ δὲ τὸ ἀσθενές ἐγνωκῶς καὶ τῇ τότε ἔτι μελλούσῃ μετουσίᾳ Χριστοῦ, τοῦ δυνατοῦ θεοῦ, πορίζων τὴν σωτηρίαν. ἡμῖν οὖν ἀρμόττει τὸ ἄμωμον βιοῦσι κατὰ Χριστόν. 212 Ps 118,5 Ἐπειδὴ πλεῖστα ἦν πρὸς ἀρετὴν ἐναντιώματα εἰκότως καθάπερ ὁδοῦ πταίσματα, τὴν τούτων ὑφαίρεσιν αἰτεῖ. οὕτω γὰρ ὁδὸς εὐτρεπίζεται τῶν ἐμποδισάντων ἀναιρουμένων κατὰ τὸ Διαρρίψατε ἐκ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ μου τὰ σκῶλα· οἷον ἐγένετο τῷ θεῷ Δαυὶδ σκῶλον ἢ γυνὴ καὶ ἢ τοῦ θεάματος οὐκ ἐν καιρῷ περιπτώσις, ἄλλω δὲ ἔδεσμα πρὸς ἡδονὴν ὀφθὲν οἷον τῷ Ἡσαΐ, ἄλλω δὲ δόξα ὡσπερ τῷ Σαούλ, ἄλλω δὲ κτήμα ὡσπερ τῷ Ἀχαάβ· πρὸς ἅπερ ἅπαντα θεοῦ τοῦ ἐτοιμάζοντος εἰς τὴν ὁδὸν δεῖ, ἥτις ἀποσκευάζοιτο ταῦτα καὶ τὴν φιλόκαλον προθυμίαν περιέποι † τὰ βιαιότερα τῆς προθέσεως ἐφέλκοντα καὶ οἷον ἀνικμάζοντα διὰ τὸ τῆς φύσεως ἐπιρρεπές. 213 Ps 118,6 Ἡμῖν δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον ἀφορῶσιν ἔσται τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι, ἐπειδὴν συνηρμοσμένους αὐτῷ θεωρῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπανταχῇ καὶ μηδαμῇ μετατιθεμένους πρὸς τὴν σάρκα μηδὲ ἐκ μετεώρου πτώσεως κατενεχθέντας. 214 Ps 118,7b.8a Ἐν τῷ μεμαθηκέναι με τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου τὰ δικαιώματά σου φυλάξω. σύνεσιν αἰτεῖ, φησί, καὶ ταύτην οὐκ ἄκαρπον ἔξιν ἐπαγγέλλεται. οὐ γὰρ μαθήσομαι μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ φυλάξω τὰ δικαιώματά σου. 215 Ps 118,10 Ἀκύλας φησὶ Μὴ ἀγνοηματίσης με [πρὸς ὅπερ ἐροῦμεν]. ἐπιθυμία τῇ περὶ τὸν νόμον χρώμενος δέδοικε τὴν ἀσυνεσίαν ἢ πολλοῖς τὴν σπουδὴν εἰς τούναντίον περιίστησιν. καὶ ἐν οἷς δοκοῦσι κατορθοῦν, ἐσφάλισαν κατὰ τὸ λεγόμενον παρὰ Σολομῶνι Ἔστιν ὁδὸς ἢ δοκεῖ παρὰ ἀνθρώποις ὀρθὴ εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς ἔρχεται εἰς πυθμένα ἄδου. 216 Ps 118,12b Οὐ γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς μνήμης ἢ σύνεσις ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θείου φωτισμοῦ· δικαιώματα δὲ τὰ δικαιῶσαι δυνάμενα. 217 Ps 118,21 Μήτηρ παρανομίας ὑπερηφανία. διὰ γὰρ ταύτην οὐκ ἀνέχονται ὑπακούειν προστάγμασι θεοῦ, οἷός ἐστιν ὁ ἀπειθῆς λαὸς λέγων Οὐ κυριευθησόμεθα καὶ οὐχ ἥξομεν πρὸς σὲ ἔτι. τοῦτο δὲ λέγει τὴν αὐτοῦ προθυμίαν ἐπιδεικνύς θεῶ τὴν πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἐντολῶν. ὅτι συνήσιν ἐνόχους, ἐπιτιμήσει τοὺς δι' ὑπερηφανίας ἀπειθεῖς καὶ ἀνυποτάκτους. 218 Ps 118,22.23 Εὐχεται τὴν ἀληθῆ φυγεῖν ἀδοξίαν τὴν παρὰ θεῶ ἢν φοβερωτάτην ὁ κύριος ὑποδείκνυσι λέγων ἐπαισχυνθήσεσθαι τοὺς ἐπαισχυνθέντας αὐτόν· οὗ δὲ τὸ ἐναντίον ἐνδεικνύμενος ὁ νόμιμος οὗτος ἄνθρωπος ἐνταῦθα λέγει χλευαζόμενος ὑπὸ μεγάλων καὶ ὑπερηφάνων μὴ ἀφίστασθαι τῆς τῶν ἱερῶν λογίων μελέτης καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν διορθώσεως, καὶ μικρὸν ὕστερον Ἐλάλουν, φησὶν, ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων καὶ οὐκ ἠσχυνόμην· οἷός ἐστι καὶ ὁ Παῦλος λέγων Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον. 219 Ps 118,25 Ὅπερ αὐτὸς λέγει θυσίαν εἶναι θεῶ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην, τοῦτο νῦν πεπληρωκέναι φησὶ καταγαγῶν τὴν ψυχὴν ὡσπερ εἰς ἔδαφος καὶ ταπεινωθεὶς ἐκουσίως, ὡς περὶ τῆς ἀκουσίως λέγει ταπεινώσεως τὸ Ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἢ ψυχὴ ἡμῶν, ἐκολλήθη εἰς γῆν ἢ γαστήρ

ἡμῶν. προσαγαγῶν οὖν ἑαυτὸν ὡς προσήκει ταπεινόν, ἀμοιβὴν ζητεῖ παρὰ θεοῦ τὴν ἐπὶ βίον ἔννομον ἀγωγήν καὶ τὴν κατὰ λόγον θεοῦ ζωὴν. ταπεινοῦ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ μὴ ἐφ' ἑαυτοῦ τίθεσθαι τὴν ἀγαθὴν ζωὴν ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ζητεῖν. 220 Ps 118,26.27 Μέγα τὸ πάντα πράττειν ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς θεοῦ καὶ λέγειν ταῦτα καὶ διηγῆσθαι καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις αἰτεῖν ἀποκάλυψιν διορθωτικὴν ἢ βεβαιωτικὴν, περιέσεσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὴν εἰς ἄλλους ὠφέλειαν ἐκ θειοτέρας συνέσεως διαλεγομένῳ καὶ τὴν θαυμασίαν εὐεργεσίαν ἐξαγγέλλοντι τὴν θεοῦ τὴν τοῖς ὅσια πράττουσιν ἀποκειμένην. ὁ γὰρ τὰ περὶ δικαιοσύνης διδάσκων διδάσκει καὶ τὰ περὶ τοῦ τέλους, ὅπερ ἀπόκειται αὐτῇ, θαυμασίου τινὸς ὄντος καὶ παραδόξου ὅτι θεὸς μεγάλως καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἀμείβεται. διελέγετο καὶ Παῦλος περὶ ἐγκρατείας καὶ δικαιοσύνης καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ὡς ἔμφοβον γενέσθαι τὸν ἡγεμόνα. Ἄντι δὲ τοῦ Ἄδολεσχήσω ὁ μὲν Ἀκύλας Ὀμιλήσω, ὁ δὲ Σύμμαχος Ἐξηγήσομαι. 221 Ps 118,36 Ἐγκειμένης τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος, θεοῦ δεῖ τοῦ μετακινούντος αὐτὴν ἐπὶ τὰ δίκαια προστάγματα, τουτέστιν ἐνάξοντος τὸ προαιρετικὸν ἡμῶν οἰκονομίαις τε καὶ πραγμάτων καὶ θείου πνεύματος ἐλλάμψει. 222 Ps 118,37 Ματαιότης ἐστὶν ἡ περὶ τὰς θεὰς μανία, ἡ περὶ τῶν μηδὲ ὄντων θεωρία, καὶ ἡ κατὰ διάνοιαν δὲ ἄτοπος φαντασία ἣν καὶ σαφηνίζει ὁ Παῦλος λέγων Ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ. ὅρα ματαιότητα νοῦς λεγομένην ὅταν ἔχη τις νοῦν καὶ τούτῳ μὴ χρήσεται πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν θεωρίαν, ἀλλὰ παρέχει αὐτὸν τῷ δεσμεύοντι σατανᾷ. τοῦτο τοίνυν εὐχόμενός φησιν Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητας· τοῦτο γὰρ χάρις θεοῦ. οὕτῳ γὰρ δυνήσεται τῆς τοιαύτης κατανοήσεως ἀποστάς ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ ζῆσαι, αὐτὴν βαδίζων καὶ πρὸς αὐτὴν ζωοποιούμενος· ἅμα γὰρ τὸ ὁδὸς εἶναι καὶ ζωὴ ἐστίν. διὸ φησιν ὁ σωτὴρ Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ζωὴ. 223 Ps 118,40b Καὶ ἐπεὶ δικαιοσύνη τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, ὁ ἐν υἱῷ ζῆσαι βουλόμενος τοῦτό φησι· Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. 224 Ps 118,50 Μόνον φησὶν ἰκανὸν ἡμᾶς ἐν ταῖς κακώσεσι παραμυθεῖσθαι τὸ ζωῆς ἀληθινῆς ἔχειν ἐπαγγελίαν· τοῦθ' ἡμῖν ἐπιτέλεσον. Εἰ γὰρ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μόνον ἐν Χριστῷ ἠλπιότες ἐσμέν, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν, ὅτι καὶ κακούμεθα νῦν καὶ οὐκ ἐπ' ἐλπίδι μελλούσης ζωῆς. ζωὴ δὲ ἡ μέλλουσα ἐστὶν ἀναζώωσις, καθὸ τὴν ψυχὴν ἰδίαν ζωὴν οὐδὲ ἀληθῆ ζωὴν εἶναι μανθάνομεν, εἴπερ οὐκ ἄνθρωπος ἡ ψυχὴ. εἰ γὰρ ἐν τῇ καθ' ἑαυτὴν ζωῇ τὸ ἀληθὲς εἶχε τοῦ ζῆν, οὐκ ἀναζώωσεως τὸ τεθνηκὸς ἐδεῖτο. διὸ καὶ ὁ κύριος τοὺς τεθνεώτας θεῷ ζῆν εἶπεν ὡς οὕτω τὸ ζῆν ἔχοντας πλὴν ὅσον ἐν δυνάμει θεοῦ τοῦ ζωοποιήσαντος· καὶ ἀπολωλέναι φησὶν ἑαυτοῦς, εἰ μὴ τῆς ἀναστάσεως τύχοιεν, λέγων ἀναστήσειν τοὺς ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ τὸ ἐν ἐξ αὐτοῦ ἀπώληται. καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως φησὶν Εἰ μὴ ἔστιν ἀνάστασις νεκρῶν, ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. οὐ γὰρ ἀσώματον ἀπ' ἀρχῆς ζωὴν ἔδωκεν ὁ θεὸς τῇ ψυχῇ, ἀλλ' εὐθύς τὴν ἐν σώματι, εἰς τὸ σῶμα τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς ἐμφυσήσας. 225 Ps 118,53 Τῷ μὲν ἀμαρτωλῷ γέλοιον ἦθος ἡ θεοσεβεία, τῷ δὲ θεοσεβεῖ φρικτὸν παρανομία, διότι προορᾷ τὸ φοβερὸν τῆς τιμωρίας. 226 Ps 118,54 Ἐμοὶ δέ, φησί, καὶ παραμυθία μόνη τὸ πρὸς τὰ σὰ βλέπειν κρίματα καὶ εὐθυμία τὰ προστάγματά σου δι' ὠδῆς ἀναλαμβανόμενα καὶ εἰς εὐφροσύνην ἄγοντα τῇ μελωδίᾳ. καὶ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν οἰησάμην ὡς ἐν ξένη καὶ ἀλλοτρία κατοικήσει καὶ μηδὲν ἀγαθὸν ἔχειν ἀληθὲς δυναμένη, διότι τῷ ξένῳ τὰ οἴκοι ποθινὰ καὶ πρὸ τῆς εἰς ταῦτα ἐπανόδου πάντα λυπηρά. 227 Ps 118,73 Θεὸς δὲ οὐ πλάστου δίκην ἀνθρώπου διαπλάττει κἂν πλάττειν λέγεται, ἀλλ' οἶον ἂν τις πλάττων ἐργάσεται, τοιοῦτον ἀποτελεῖ δυνάμει τῇ τὸν τοιόνδε σχηματισμὸν ἐνεργούσῃ· καὶ ἐπ' ἐκείνην δὲ τὴν πρώτην πλάσιν

ἀναφέρεσθαι δεῖ τὰς νῦν λεγομένας πλάσεις, οἷον καὶ τὸ Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε· καθὼ καὶ Ἰὼβ λέγει τὸ Πηλὸν με ἔπλασας, τὴν ἐν τῷ Ἀδὰμ πηλοπλαστίαν δηλῶν ἐφ' ἑαυτοῦ. Αἴτησις δ' ἐπὶ τῆς ποιήσεως εὐχαριστία, μαλ' ἀκολούθως ἢ τῆς νοητικῆς δυνάμεως τῆς συνιέναι ποιούσης τὰς ἐντολάς. περὶ ταύτης καὶ ὁ Παῦλος φησι Νόει ἃ λέγω· δώσει γὰρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν. ἀκόλουθον δὲ ὡς πρὸς δημιουργὸν τὸ αἶτημα οἰονεῖ· τοῦ σοῦ φρόντισον ποιήματος καὶ τελείωσον τῇ νοήσει τὸ ζῶον τὸ νοητικόν· καὶ ὁ πρὸς οἰκείωσιν τὴν σὴν παρεσκευάσας, τοῦτο διὰ τῆς σῆς γνώσεως τῶν βουλημάτων οἰκείωσαι. ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς προστάγματος ἄνθρωπος ἐδεήθη ὁ τῶν πολλῶν ἐπιταγμάτων αὐτῷ ἀνεπιδεῆ καθίσθη τὸν νοῦν, καὶ δὴ ἀποσφαλεῖς ἐκείνου πλειόνων δεῖται τῶν τὴν μείζονα πληρούντων ἔνδειαν. 228 Ps 118,74⁷⁶ Χωρὶς γὰρ τῆς ἐν πολλοῖς πονηροῖς γυμνασίας καὶ παρ' ἐλπίδα γινομένης θεοῦ βοηθείας οὐκ ἔστι βεβαίως ἄνθρωπον ἐν ἀρετῇ παγῆναι. εὐσάλευτοι γὰρ ἀγῶνος ἐπελθόντος οἱ ἀναγώνιστοι. τὴν οὖν ἐκ τῶν πολλῶν κακοπαθειῶν βεβαίωσιν ἐν αὐτῷ ἐπιγνοῦς, τὴν βεβαιωτικὴν θεοῦ πρόνοιαν ἀνυμνεῖ· εἶτα δὴ τὴν ἐκ τῶν πόνων ἀνάπαυσιν αἰτεῖ λέγων Γενηθήτω δὴ τὸ ἔλεός σου τοῦ παρακαλέσαι με κατὰ τὸ λόγιόν σου τῷ δούλῳ σου. 229 Ps 118,83 Ἴσως νεκροὶ μᾶλλον ἢ ζῶντες ὑπὸ τῶν κακώσεων γίνονται οἱ δίκαιοι ὡς ἀσκοῖς ἐοικέναι μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις ἀποψυχόμενοι καθάπερ πάχνη περιπηγνυμένη, τὸ δὲ θερμὸν καὶ πρακτικὸν προαιρούμενοι, ὡς ἀλλαχοῦ λέγει Ἐκάθισάν με ἐν σκοτεινοῖς ὡσεὶ νεκροὺς αἰῶνος· ἀλλὰ καὶ ἐν τοσοῦτοις γινόμενος, φησί, τῆς θεοδιδάκτου δικαιοσύνης οὐκ ἀφιστάμην, ὡσπερ Ἰωσήφ τὴν δικαίαν σωφροσύνην φυλάττων. 230 Ps 118,86.87 Ἐντολάς τὰς ἐπαγγελίας καλεῖ. θαρρῶν, φησί, ταῖς σαῖς ἐπαγγελίαις καὶ τῇ τούτων ἀληθείᾳ ζητῶ τὴν παρὰ σοῦ τοῦ θεοῦ μου βοήθειαν. 231 Ps 118,88 Μὴ ἐκδοθῆναι ταῖς τῶν ἐπιβουλεύοντων χερσὶν εἰς θάνατον ἀξιοῖ, ζωὴν αἰτῶν οὐπω τὴν αἰωνίαν ἀλλὰ τὴν παροῦσαν. οὐχ ὡς τέλος ταύτην αἰτεῖ ἀλλ' ὡς ἀγαθοῦ τέλους συναίτιον ἐσομένην, ὅτι ζήσας φησί Φυλάξω τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα, δι' ὧν καὶ τὴν αἰώνιον ἔστι περιποιήσασθαι ζωὴν. 232 Ps 118,93 Τοῖς σοῖς νόμοις ἔψομαι, φησίν. ἔξω γὰρ ἐν αὐτοῖς τὴν ζωὴν, καθὰ δὴ μοι καὶ εἴρηκας ὅτι Ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ζῶν οὖν μόνος ὁ δίκαιος κἂν τεθνηκέναι δοκῆ, νεκροὶ δὲ οἱ ἄδικοι κἂν ζῆν φαίνονται. οἱ μὲν γὰρ ἔχουσι τὴν τῆς ζωῆς σύστασιν ἐν αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, οἱ δὲ ταύτην οὐκ ἔχοντες τοῖς οὐ παρ' ἑαυτῶν ἀλλ' ἔξωθεν κινούμενοι ἀψύχοις ἐοίκασιν, ὅτι δὴ τὸ ζωτικὸν αὐτῶν ἔξωθεν, καὶ οὐδὲ μίαν ζωὴν ἔχουσι ἐν αὐτοῖς. διὸ καὶ ὁ κύριος αὐτὸς ὧν ἢ ὄντως δικαιοσύνη ἑαυτὸν τε ἀποφαίνει τὴν ζωὴν, καὶ τοὺς μὴ μετέχοντας αὐτοῦ ζωὴν οὐκ ἔχειν φησὶν ἐν ἑαυτοῖς· καὶ ὁ γε θάνατος τοῦ σωτήρος οὐ ζωὴ μόνον ἐστὶν ἀλλὰ καὶ ζωοποιὸς ἀνθρώπων ἐπιλύσει θανάτου γενόμενος. 233 Ps 118,97 Οἱ μὲν ἄδικοι καὶ τυφλώττουσι πρὸς τὸ τῆς δικαιοσύνης κάλλος καὶ τῶν περὶ αὐτῆς λόγων τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπὲς οὐ καθορῶσιν, ὁ δὲ τούτους ἐλόμενος καὶ τούτων εἶναι βουληθεῖς, οὗτος καὶ μόνος ἐν συνέσει καθίσταται, ὅτι καὶ μόνος τοῖς ἐρασταῖς ἑαυτῆς ἢ σοφία τὸ ἴδιον κάλλος ἀποκαλύπτει κατὰ τὸ Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ τιμήσει σε· τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ. 234 Ps 118,99.100 Πάντα διὰ μελέτης ἐν ἀνθρώπῳ καλὰ, ὅθεν καὶ τῇ τῆς μελέτης ἐπιτάσει συνεπεκτείνετο, ὡς διὰ ταύτης ὑπερβαίνειν τὸν πρεσβύτερον καὶ τὸν νέον καὶ τὸν μαθητὴν τοὺς διδασκάλους. 235 Ps 118,107 Ταπεινὸν καὶ ὑπήκοον ἑαυτὸν παριστὰς τὴν ἐπὶ τούτῳ σωτηρίαν αἰτεῖ παρὰ θεοῦ τοῦ ταπεινοῖς διδόντος χάριν καὶ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐπαγγειλαμένου τὸν ἔλεον. 236 Ps 118,109.110 Μείζων τῆς προθυμίας ἀπόδειξις τὸ καὶ διὰ κινδύνων ἰόντα μὴ ἀφίστασθαι τοῦ νόμου καὶ ἐν ἐπιβουλαῖς ὄντα μὴ ἀφέλκεσθαι τῶν δικαίων ὀργῇ καὶ

παροξυσμῶ τῷ πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας, ὡς οὐκ ἐπλάνησε τὸν Δαυὶδ ἢ τοῦ Σαοὺλ ἐπιβουλή πρὸς τὸ ἀμύνασθαι πρὸς τὸ προσῆκον. 237 Ps 118,111 Ἐπέτεινε τὴν ἔνδειξιν τῆς περὶ νόμον σπουδῆς, ὅποτε κλῆρον ἴδιον ἔφη τεθεῖσθαι τὸν νόμον, οὐ πρόσκαιρον ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐν τούτῳ προσελλόμενος ζῆν ὡς οὐχ ὑπὸ τι ζυγὸν ἀνάγκης ἀλλ' ἀγίως ἐν εὐφροσύνῃ ψυχῆς. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ μόνιμον καὶ δυσμετάστατον ὅπερ εὐφροσύνῃ πράττεται. 238 Ps 118,113 Εἰ καὶ μὴ μισητοὶ καθὸ ἄνθρωποι, καθὸ καὶ θεῶ μισητοὺς λέγεσθαι τοὺς τοιοῦτους οὐκ ἀνάξιον θεῶ κατὰ τὸ Ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, ὥστε ἀπόδειξις μεγίστη τοῦ τὸν νόμον ἀγαπᾶν τὸ μισεῖν τοὺς παρηλλαγμένους τοῦ νόμου· διὸ καὶ τῷ Ἰωσαφὰτ ἢ πρὸς τὸν τοιοῦτον φιλία μέμψις ἐγένετο διὰ τοῦ προφήτου, ὅτι τὸν ὑπὸ θεοῦ μισούμενον ἠγάπα. 239 Ps 118,118.119 Θεοῦ μίμησιν ἐνδείκνυται. εἰ θεῶ τε ἐξευτέληται πᾶς ὁ τῶν δικαιωμάτων ἀποστατῶν ἐπὶ ματαίοις ἐνθυμήμασι, καὶ αὐτῷ καταφαίνονται στεμφύλων ἢ σκωρέας οὐδὲν τιμιώτεροι· διὸ καὶ πρὸς ἀγάπην τῶν θείων διατάξεων ἐπεγείρεται, τὸ μάταιον τῶν φαύλων εἰς προτροπὴν τῆς περὶ τὸ καλὸν ἐπιμελείας λαμβάνων. Ἡ δὲ Ε ἔκδοσις εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν. 240 Ps 118,122 Ἀνεξικακία θεοῦ τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦσθαι ποθεῖ, περιμένοντος αὐτοῦ τὴν ἔτι μέλλουσαν ἀγαθουργίαν οἷον ἐγγυωμένου ταύτην ὡς ἐκπληρωθησομένην, καθάπερ οἱ τοὺς ὀφείλοντας ἐγγυώμενοι πρὸς τὸ μὴ ταῖς ἀπατήσεσι χαλεπῶς ὑποπίπτειν. Σύμμαχος Ἀνάδεξάι με τὸν δοῦλόν σου εἰς ἀγαθόν, ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων Ἐγγύησαι ἐκδεδώκασιν. 241 Ps 118,129 Οἱ μὲν ἄλλοι, φησί, χρυσίον θαυμάζουσι καὶ λίθους τιμίους, ἐγὼ δὲ θαυμάσιον καὶ μόνον καλὸν ἐπιστάμενος τὰ θεῖα προστάγματα τοῦτον ἔχομαι καὶ θησαυροῦ παντὸς μᾶλλον διαφυλάττω. 242 Ps 118,130 Διανοίξεως δεῖται τὰ λόγια· διὸ καὶ ὁ κύριος διήνοιξε τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ τὴν δι' ἡδονῆς ἢ δόξης ἀπάτην ἀφίστησιν ἢ διὰ τῶν λόγων ἐνδιδομένη σύνεσις. 243 Ps 118,134 Τοῦτο δὲ αἰτεῖ, ἐπειδὴ καὶ δύσκολος ἐν ταραχαῖς καὶ λύπαις ἢ περὶ τὸν ὑγιῆ λόγον ἀκρίβεια. 244 Ps 118,139 Ὅρα τὴν ἔχθραν ἢ ἔχουσιν οἱ δίκαιοι. αὕτη δὲ ἦν πρὸς τὴν ἀδικίαν αὐτῶν καὶ τὴν λήθην τοῦ νόμου. 245 Ps 118,141 Δύναται μὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸν Δαυὶδ τὰ ἐγκείμενα λέγοντα αὐτὰ περὶ ἑαυτοῦ. βραχύτατος γὰρ ἦν πάντων τῶν Ἰεσσαὶ παίδων ἀλλὰ καὶ ἐξουδενώμενος. πάντων γοῦν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παραληφθέντων ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς ἣν ἠυτρέπισε Σαμουὴλ ἐστίαν, ὁ Δαυὶδ ἐν τοῖς προβάτοις τοῦ πατρὸς ἦν οὐ παραληφθεὶς εἰς τὴν εὐωχίαν· ἀλλὰ καίτοι νεώτερος ὢν καὶ ἐξουδενώμενος τὴν βασιλείαν αὐτὸς ἔσχε ψήφῳ θεοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἐπελέληστο τὰ τοῦ θεοῦ δικαιώματα. νεώτερος δὲ καὶ ὁ τοῖς θείοις λόγοις στοιχειούμενος καὶ ἐξουδενώμενος διὰ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτόν, καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δὲ λαὸς κληθεὶς μετὰ τὸν πρεσβύτερον καὶ πρωτότοκον Ἰσραὴλ φθέγγεται τὸ προκείμενον ῥητόν. ἐξευτελίζουσι γὰρ αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς ἀλήστῳ μνήμῃ φυλάττοντα τὰ δικαιώματα τοῦ θεοῦ. 246 Ps 118,162 Ἔχει μὲν καὶ τὸ ἴδιον τοῦ Δαυὶδ ὁ λόγος, ὅτι μάτην καὶ κατὰ φθόνον ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ διωκόμενος φόβῳ τῷ πρὸς θεὸν ἐπέσχε τὸ ἀμύνασθαι· διήκει δὲ καὶ εἰς τὸ κοινόν, ὅτι τῶν ἀρχοντικῶν πολέμων οὐκ ἔστιν ἐτέρως ἀβλαβεῖς ἀπαλλάττεσθαι μὴ οὐχὶ φόβῳ θεοῦ φρουρουμένου. 247 Ps 118,173 Μετὰ τὴν τῆς σοφίας δόσιν πάλιν αὐτὴν ἐκ κινδύνων σωτηρίαν αἰτεῖ· μισθὸν καὶ τοῦτο τῆς περὶ τὸν θεῖον νόμον ἐκουσίου σπουδῆς. 248 Ps 118,174.175 Ὅντως ἄρα τὴν αἰώνιον σωτηρίαν ἄρτι μὲν ἔλεγε προσδοκᾶν, νῦν δὲ καὶ ποθῶν αὐτῆς τοῦ νόμου μελέτης ταύτην πεποιῆσθαι σκοπόν. ἀναζήσεσθαι γὰρ δὴ καὶ αἰνέσειν θεὸν λέγει τοῖς πανσόφοις αὐτοῦ κρίμασιν εἰς τοῦτο βοηθηθεῖς, ὁ δὴ ἐστὶ Χριστὸς ἀντ' ἀνθρώπων εἰς τὸν σωτήριον ἀνθρώποις θάνατον καταβαίνων καὶ τῷ παθεῖν ἐξωνούμενος τοὺς ἐν πάθει καὶ τοὺς

ἀποθνήσκον τας διὰ τοῦ θανάτου λυτρούμενος· ᾧ καὶ ἀκολούθως ἐπάγεται τὸ Ζήσεται ἡ ψυχὴ μου, καὶ τὰ ἐξῆς.

249 Ps 119,2 Τοῦτο ἦν μὲν εὐθύς μετὰ πρώτην ἀπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δόλω τὸν ἀδελφὸν ὁ Κάϊν κατέβαλεν, ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ παντός αἰῶνος τοῦ παρόντος, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τῷ παρόντι πράγματι δείκνυται. τοῦτ' οὖν καταπονούμενος καὶ θλιβόμενος ὁ πρὸς θεὸν ἀφορῶν ἄνθρωπος τῆς ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν αἰτεῖ. οὐ προορᾷ τὴν παῦλαν ἐσομένην τότε, ἐπειδὴν ἀναβιβασθῆ πρὸς τὴν τῆς εἰρηνικῆς πόλεως οἴκησιν καὶ τὴν σὺν ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς πολιτείαν. 250 Ps 119,5 Δηλοῖ δὲ ἄλλος καὶ τὴν ἀλλόφυλον χώραν ἐξ ἑνὸς μέρους, εἰς ἣν ἐκπεσὼν παρώκησεν ὁ Ἰσραήλ, καὶ τό γε ἐπὶ μακρότατον παρατεῖναι τὴν παροικίαν αὐτοῦ. προφητεύων ἐν ὄδυσμῷ τοῦτο ἐκφέρει ὡς ἐφικνεῖσθαι καὶ τῆς νῦν καθεστῶσης· αὕτη γὰρ ἡ μακροτάτη. 251 Ps 119,7 Οἱ μὲν γὰρ ἀγαθοὶ καὶ θεοσεβεῖς τὸ ἐξ αὐτῶν καὶ μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύουσιν, ὅποτε μὴ κριτικῆς δέοι τιμωρίας ἦν κατὰ Χανααίων καὶ Ἀμορραίων ἐπέταττεν ὁ θεὸς τὴν φιλίαν ἀπαγορεύων τὴν πρὸς αὐτούς· οἱ δὲ φαῦλοι καὶ θεὸν ἀγνοοῦντες οὐδέ ποτ' ἂν ἀγαθοῖς εἰς φιλίαν συμβαῖεν, ἀλλὰ βδελύττονται θεοσεβείαν καὶ τὸ χρηστόν τι παρὰ τῶν θεοσεβῶν οὐκ εὐμενῶς ἀποδέχονται οὐδὲ ἡμεροῦνται τῇ παρ' ἐκείνων φιλανθρωπία.

252 Ps 120,1b² Ὅρη λέγει ἐνταῦθα τὰς ἀοράτους καὶ οὐρανίους δυνάμεις· καὶ τὴν βοήθειαν διὰ τούτων περιμένων, οὐκ ἐκ τούτων ὀρμαῖσθαι τὴν βοήθειαν ἀλλὰ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ λέγει.

253 Ps 121,1b⁴ Εὐφροσύνη ἐστὶ τὸ ἀκοῦσαι λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δηλαδὴ τῶν λαλούντων προφήταις καὶ οἷον ἀγέλης ἐξαρχόντων τῆς Ἰσραηλιτικῆς, οἷός ἐστιν ὁ διὰ Ζαχαρίου δηλούμενος πρεσβεύων τε ὑπὲρ τῆς πεπτωκυίας Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῆς λέγων κατοίκησιν. ταῦτα δὲ καὶ ὁ ὑμνωδὸς ἀκηκῶς ἠὺφρᾶνθαί φησι καὶ προεωρακῶς τὴν βεβαίαν κατοίκησιν ἐν τῇ ἀγία πόλει καὶ οἶονεὶ παρόντος τοῦ πράγματος αἰσθόμενος προφητικῶς. τοῦτο γὰρ τὸ Ἔστωτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς ἀύλαις Ἱερουσαλήμ. στάσις δὲ ποδῶν ἡ ἀμετακίνητος ἐστὶ κατοίκησις ἦν καὶ οἱ ἅγιοι προφήται προαγορεύουσιν, οὗ τούναντίον ἦν ὅτε κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐσάλευσεν ὁ θεὸς τὸν πόδα Ἱερουσαλήμ ἀπὸ γῆς τῆς οἰκείας. ἀνοικοδομίαν οὖν λέγει τῆς πόλεως ὁ ὑμνωδός, τεθεωρημένην αὐτῷ καθάπερ καὶ τῷ Ἰεζεκιήλ, τὴν δὲ οἰκοδομίαν ὡς πόλεως ἠνωμένης εἶναι, οὐ κατὰ τὸ σύνηθες δηλαδὴ περιβόλων αὐτὴν ἐνούντων ἀλλὰ τῶν οἰκητόρων πρὸς ἀλλήλους ἠνωμένων. διὸ καὶ οὐ πόλιν εἶρηκεν ἀλλ' ὡς πόλιν συνάφειαν ἔχουσαν ὁμοῦ. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ τείχεσιν αὐτὴν ὁ Ἰεζεκιήλ οἰκηθῆσθαι προδηλοῖ οὐδὲ Ζαχαρίας ἀλλ' ἀτείχιστον, τεῖχος δὲ αὐτῆς τὸν κύριον ἔσσεσθαι καθότι τῆς τῶν ἁγίων ἐνότητος φύλαξ καὶ συνοχεὺς ὁ θεός. ἐρμηνεύει δὲ τὸ δι' αὐτῶν τῶν οἰκητόρων εἶναι τὴν ἔνωσιν, λέγων Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ κυρίου μαρτύριον τῷ Ἰσραήλ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι κυρίου. Οὐχ ὅτι τείχη περιεβάλλοντο, διὰ τοῦτο ἠνώθησαν, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν. μαρτύριον μὲν τῷ Ἰσραήλ, τὴν ἀλήθειαν δηλαδὴ τῶν ἐπαγγελιῶν μαρτυροῦν, τοῦ ἐξομολογήσασθαι δὲ τῷ ὀνόματι κυρίου, ὅτι τῷ πληρώσαντι δηλαδὴ τὴν θαυμασίαν ἐπαγγελίαν ἐξομολόγησις χαρίτων ὀφείλεται παρὰ τῶν εὐεργετουμένων. Θρόνους τε τοῦ οἴκου Δαυὶδ ἰδρυθῆναι ἐπ' αὐτῆς φησιν, ἐπεὶ καὶ βασιλείαν τὴν πάντων ὁ Δαυὶδ προφητεύει, οὐ μόνον ἀρχικὴν τινος οὐδὲ ἐνὸς τὴν ἀρχὴν ἀλλὰ κοινὴν ὑπὲρ τῶν ἀρίστων καὶ

θεοσεβεστάτων, δι' ὧν ἡ βασιλεία Δαυὶδ ἀνορθοῦται χάριτι τοῦ Χριστοῦ ὃς τοῖς δώδεκα ἔδωκεν ἀποστόλοις τὸ ἐπὶ δώδεκα θρόνοις καθεζομένους κρίνειν τὸν Ἰσραήλ.

254 Ps 124,3 Ἄλλ' οὔτε πονηροῖς δαίμοσιν ἐάσει διαφθεῖρεσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ὑπηκόους, ἀλλ' ὀλίγον πονήσαντας ὑπὸ τούτων τοὺς ἀγαθοὺς ἐλευθερώσει δουλείας βλαβεραῶς οὐ τολμώσης ἐπελθεῖν τοῖς ὑπὸ θεοῦ ἀρχομένοις.

255 Ps 126,1.2 Σαλομῶν ἐπιγράφεται τῷ ἄσματι, διότι τὸν ναὸν ὠκοδόμησε. σημαίνει δὲ τὸν ἀληθῆ Σολόμωνα κύριον ἡμῶν, αἴτιον τῆς ἀληθινῆς καὶ εἰρηνικῆς οἰκοδομίας. διὸ καὶ θεοποίητος ἡ οἰκοδομία αὕτη δηλοῦται καὶ ἡ φυλακὴ βέβαιος ἐν τῷ φυλάττεσθαι κατὰ θεόν· καὶ τοῦτο εἰκότως ὅτι διέπεσον εἰς μάταιον αἱ δι' ἀνθρώπων οἰκοδομαὶ καὶ φρουραὶ καὶ ἀγρυπνίαι φρουρούντων ἐν νυκτὶ καὶ τὸ δι' ἡμέρας ἐπιμελὲς καὶ ἐπίπονον. διὸ καὶ προεισηλθε τὰ ἀνθρώπεια τοιαῦτα ὄντα, ἵνα ἐπιγνωσθεῖν τὰ θεῖα μόνα δὴ τὸ βέβαιον καὶ ἀμετάστατον ἔχοντα, ὥσπερ καὶ δικαιοσύνη προσηλθε διὰ νόμου, ἵν' ἡ θεοῦ δικαιοσύνη μετ' αὐτὸν ὀφθεῖν τὸ γνήσιον καὶ τὸ μόνον ἀληθινὸν ἔχουσα καὶ ζωὴ γε ἀληθῆς μετὰ τὴν ἐν σκιᾷ καὶ ἐν εἰκόνι. Ὅταν δὲ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον. τὴν παρὰ θεοῦ δεδήλωκεν ἀνάπαυλαν ὕπνῳ ἐοικυῖαν ἐξ ἀγάπης δοθησομένην. 256 Ps 126,4a Ἐνέτεινα γάρ σε, φησίν, Ἰούδα, ἐμαυτῷ ὡς τόξον. καὶ ἐνταῦθα βέλη τοῦ δυνατοῦ τοὺς καταλειπομένους ἀγίους λέγει πρὸς ἧτταν τῶν ἀσεβῶν καὶ σὺν ἀδικίᾳ βιαίῳ.

257 Ps 127,1 Πολλοὶ μὲν καὶ διάφοροι αἱ τῆς εἰσαγωγῆς ὁδοὶ καὶ πολύτροποι τῶν ἀρχομένων οἱ βίοι, μία δὲ ἡ εἰς ἄκρον φθάνουσα τελειότης. χαρακτηρίζει δὲ τοὺς φοβούμενους τὸν κύριον, ὁποῖοι τινὲς εἰσιν ἐξῆς εἰπῶν· Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. οἱ γὰρ μὴ τοῦτο ποιῶντες οὐ φοβοῦνται τὸν κύριον. φόβος μὲν γὰρ κυρίου κακῶν ἀποτροπὴ, ὁ δὲ τῶν κακῶν ἀποτετραμμένος ἔτοιμος εἰς τὰς θείας ὁδούς. 258 Ps 129,1b.2 Δύναται δὲ τὸ ἐκ βάθους οἶον ὑδάτων τῶν περιεχυμένων θλίψεων, ἡ δὲ ὑπομονὴ καὶ ἡ τῶν αὐτῶν ἐπανάληψις ἐξεχομένου καὶ ἐξηρημένου καὶ μὴ θέλοντος τὴν ἰκεσίαν ἀνεῖναι διὰ τὴν ἐπιθυμίαν. διὰ τοῦτο εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου καὶ γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα.

259 Ps 131,6 Οὐ προεννοήσαντι τῷ Δαυίδ ἐκ τοῦ πράγματος αὐτοῦ καταφανῆς ὁ τόπος ἐγένετο. διὸ καὶ Ἠκούσαμεν καὶ εὔρομεν λέγει, ὅτι πρόσταγμα θεοῦ τὴν ἄλωνα ὑπέδειξε τὴν Ὁρνᾶ ἐφ' ἧς τὸ θυσιαστήριον ὠκοδόμησε πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ φθείροντος θανάτου τὴν Ἑβραίων γενεάν. ὑπεραγαπήσας τε τὴν εὔρεσιν ὡς ἂν τὸ πάλαι ποθούμενον ἐγνωκῶς, χαίρει τῷ πράγματι καὶ τὴν ἐνταῦθα προσκύνησιν ἀγαπᾷ. ἐνθα δὴ καὶ θεοῦ φησιν ἐπιδημίαν γενέσθαι, διότι καὶ ἐκφανῆς ἡ θεοῦ δόξα διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου παρουσίας ἐγένετο. 260 Ps 131,8 Ὁμοίως, φησί, τὸν καιρὸν προλέγει τὸν ἐπὶ Σολόμωνος· ἐν ᾧ μετὰγεται ἡ κιβωτὸς ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ εἰς τὸν ναὸν ἵδρυται, θεία τε ἐπεφαίνετο δόξα καὶ νεφέλης ἐμπύλα τὸν οἶκον. 261 Ps 131,9 Ταῦτα, φησίν, ὀρώμεν ἐπὶ Σολόμωνος γεγενῆσθαι κατὰ τοὺς Δαυὶδ λόγους. 262 Ps 131,10 Πρὸς γὰρ Δαυὶδ τὸ εὐμενές. εἰ καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ἡ εὐεργεσία ὥσπερ καὶ ἄντικρυς λέγεται πρὸς τὸν Σολόμωνα διὰ τὸν Δαυὶδ μὴ ἀποπεσεῖσθαι πάντῃ τῆς βασιλείας αὐτόν, καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους διαβέβηκεν ἢ διὰ τὸν Δαυὶδ φειδῶ, ὥσπερ καὶ πρὸς τὸν Ἐζεκιάν λέγεται Ὑπερασιπῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης διὰ Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. 263 Ps 131,15[®] 17 Ταῖς προτέrais καὶ βραχεῖαις δωρεαῖς τὴν

μεγίστην ἐπιφέρει τὴν ἀπασῶν ἐκείνων περιωστικὴν. τροφῆς γὰρ εὐπορίαν ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς ἢν Θήραν καλεῖ, σίτησιν δὲ ἕτερος ἐρμηνεύει. καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀνενδεεῖς καταστήσειν ἐπαγγέλλεται, περὶ τε ἱερέων καὶ ὁσίων βουλήν πεποιήται σώζεσθαι τε αὐτοὺς καὶ τοῖς ὕμνοις τοῖς ἱεροῖς προσεδρεύειν. τούτων δὲ ἀπάντων ἤδη διεφθαρμένων καὶ μήτε τῶν τῆς γῆς ἀγαθῶν ἀπολαύειν δυναμένου τοῦ ἔθνους διὰ τὸ Ῥωμαίων ἐξουσίᾳ περιπεσεῖν τῆς τε ἱερατείας διαπιπτούσης καὶ τῆς εὐφροσύνης τῆς ἐν τῷ ναῷ διαλελυμένης ἀπάσης, ἡ μεγάλη δύναμις ἀνέτειλεν αὐτόθι τὸ κέρας τοῦ Δαυὶδ ὃ πᾶσαν ἐχθρῶν κερατίζει δύναμις, λύχνος εὐπρεπῆς οὐρανίῳ φωτὶ καταλάμπων τῷ Δαυίδ καὶ τῷ ἐκείνου γένει ὃς καὶ αὐτόθι ἀρξάμενος ἐπὶ πάντα κόσμον ἐκπέμπει τὴν λαμπηδόνα καθά φησιν ὁ προφήτης Συμεὼν Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

264 Ps 132,3 Καὶ θείου μὲν πράγματος ἦν παραβολὴ καὶ ἡ τοῦ μύρου, ἐπιφανέστερον δὲ τὸ ἐκ θεοῦ κατὰ τὴν τῆς δρόσου παραβολὴν γίνεται τὴν ἐξ οὐρανοῦ κατιοῦσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. οὐράνιον γὰρ τὸ δῶρον καὶ τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἀνθρώπειον οὐδὲ χωρὶς τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς ἐν ἀνθρώποις φαινόμενον.

265 Ps 133,1.2 Προσημαίνει τὸ τῶν ὕμνων ἔργον ἐσόμενον κατὰ τὴν ἐπισύνοδον ἀπάντων ἀγίων, ὡς μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς διαλιπεῖν ἄτε μηδὲ τοῦ ὕπνου νικῶντος ἐν τῇ τότε δυνάμει τῶν ἀφθάρτων καὶ ἀκαμάτων σωμάτων.

266 Ps 134,1.2 Ὑμνοι μὲν τέλος τῶν ἀγαθῶν, ὕμνων δὲ ὑπόθεσις τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ καὶ δῶρα καὶ εὐεργετήματα. οἱ δὲ ὑμνοῦντες οὐχ οἱ ξένοι καὶ μακρὰν ἐστώτες ἀλλ' οἱ πρόεδροι καὶ παραμένοντες, ὡσπερ καὶ κατέστησεν ἐπὶ τούτῳ μενοῦντας τοὺς ὑμνωδοὺς ὁ Δαυίδ. 267 Ps 134,3.4 Εἴποι δ' ἂν τις εὐεργεσίαν εἶναι μεγάλην καὶ κεφάλαιον ἀπάντων εὐεργετημάτων παρὰ θεοῦ τὸ προσοικειώσασθαι ἀνθρώπους, καθάπερ τὸν Ἑβραίων προσωκειώσατο λαὸν καὶ ἐξαίρετον ἑαυτῷ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη τότε κατέστησε περισσόν τι καὶ ὑπερέχον θέμενος αὐτούς, καθὼ καὶ ἴδιος αὐτοῦ θεὸς ἐν οἰκειότητι ὁ πάντων θεὸς ἐν δημιουργίᾳ. 268 Ps 134,6.7 Τῶν περὶ τὸν Ἰσραὴλ παραδόξως γενομένων μνημονεύων τῶν οὐ φύσει τῇ κατ' ἀρχὴν ἐκφανείσῃπραχθέντων ἀλλὰ θελήματι τῷ ὑπὲρ φύσιν (τοῦτο μὲν οὐρανίων οἶον πυρὸς καὶ χαλάζης καὶ σκότους, τοῦτο δὲ ἐπιγείων οἶον δὴ βάτραχοι καὶ ἀκρίδες καὶ σκνίπες καὶ ἡ κατὰ πρωτοτόκων τιμωρὸς ἐνέργεια, τοῦτο δὲ τῶν ἐν θαλάσῃ καὶ βυθῷ πεπραγμένων οἷα τὰ κατὰ τὴν ἐρυθράν), ἐπαναφέρει πρὸς τὴν δημιουργικὴν ἐξουσίαν, συνάπτων ταῦτα ἐκείνοις ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς γεγονότα δυνάμεως φάσκων ὅτι καὶ καθάπαξ αὐτός ἐστιν ὁ νεφέλας μετεωρίζων ἀπ' ἄκρων γῆς καὶ ἀστραπὰς ἐκφαίνων ὑετῶν προοίμια καὶ ἀνέμους ἐξ ἀοράτου τῆς ἀρχῆς ἐπιπέμπων· οὐ πρότερον γινωσκομένων ἔνθα εἰσὶ πρὶν ἢ καὶ πνεύσωσι· θεοῦ δὲ θησαυρὸν τὸ τῆς τῶν ἀνέμων γενέσεως ἀθεώρητον καὶ ἄγνωστον εἶναι λέγει, συνεχῶς ἀποκειμένους νοεῖσθαι πού τοὺς ἀνέμους καθάπερ ἐν τοῖς σωμάτων ἔχει θησαυροῖς. 269 Ps 134,13 Οὐχ ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ μόνον γεγενημένα τὰ τεράστια σημαίνει ἀλλ' εἰς τὴν διὰ πάσης γῆς καὶ χρόνου παντὸς ἐπίγνωσιν θεοῦ, οὐ μόνον ἕως ἐπράττετο τὰ ἔργα γνωριζομένου τοῦ πράττοντος ἀλλὰ καὶ εἰς ὕστερον διὰ μνήμης. 270 Ps 134,15 Ἄνω μὲν οὖν αὐτοὺς θεοὺς ὠνόμασε κατὰ τὴν τῶν ἔθνῶν συνήθειαν τοὺς οὐ θεοὺς, νῦν δὲ ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ψευδονύμων θεῶν εἶδωλα ὀνομάζει τῇ τε ὕλῃ διαβάλλων ὅτι ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ τῇ ἐργασίᾳ καθαίρων ὅτι ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ τῷ ἀψύχῳ μετὰ τοῦ ματαίου τῶν ψυχῶν ὁμοιώματος διὰ τὸ μὴ ἐνεῖναι πνεῦμα ζωῆς ἐπ' αὐτοῖς· ὅπερ ἅπαντα τοῦ τε σεβάσματος ἔχει τὴν ἐξ ἐμφανοῦς διαβολὴν καὶ τῶν δαιμόνων

τὸν κατὰ τὸ ἐμφανὲς ἔλεγχον ὅτι μὴ θεοὶ ὦν τὰ τοιαῦτα ὁμοιώματα. θεῖον γὰρ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θεοῦ· διὸ καὶ ἄνθρωπος εἰκὼν ὁ θεῖος, οὐχ ὁ τῆς θεότητος ἐστηρημένος.

271 Ps 135,16²² Οὐχ ἤττον τοῦ ὑποτάξαι τοὺς πολεμοῦντας αὐτοῖς τὸ δι' ἐρήμης θρέψαι καὶ ἀνενδεεῖς ὀδηγήσαι καὶ τὰς τῶν Ἀμορραίων δὲ βασιλέων ἀναιρέσεις ἐλέου θεοῦ δεῖγμα τίθεται χώραν εἰς ἐνοίκησιν ἀγαθὴν παρέχοντος Ἑβραίοις τὴν ἐκείνων. καὶ τοῦτο ἦν τὸ θησαυρίζεσθαι δικαίοις πλοῦτον ἀσεβῶν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐτέρως ἀπώλοντο ἂν μὴ οὐκ εἰς πλήρωσιν ἦκοντες τῶν ἀμαρτιῶν, ὡς περ θεὸς εἶρηκε πρὸς Ἀβραάμ· καὶ Μωσῆς γέ φησιν οὐ διὰ τὰς αὐτοῦ δικαιοσύνας τὸν Ἰσραὴλ κεκρατηκέναι τῆς γῆς αὐτῶν ἀλλὰ διὰ τὰς ἐκείνων ἀνομίας καὶ δι' ἀγάπην θεοῦ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας, ὥστε κατ' ἐκείνους μὲν δικαίαν εἶναι τὴν ὀλοθρευτικὴν κρίσιν, πρὸς δὲ τούτους φιλανθρώπινον τὴν εὐεργετικὴν δόσιν εἰς δὲ τὴν μετοχὴν τῆς φιλανθρωπίας παρασκευὴν γεγενῆσθαι τὴν τῶν πατέρων εὐσέβειαν. οὕτω γὰρ δικαίως καὶ ἀγαθῶς καὶ ἀρμοζόντως εἰς κόσμον ἐκφαίνεται τὰ παρὰ θεοῦ. 272 Ps 136,1.2 Ἐν ἐρημίᾳ αὐτοὺς ἐσομένους δηλοῖ οἷα δὴ τὰ τῶν αἰχμαλώτων μετὰ τὴν ἐκ τῶν ἰδίων πόλεων μετανάστασιν. τοῦτο γὰρ τὸ Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν. 273 Ps 136,4 Καὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν δὲ λατρείαν ἀλλοτρίαν γῆν ἠγοῦντο τὰς ἀλλοτρίας ψυχὰς καὶ φυλάττεσθαι δὲ ἐν τούτοις ἐκφέρειν τὰ θεῖα καθάπερ εἰς ἀλλότριον ἐξ ἰδίου τόπου μετοικιζόμενα, ὡς φησι τὸ θεῖον στόμα Χριστοῦ Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλλετε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθε τῶν χοίρων. τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ τὰ σημεῖα τοῦ Χριστοῦ θεάσασθαι βουλόμενος Ἡρώδης, οὐκ ἐπὶ σεβασμῶ τοῦτο ζητῶν ἀλλ' ἐπὶ θέᾳ τερπνῇ, διόπερ οὐδ' ἐτύγγανεν. 274 Ps 136,5 Οὐ χρήσομαι, φησίν, ἑτέρα γῆ καθάπερ σοί, ὦ Ἱερουσαλήμ, οὐδ' ἐν ἴσῳ θήσω τὴν ἀκάθαρτον τῆ καθαρᾶ οὐδὲ τὸ βέβηλον τῷ ἱερῷ παραπλήσιον λογιῶμαι, ἀλλὰ μοι καὶ ἐκτὸς ὄντι τῆς σῆς διατριβῆς ὁ σὸς ἐγγίσεται πόθος· καὶ ὅποτε τούτου μετασταίην, μετασταίη μου δύναμις ἅπασα. διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰς εὐχὰς πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ ἀφορῶντες ἐποιοῦντο καὶ τὸ δυνατὸν τῶν εὐχῶν ἔνθα ἐκομίζοντο κατὰ τὰς Σολόμωνος αἰτήσεις καὶ τὰς θείας ἐπαγγελίας, ὡς περ ἡμῖν τὴν πρὸς τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ ἀφορᾶν ἀναγκαῖον. 275 Ps 136,6a Οὐδὲ γὰρ τὸ τῶν λόγων ὄργανον ἐρρῶσθαι δίκαιον, ὅποτε μὴ εἰς ἃ δεῖ παραλαμβάνοιτο. διὸ καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν οἱ μακάριοι ἄνδρες τῆ περὶ τοὺς ὕμνους ἀνετίθεσαν φροντίδι λέγοντες Ἄισω τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῷ τῷ θεῷ μου ἕως ὑπάρχω. τίμιος δὲ καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς διὰ τὴν ἐν αὐτῇ καθεστηκυῖαν λατρείαν θεοῦ, ὡς περ καὶ προεῖρηται τὸ Ἔνεκα τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ μου ἐξεζήτησα ἀγαθὰ σοι. 276 Ps 136,6b Τὸ γὰρ ἄκρον καὶ καθαρὸν τῆς εὐφροσύνης ἐν τῷ μεμνηθῆαι τῆς ἱερᾶς πόλεως τίθεται. οὕτω γὰρ καὶ τὰς ἐπομένας εὐφροσύνας ἀγαθὰς εἶναι συμβήσεται, καθὰ ἡμῖν ὁ κύριος τὰς ἱερὰς τροφὰς πρὸ τῶν κοινῶν καὶ σωματικῶν εἰσηγεῖται. 277 Ps 136,8.9 Τὸ δίκαιον εὐχόνται κομίσασθαι Βαβυλωνίους ἅπερ δεδράκασι. τοῦτο γὰρ τὸ ὄσιον κρίμα κατὰ τὸ Γινώσκεται κύριος κρίματα ποιῶν, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἀμαρτωλός. μακάριον δὲ καὶ τὸν τοῦτο δυνησόμενον ἀποφαίνεται δι' οὗ τὴν δικαίαν κρίσιν ὁ θεὸς ἐκφαίνει καὶ στρέφει κατὰ τῶν διαρπασάντων τὸ διαρπάζεσθαι καὶ κατὰ τῶν ἀνηρηκότων τὸ ἀναιρεῖσθαι. θεοῦ γὰρ ἡ λειτουργία, μακάριος δὲ ὁ θεῷ λειτουργῶν. προσκεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ τὸ μετὰ γνώσεως καὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως, ὥστε οὐ Κῦρον μακαρίζει τὸν Περσῶν βασιλέα Βαβυλωνίων κρατήσαντα ὅτι μηδ' ἔγνω τοῦ χάριν τὴν κατ' ἐκείνων ἰσχὺν ἐλάμβανε μηδὲ τὸν δεδωκότα ταύτην θεὸν (Σὺ γὰρ οὐκ ἔγνωσ με, φησί) μηδὲ συνῆκε

διὰ τὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἄφεςιν εἰς ἐξουσίαν προαγόμενος, ὡς ἔχει τὰ διὰ τοῦ Ἡσαΐου προφητευθέντα· ἀλλ' ὁ μακαρισμὸς εἰς ἐκείνους περιστήσεται τοὺς ἀποδιδόντας τὰ ἀμοιβαῖα τῇ Βαβυλῶνι καὶ τὸν τὰ νήπια αὐτῆς προσαράσσοντα τῇ πέτρα καὶ ἀναιροῦντα αὐτά. καὶ γὰρ τῷ ὄντι τὸ μὲν πρῶτον μακάριον ἦν τὸ μὴ θεάσασθαι ποτε τὴν Βαβυλῶνα μηδὲ ἐν τῇ συγχύσει γενέσθαι τῶν ταύτης κακῶν· εἰ δ' ἅπαξ τις γένοιτο ἐν αὐτῇ ἀποπεσὼν τῶν κρειττόνων, μακάριος ἂν εἴη, εἰ ἂ πέπονθε ποιήσῃ καὶ ἀνταιχμαλωτίσειε τοὺς Βαβυλωνίους καὶ αὐτὰς τὰς τῶν Βαβυλωνίων ψυχὰς μεταγάγοι ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον· εἰ δὲ καὶ τὰ νήπια αὐτῶν μὴ συγχωρήσειεν αὐξῆσαι ἀλλὰ καὶ συντρίψειε πρὸς τῇ πέτρα, πολλῶν ἂν γένοιτο μακαριώτερος. Βαβυλῶνος δὲ νήπια τὰ σπέρματα τῆς κακίας καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν συγχυτικῶν ἀμαρτημάτων οὐκ ἂν ἀμάρτοις εἰπὼν, ἃ δὴ τῷ λόγῳ τῷ σωτηρίῳ (ἡ πέτρα γὰρ ἦν ὁ Χριστός) ἀναιρεῖν πρὸς τὸ μὴ αὐξεῖν μηδὲ εἰς ἔργα προέρχεσθαι σπουδάσει ὁ ἐν τούτοις μακαριζόμενος.

278 Ps 137,1.2 Ἀπόκειται μὲν τῷ Ἰσραὴλ ἢ τῶν κατ' αὐτὸν πραγμάτων διόρθωσις, ὡς αἱ προφητεῖαι λέγουσι, προεισέρχεται δὲ ἡ ἐξ ἀπάντων ἔθνων ἐκκλησία δευτέραν ἀπολιποῦσα χώραν τοῖς ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐπιστραφησομένοις. οὕτω δὴ καὶ ἐν τοῖς προκειμένοις αἰχμαλωσίαν μὲν τοῦ ἔθνους ἀρτίως ἠκούομεν καὶ δέησιν ὑπὲρ τῆς τιμωρίας τῶν αἰχμαλωτισάντων, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ νῦν ἄσμα τὴν τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ κατὰ πᾶσαν οἰκουμένην ἐπιφάνειαν ἀπαγγέλλον, ὡσπερ καὶ ἐν Ἡσαΐου τῷ προφήτῃ προαποδυρομένου τοῦ λόγου τὴν Σιών ὅτι ἐγενήθη ἔρημος καὶ εἰς κατάραν τὸ ἅγιον εὐθύς ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι γνῶσις τοῦ θεοῦ προαγγέλλεται κατὰ τὸ Ἐμφανῆς ἐγενήθη τοῖς ἐμὲ μὴ ἐρωτῶσιν, εὐρέθη τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. τοιαύτην οὖν εἶχε τάξιν καὶ ἡ τούτων σύνθεσις τῶν ἀσμάτων, μετὰ τὴν ὑπὲρ Ἰσραὴλ δέησιν εὐχαριστίας ἀκολουθήσεως καὶ ὕμνων προδηλουμένων καὶ προσκυνήσεων τῶν πρὸς θεόν, ἐπεὶ τε τῷ ἐλέει αὐτοῦ καὶ τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἅπαν ὄνομα αὐτοῦ δόξαν (τουτέστι τὸ νῦν ἐπιτετελεσμένον) τὸ δοξάζεσθαι τὸν θεὸν ἐν τῷ τοῦ λόγου ὀνόματι ὡς οὐ ποτε πρότερον ἐδοξάσθη, διότι γῆς μόνον κατεῖχεν ἢ τοῦ θεοῦ λατρεία πρὸ τῆς ἐκφανείας τοῦ λόγου. καὶ ποιητῆς μὲν ἀπάντων ἀνυμνεῖτο καὶ θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ κατηγγέλλετο, ταῦτα δὲ πάντα μέχρι τοῦ Ἑβραίων ἔθνους εἶχε τὴν γνῶσιν καὶ τὴν τιμὴν· ὁπότε δὲ τὸ ζῶν λόγιον αὐτοῦ πέφηνεν ἐξεληθὸν παρὰ θεοῦ καὶ εἰς τὸν κόσμον διὰ σώματος ἐκκαλυφθέν, τότε πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν συντρέχει καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ λόγου δουλεύει καὶ τὸν θεὸν ἐν τῇ τοῦ λόγου παρουσίᾳ δοξάζει, νῦν μὲν ἐν ἔθνεσι τὸ σέβας πεπλεονακὸς κατὰ τὸν ἔλεον, φυλαττόμενον δὲ καὶ τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν τῶν ἐπαγγελιῶν. 279 Ps 137,3 Μεγάλην δηλοῖ τὴν εὐμένειαν καὶ ταχείαν τὴν ὑπακοὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ δυνάμεως ἐπιχορηγίαν εἰς ψυχὰς διδομένην. λέγει γὰρ Χριστὸς Ἐάν τι αἰτήσητε ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω· καὶ τοῦ πνεύματος ἐπιχορηγίαν ὁ ἀπόστολος φησὶν εἰς τοὺς πιστεύοντας γίνεσθαι. 280 Ps 137,5 Ὑμνεῖσθω ἡ θεοῦ πρόνοια διότι μέγας θεὸς καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ διὰ τῆς προνοίας ἐκφαίνεται, καθὰ καὶ διὰ τῶν σεραφίμ ἀνυμνεῖτο τὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ προνοίᾳ καὶ οἰκονομίᾳ δόξαν θεοῦ βούωντων ἐν τῷ λέγειν Ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. 281 Ps 137,6 Ὅτι, φησὶν, ἀπολαύει τῆς τοῦ θεοῦ δωρεᾶς ἡ ἀνθρωπίνη κτίσις, καὶ ταύτης γε ἡ ἐλάττων καὶ ἀτιμωτέρα πρότερον οὕσα ἐθνικὴ οὐδὲ αὐτὴ νῦν ὑπεροφθεῖσα, διότι θεῷ πάντα ταπεινὰ καὶ τὰ ὑψηλότατα, ὡς καὶ ταῦτα πόρρωθεν γινώσκεσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τῷ ἀνεφίκτῳ ὕψει τοῦ θεοῦ συνεγγίζειν. ἄτε οὖν πάντων ὄντων μικρῶν πρὸς θεόν, οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἐπὶ τὰ μικρότατα διήκει

ταῖς εὐεργεσίαις, τουτέστιν ἐπὶ τοὺς ἐλπίδα μὴ ἔχοντας καὶ ἀθέους ἐν τῷ κόσμῳ οὐς μηδὲ ὄντας ὁ ἀπόστολος κέκληκεν. 282 Ps 137,7.8a Δεύτερον ἐπιφέρει τὸ τοῦ Ἰσραὴλ μέρος θλίψεσι μὲν ἐναποληφθέν, ἐπισκευασθησόμενον δὲ εἰς σωτηρίαν· δι' οὗ σοι πολέμιοι πλήσσονται πρὸς θεοῦ, αὐτοὶ δὲ σωτηρίας τῆς παρὰ θεοῦ τεύξονται. Κύριος ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ· ἀνταποδώσει γὰρ ὑπὲρ ἡδικομένου τοῦ ἔθνους ὥστε αὐτοὺς ἐκ τῶν βιαζομένων χειρῶν ἐξελέσθαι. 283 Ps 137,8c Εἰ καὶ καρπούς, φησίν, ἀξίους τῆς σῆς ἀγάπης οὐ παρεχόμεθα, ἀλλ' ὅτι γέ ἐσμεν ἔργα σά, μὴ παροφθῆναι ἀξιούμεν.

284 Ps 138,5 Ἐνταῦθα δὲ φαίνεται καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς ἐν τιθεὶς καὶ ὑπὸ μίαν πλάσιν ἐκάτερα τάττων, ὅτι δὴ τῶν ψυχικῶν ιδιωμάτων τὴν γνῶσιν ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἔχειν φησὶ τὸν θεόν, καθὰ καὶ ἕτερος εἶρηκεν Ὁ πλάσας πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. οὐ γὰρ ἐν διαστάσει τὸ ποίημα, ἀλλ' εἰ καὶ καλλίων ἢ τῆς ψυχῆς ποίησις παρὰ τὴν τοῦ σώματος, οὐχ οἶονεὶ χειροποιητὸς οὕσα κατὰ τὴν τῆς ὕλης μόρφωσιν ἀλλ' ἐμπνευστὴ κατὰ τὴν ἐκ θείας δυνάμεως ὑπόστασιν. ὅλως γοῦν εἰς ἐν ἐκάτερα συντελεῖ, καθὰ καὶ ὀνόματος ἐνὸς κοινωνεῖ ποτε μὲν ψυχὴ τὸ συναμφοτέρον, ποτὲ δὲ σὰρξ ὀνομαζόμενον· καθὰ καὶ εἰκόνα θεοῦ τὸν ἄνδρα λέγων ὁ ἀπόστολος τῆς ἐμπνεύσεως ἕνεκα τῆς εἰς αὐτὸν γεγονυίας παρὰ θεοῦ ἢ μὴ γέγονεν ἐπὶ γυναικός, δῆλός ἐστι συμπεριλαμβάνων τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα καθὸ διακρίνεται τὸ ἄρσεν τοῦ θήλεος. 285 Ps 138,9.10 Οἶον δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωνᾶ πέφηνεν εἰς θάλασσαν ἀποφυγόντος καὶ ὡς τὴν δύναν μιν εὐρόντος τοῦ θεοῦ περὶ τε τὴν ὑδάτων κίνησιν κλύδωνας ἐγειρόντων καὶ περὶ τὴν τῶν ζώων φύσιν, κήτους τε αὐτὸν ὑποδεχομένου καὶ μὴ συντρίβοντος, αὐτοῦ τε ἐν κήτει φυλαττομένου καὶ μηδεμίαν φθορὰν ὑπομένοντος. 286 Ps 138,15.16 Αὐτὴν, φησὶ, τὴν ὑπόστασίν μου γινώσκεις, καὶ σὸν ἔργον ἢ τῶν ἐμῶν ὄστων σύνθεσις· ἐν ἀποκρύφῳ μητρώας γαστρὸς ὡσπερ εἶσω γῆς διαπεποικιλμένον ἔγνωσ με καὶ πρὶν ἢ μορφωθῆναι· καὶ γέγραμμαι παρὰ σοὶ καθάπερ ἐν βιβλίῳ, καὶ πᾶς ὅλως ἄνθρωπος ὁ δημιουργούμενος χρόνῳ μεμετρημένῳ ἡμερῶν ποσότησιν· ὃ δὴ καὶ θαυμάσιον τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀκριβοῦς συμμετρίας τὸ μηδεμιᾶς ἐνδεούσης ἡμέρας τὴν ζωογονίαν ἀποδίδοσθαι. 287 Ps 138,17.18 Καὶ οὐδὲ βραχεῖς ὤηθην, φησίν, εἶναι τοὺς δικαίους διὰ τὸ καθ' ἕκαστον καιρὸν ὀλίγους εὐρίσκεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶν πλῆθος ἀπειδὸν τὸ ἐξ αἰῶνος ὑπάρξαν πολλοὺς τε εἶδον αὐτοὺς καὶ ἀριθμῶ πλείονας, οὐς ἢ ἀνάστασις ἀθρώους ἐπιδείξει καὶ μάλιστα γὰρ νῦν εἰς πλῆθος ἀυξηθέντας ἐπὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας κατὰ τὸ Ἐπλήσθη ἢ γῆ σύμπασα τοῦ γνῶναι τὸν κύριον, καὶ τὸ Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἐκκλησίᾳ πολλῇ, ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε. 288 Ps 138,23.24 Τιμίων ὄντων παρὰ σοὶ τῶν δικαίων ἀνδρῶν καὶ εἰς δόξαν αἰωνίαν κειμένων, εἰς ἀπώλειαν δὲ τῶν πονηρῶν, ἰκετεύω καθαρθῆναι πονηρίας ἀπάσης τῇ παρὰ σοῦ καθάρσει, ὅς καὶ ἐν οἷς ἀγνοοῦμεν κακία περιπίπτοντες καθαίρειν ἡμᾶς δυνατῶς ἔχεις. παντὸς οὖν με κακοῦ, φησὶ, καθήρας τοῦ πρὸς ὄλεθρον ἄγοντος δι' ἀγαθῶν ἄγοις πράξεων ἐφ' αἷς αἰώνιος ἀποκείσεται ζωή.

289 Ps 139,9 Ἄξιον θεοῦ τὸ λεγόμενον τὸ μὴ δοθῆναι τῇ παρανομίᾳ φρόνημα μηδ' ἔπαρσιν κατὰ τῆς δικαιοσύνης μηδὲ τὸ πικρὸν καὶ ὀλέθριον αὐτοῖς εἰς πέρας ἐκβῆναι καὶ συγχωρηθῆναι κρατῆσαι τούτων ἐφ' οἷς τὴν πικρίαν ἔχουσιν. ἐπιτυχάνουσα γὰρ ἀδικία πολὺ χαλεπωτέρα καὶ εἰς βλασφημίαν αὐξεται τὴν κατὰ τοῦ θεοῦ τῆς δικαιοσύνης. 290 Ps 139,11 Καὶ πεσοῦνται πτώσιν, οὐχ οἷαν οἱ δίκαιοι πίπτοντες καὶ ἀνιστάμενοι ἀλλὰ τὴν ἀνίατον καὶ μηκέτι εἰς ἀνάστασιν ἐρχομένην· οἰχίσονται τε εἰς ἀφανές, οὐ δυναθέντες ἐπὶ γῆς ἐδραῖοι γενέσθαι ἀλλ' ἐξωθέντες ἀπ' αὐτῆς ἐν ταῖς φθοροποιαῖς τιμωρίαις.

291 Ps 140,2 Εἰ πρωῒ τὸν ἐπιόντα βίον συνίεμεν τὸν ἐν ἀναπαύσει καὶ δόξῃ δικαίων, νύκτα καὶ ἐσπέραν τὸν παρόντα νοήσωμεν, ἐσπέραν μὲν ὡς ἔχοντά τι φωτὸς δι' ἀπολειπομένην γνῶσιν τοῦ καλοῦ καὶ δώρων ἕνεκα τῶν παρὰ θεοῦ, νυκτὰ δὲ κατὰ τὸ σκοτῶδες τῆς πονηρίας καὶ τὴν τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους καταδυναστείαν. ἐντενοῦς τοίνυν βοήσεως δεῖται νῦν ἄνθρωπος, ὅτι πεπίληται σκότῳ καὶ βαρύνεται τοῖς ἐνεστῶσι κακοῖς, πρὸς τὸν μόνον φωτίσαι δυνάμενον καὶ ὄρθρον ἐξ ἐσπέρας καὶ ἡμέραν ἐκ νυκτὸς ἐπιδειξαι καὶ τῶν κακῶν ἐργάσασθαι μεταβολήν. 292 Ps 140,4,5 Τὸν κατὰ κακίας τοίνυν ποιεῖται λόγον, καθαρὸς ἐξ αὐτῆς καὶ ἀλλότριος τῶν ἐν ταύτῃ ζώντων εἶναι βουλόμενος. Ἀξιοπιστότερα γὰρ τραύματα φίλων ἢ ἐκούσια φιλήματα ἐχθρῶν. 293 Ps 140,6,7 Ὅτι, φησί, χλευάζουσι τὸ καλὸν καὶ αὐτὸ τὸ ὁμολογουμένως κάλλιστον, τὴν προσευχὴν κατὰ τὸ ἑαυτῶν βούλημα διασύροντες. τοῦτο δὲ αὐτούς, φησί, καὶ ἀναστάτους ἐκ γῆς ἀπολεῖ καθάπερ ἐξορυχθέντας διὰ πέτρας ὠθούσης καὶ τὴν ρίζωσιν ἐκτοπούσης. καὶ γέλωτα ἔθεντο καὶ ἠδονὴν λόγους τοὺς ἐμούς, τὰ σεμνὰ γελῶντες διὰ τὸ τοῖς ἀσέμνοις χαίρειν καὶ χρονία τῇ περὶ ταῦτα συνηθείᾳ τὴν αἴτησιν ἐκκεκόφθαι τὴν περὶ τὰ καλὰ καὶ ὄντως ποθεινὰ καὶ τερπνά. δευτέρον τὸ περὶ τοῦ θανάτου λέγει τὸ λυπηρὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου διαλύσεως διηγούμενος ὅτι βώλου τρόπῳ διαλυομένου σκεδάννυται. 294 Ps 140,10 Ὁ Σύμμαχος· Ἐμπέσοιεν εἰς τὰ δίκτυα ἑαυτῶν παράνομοι. εἰς αὐτούς, φησί, περισταίῃ μηχανήματα καὶ μὴ εἰς τοὺς ἀναιτίους ἡμᾶς. ἐκκλινῶ δέ, φησίν, ἐγὼ τὴν πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνάμιξιν, ἕως ἂν αὐτούς καὶ διαφυγεῖν δυνηθῶ. αὕτη γὰρ ἀσφάλεια πρὸς τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν λυμανθῆναι τὸ μηδὲ πλησιάζειν μηδὲ συμφύρεσθαι. τοῦτο καὶ Ἱερεμίας φησὶν Ἄγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἄρη ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ· καθήσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσεται. νῦν δὲ ἡμῖν πνευματικὸς ὁ ἐκ τῶν πονηρῶν χωρισμὸς ὅτι ἀδύνατος ὁ σωματικὸς, ἐπεὶ ὀφείλομεν ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελεθῆναι ὡς ὁ Παῦλος λέγει.

295 Ps 141,2 Καλὴ μὲν οὖν καὶ ἡ τῆς δυάδος ἐνότης ἐπὶ τοιοῦτου τιθεῖσα τὸν κύριον καὶ τὸν θεόν, γνωριστικώτερα δὲ τοῖς τὰ τέλεια μεμαθηκόσιν ἢ τῆς δυάδος ἐν τῇ ἐνότῃ καταλήψις ἦν ὁ Παῦλος παρίστησιν, ἕνα μὲν θεὸν ἕνα δὲ κύριον ἐξηγούμενος, οὓς καὶ δύο ὄντας ἐνοῖ τὸν θεὸν μὲν ἐν κυρίῳ κύριον δὲ ἐν θεῷ νοεῖσθαι· καθὸ τὰ τῆς θείας καὶ κυριευτικῆς οὐσίας ἐν ταυτότητι θεωρεῖται, ἐκ πατρὸς μὲν εἰς υἱὸν ὀρμηθέντα κατὰ τὸ θεϊκόν, ἐξ υἱοῦ δὲ εἰς θεὸν ἀναγόμενα κατὰ τὸ κυριευτικόν. 296 Ps 141,8 Οὐ τῷ φυγεῖν δὲ τὴν ὑπ' ἐχθρῶν πολιορκίαν τίθεται τέλος, ἀλλὰ τὸ ἔτι κάλλιον τῷ θεῷ χάριν ἀνενεγκεῖν· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ ἀκρότατον τέλος.

297 Ps 142 arg. Ἄλλοι δὲ φασὶ μὴ εἶναι ἀνεπίγραφον τὸν ψαλμὸν ἀλλ' ἐπιγεγράφθαι Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὅτε αὐτὸν ὁ υἱὸς κατεδίωκεν. οὐ διὰ πασῶν μέντοι τῶν ἐρμηνειῶν πρόσκειται τοῦτο. τὰ δὲ λεγόμενα οὐκ ἀλλότρια· οὐδὲν δὲ κωλύει περὶ τῆς ὑπὸ Σαοὺλ διώξεως εἰρηῆσθαι αὐτά. 298 Ps 142,8ab Κατὰ δὲ τὴν ὅλην τῆς τῶν δικαίων ζωῆς ὑπόθεσιν ἢ τὸν τέλεον ἔλεον οὕπω νῦν ἐπιδέχεται, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιφάνειαν τὴν ἐξ οὐρανοῦ μηνύουσαν τὸ πρωῒ, ὅτε καταυγάσει δικαίους ὁ δεσπότης ἐξ οὐρανοῦ φανείς. 299 Ps 142,11 Τὸ τῆς ἀγαθότητος ὄνομα τῆς τοῦ θεοῦ σωτηρίας πρόφασιν ἑαυτῷ γίνεσθαι ἀξιοῖ κατὰ τὸν ἀπόστολον λέγοντα Εἰς ἔπαινον τῆς δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ.

300 Ps 143,4.5 Πάντα δὲ ὅμοια τὰ μὲν ἀνθρώπινα, θείας δὲ ἐνεργείας φοβερᾶς τε καὶ ἰσχυρᾶς καὶ ὀλοθρευτικῆς ἀνθρώπων ἐνδείγματα. 301 Ps 144,1 Κατὰ μὲν τὸν νῦν βίον τοῦ κατὰ διαδοχὴν ἐνὸς ἀνθρώπου ταῦτα ἂν εἶναι δύναίτο, ὅτι τῶν προτέρων ἀπίοντων εἰς τὴν ἐκείνων χώραν εἰσὶν οἱ διαδεχόμενοι· διὸ καὶ τῷ τοῦ Ἀδάμ ὀνόματι καλούμεθα πάντες ὡς ἐκεῖνος ὄντες αὐτοί, καὶ ὁ θεὸς Ἐγώ, φησίν, ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς, ἕνα τοὺς πάντας λογιζόμενος. κατὰ δὲ τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ ἐφ' ἐκάστου ταῦτα ἀληθινὰ διηνεκῶς καὶ αἰωνίως ὑμνοῦντος θεὸν καὶ ὡς οὐκ ἐξαρκούντος πρὸς ὀλίγον ὑμνῆσαι προστίθεται τὸ εἰς αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. 302 Ps 144,4 Ἐπεὶ πάντα ἃ ἐποίησεν ὁ θεὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν, ἐκάστη γενεὰ βλέπουσα αὐτοῦ τὰ ἔργα ἐπαινεῖ αὐτὰ, ὑπὲρ πάντα ἔπαινον τυγχάνοντα αὐτὰ ὀρώσα. Καὶ ἀπαγγέλλουσι τὴν δύναμίν σου, καθ' ἣν εἰς ὑπαρξίν ἤγαγες αὐτά. αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ σοφία καθ' ἣν πάντα πεποίηκας, δύνამις δὲ καὶ σοφία σου τὸ γέννημα τὸ μονογενές σου· Χριστὸς γὰρ θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία.

303 Ps 144,12 Γνωρίζουσι δὲ ὅτι τὴν ἐπὶ πᾶσιν ἔχει δυναστείαν, εἰ καὶ μὴ ταύτην ἐκφαίνει οὕτω τῶν ἀνθρώπων ἐχόντων δεκτικῶς. μικροὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ δηλωθῆναι τὴν μεγαλειότητα τῆς θείας βασιλείας ἐν αὐτοῖς· διὸ ἐπιφέρει τὸ πρέπον θεῷ. 304 Ps 144,16 Χειρῶν θεοῦ λέγων ἄνοιξιν τὴν τῶν δημιουργουμένων τροφῶν χορηγίαν δῆλός ἐστιν οὐ σωματικὰς χεῖρας παριστὰς ἀλλὰ τὸ δημιουργικὸν οὕτως ὁμοίων. 305 Ps 144,17 Εἰ γὰρ μὴ διὰ πάντων, φησί, θεωρεῖται τὸ φιλάνθρωπον, ἀλλὰ πρόσεστι τοῖς τερπνοῖς καὶ σωτηρίοις πολλὰ καὶ ἐπίπονα καὶ φθαρτικά, οἷα δὴ καρπῶν τε ἀφορία καὶ θηρίων γενέσεις ὀλεθρίων καὶ νόσων καταβολαί· ἀλλ' οὖν οὐδὲν τούτων ἐκτὸς δικαιοσύνης καλῶς συμπεπλεγμένης τῆ ἀγαθότητι πρὸς τὸ μὴ φθαρῆναι τὴν περὶ τὸ καλὸν σπουδὴν διὰ τὴν ἐν παρανομήσασιν ἀνεπιτίμητον εὐθυμίαν. 306 Ps 144,21 Πάλιν δ' ἐπὶ τὸ μακρὸν καὶ ἀνατείνει τὰς ὑμνήσεις καὶ οὐκ ἐφ' ἐνός τε ἴστησι καὶ τοῦ ἰδίου προσώπου, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους τὸ ἴσον ποιήσειν *** εἰς τὸν ἄπειρον αἰῶνα, εἰ καὶ ὄψεται ποτε σὺν δραμουμένοις, δηλῶν εἰς κοινωνίαν τῶν δικαίων οἱ γεγόνασιν ἀρχὴ θεῷ κατὰ τὸν ἀπόστολον.

307 Ps 145,1.2 Ἦοικε διδάσκειν ὅτι τοῦτο τῆς ζωῆς ἔργον, τοῦτο τοῦ ὑπάρχειν ὄφελος, εἰ πρὸς τὴν ὄντως ζωὴν συναπτόμεθα καὶ πρὸς τὸν ὄντως ὄντα· τοῦτο γὰρ ἐφόδιον καὶ εἰς τὴν ὄντως ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἀίδίως ὑπάρξαι, ἐπεὶ περ ἐκ τῆς νῦν ζωῆς ἐφόδιον πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐπαγόμεθα. 308 Ps 145,5 Οὕτω μὲν ἢ εἰς ἀνθρώπους ἐλπὶς ἀθλία, ἢ δὲ εἰς θεὸν μακαρία. ἀληθῆς γὰρ βοηθός, αἰώνιος καὶ τῶν ἀπάντων κρατῶν· ἐν τούτῳ ἢ ἐξουσία ὡς ἐξ ἀφθόνου πλούτου καὶ ἀπείρου μεγάλα ῥαδίως εὐεργετεῖν.

309 Ps 146,4 Τοσοῦτος καὶ τηλικούτος ἐστὶν ὡς μηδὲ τοὺς ἀναρίθμους ἀστέρας ἐκτὸς εἶναι τῆς γνώσεως αὐτοῦ ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ρυθμισθέντας αὐτῷ δὴ καὶ ἀκριβῶς ἐγνωσθαι τὴν ἐκάστου φύσιν καὶ δύναμιν διακρίνοντι καθάπερ ὀνόματα τῶν διορισμῶν. 310 Ps 146,5 Ἴσχυν μὲν οὖν καὶ σύνεσιν, εἰ καὶ ἀνθρωπίνως ἀκούομεν, μὴ ἀνθρωπίνως νοῶμεν οἷα ἐστὶν ἰσχύς καθ' ἣν ὁ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος ἐνεργεῖ καὶ σύνεσις καθ' ἣν ὁ σοφὸς βουλευέται προσγιγνόμενόν τε καὶ ἀπογιγνόμενον ἔχων τὸ δυνατόν καὶ σοφόν. ὡς θεὸς γὰρ οὐχ οὕτω δυνατὸς καὶ σοφὸς ὅς γε μηδ' ἔχει τι κάλλιον καὶ ἥττον ἐν ἑαυτῷ, οἷον τὴν δύναμιν καὶ τὸ πεπληρωμένον δυνάμεως σοφίαν τε καὶ σοφίας πλήρες, ὅπως ὦν τὸ τελεώτατον καὶ διὰ τοῦτο οὐ

πληροῦσαν αὐτὸν δύναμιν καὶ σοφίαν ἔχων ἀλλὰ πλήρη προελθοῦσαν ἐξ ἑαυτοῦ, καθὰ καὶ Σολομὼν γέννημα τὴν σοφίαν λέγει καὶ ἐκ θεοῦ προσηλυθυῖαν τὴν αὐτοσοφίαν παρίστησι, τῇ δὲ σοφίᾳ γεγενῆσθαι τὰ δημιουργήματα φάσκων μεῖζόν τι τῆς αὐτουργικῆς δημιουργίας τὸν τῆς σοφίας γεννήτορα εἶναι διδάσκει, ὧ καὶ ἡ μακρὰ προσῆκεν ὑπεροχὴ ἢ τὴν πρὸς τὰ ποιήματα συνάφειαν ὑπερναβεβηκυῖα τῇ προσούσῃ τῷ δημιουργοῦντι, ἀδυνάτου ὄντος ἐννοηθῆναί τι μεῖζον τοῦ μεγίστου ὥστε ὅπερ νοεῖται μέγιστον τῷ πᾶσαν ἐκβεβηκέναι τὴν πρὸς τὰ ποιήματα σχέσιν τοῦτό ἐστι περὶ τὸν τῆς σοφίας καὶ δυνάμεως πατέρα· καὶ οὕτω μεγάλη ἢ ἰσχὺς αὐτοῦ καὶ ἡ σύνεσις ὡς ἐξ αὐτοῦ τε οὔσα καὶ σὺν αὐτῷ γέννημα καὶ καρπὸς καὶ υἱός, οὐχ ὡς ἐν αὐτῷ συμβεβηκός, περὶ ἧς εἴρηται Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία· εἴτ' ἐπεὶ καὶ σοφία ἐστὶν ἢ δύναμις αὐτῆ συνωνύμως ἔχουσα πρὸς τὴν σύνεσιν ἐν ἧ τὸν οὐρανὸν πεποίηκε κατὰ τὸ λεχθὲν Τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν ἐν συνέσει, πρὸς τὸ εἶναι ἰσχὺς μεγάλη καὶ σύνεσις αὐτοῦ τυγχάνει ἀριθμὸν οὐκ ἔχουσα ἀναριθμητος καὶ ἀνεξιχνίαστος ἢ θεοῦ σύνεσις, ὅθεν γέγραπται Ὡ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ. βαθυτάτη γὰρ οὔσα ἢ σύνεσις αὐτοῦ δι' ἀκαταληψίαν ἀριθμὸν οὐκ ἔχει. εἰ δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων μὴ ἔχειν ἀριθμὸν λέγεται, καὶ σὺ αὐτὸς ἐπιστήσεις.

311 Ps 148,2 Ἄγγελοι μὲν ἂν εἶεν οἱ ἐν οὐρανοῖς, δυνάμεις δὲ καὶ τούτων ὑπεράνω τοῖς ὑψίστοις προσήκουσαι, ὑπὲρ τὸ διαγγέλλειν ἀνθρώποις οὔσαι, ἐν δὲ μόνη τῇ παρὰ θεῶ βεβαιότητι διηνεκῆ τὸ μακάριον ἔχουσαι, ὁποῖα καὶ αἱ καλούμεναι παρὰ ἀποστόλῳ θρόνοι ἐνδεικνυμένου τοῦ ὀνόματος τὸ ἐφιδρῦσθαι αὐταῖς τὸν θεὸν τὰς δὲ ὑποκειῖσθαι τῇ θεῖᾳ καὶ ὑπὲρ κτίσιν μεγαλειότητι, ἐν τούτῳ δὴ καθεστηκυίας ἀεὶ καὶ τὸ στάσιμον καὶ πεπηγὸς ἐχούσας ἐν τῇ τῆς θεῖας δόξης ὑποδοχῇ. 312 Ps 148,3.4 *** φέγγη *** οὐρανῷ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ φωτίζοντα αὐτόν τε τὸν οὐρανὸν τὸν ἀνωτάτω, τουτέστι τὸ κατὰ Μωυσέα στερέωμα, καὶ δὴ τοῦ του δὲ ἀνώτερον ὕδωρ ὑμνεῖν τὸν θεὸν παρακελεύεται. δῆλον ὅτι πάντα ταῦτά ἐστιν ὕμνος θεοῦ κάλλει καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τῇ ἑαυτῶν τὸ πανύμνητον ἐμφανίζοντα τοῦ δημιουργήσαντος. 313 Ps 148,14 Καὶ πᾶσι δὲ λέγων ὁσίοις τοὺς ἐξ ἅπαντος ἔθνους ὑποδείκνυσι. προφητεία τὸν δὲ Ἰσραὴλ ἐπεισάγων διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς πεπλησιακέναι ἐπακολούθησιν αὐτοῦ δηλοῖ τὴν μετὰ τὰ ἔθνη.

314 Ps 149,5 Τῶν οὖν κεκοιμημένων τὴν μετὰ τὸν θάνατον ἀνάπαυαν καὶ τὴν ἐν τούτῳ ἀγαλλίασιν ἀναγκαίως ὁ λόγος ἐθέσπισε κατὰ τὸ Ἐν εἰρήνῃ [ἐπὶ τὸ αὐτὸ] κοιμηθήσομαι καὶ ὑπνώσω.